

HIKE YOUR OWN HIKE

**Nikola
Horvat Tesla**

VISOKOGORSTVO

**Julijski Alpi,
Alpi Graie i
Dolomiti**

GORANOVA PLANETA

**Platon, efekat
sundera i
estetske šume**

HIGHLANDER SRBIJA

**Stara
Planina**

SKI TOURING

**Šta je u stvari
turno skijanje
i o čemu se tu
zapravo radi?**

LAVINOZNO

**Bezbednost
via ferrata**

IRAN

Damavand - 5610 m
 Koloun Bastak - 4150 m
 Teheran, Isfahan, Kashan
 28.jun – 10.jul 2023.
 12 dana



Više o akciji na linku:



MOJA PLANETA

BESPLATNI OUTDOOR MAGAZIN /februar 2023.



16 HIGHLANDER

HIGHLANDER - STARA PLANINA
Kilometri izazova, strasti, upornosti, želje i procesa u jedinstvenoj divljini Stare planine

32 Alpi

Akcija izvedena od 22. do 28. jula 2022. godine u organizaciji PD "Pogled" Trstenik i PD "Kinda" Kikinda



→ VISOKOGORSTVO

76 Market - 12 GPS SATOVA ZA 2023. GODINU

ALPINIZAM

24 Prokletije-Maja Bojs severnom stranom



VISOKOGORSTVO
46 Zimski uspon na Ahmicu

Ahmica je za mnoge najlepši detalj Hajle. Njen vrh (2.272 m), kao da prkosnije prodire u nebo od obližnjeg šampiona po visini - Grebena (2.403 m). Stoga nije teško pronaći volju za visokogorskom posetom ovom kraju Crne Gore.

PLANINARENJE

56 Od Vardara pa do Triglava

Planinarska akcija u organizaciji PSK „Pobeda“ iz Beograda, koju je osmislio i vodio Bobiša Marinović

SKI TOURING
68 Šta je u stvari turno skijanje i o čemu se tu zapravo radi?

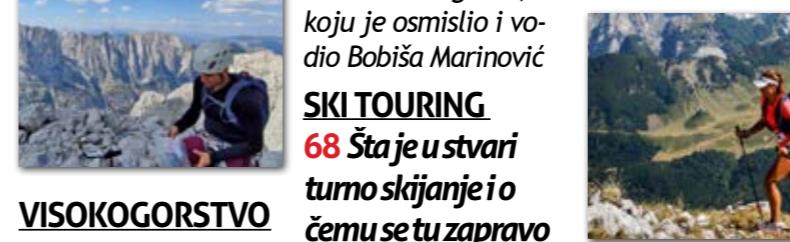


PRIRODA
86 Prokletije-planine neponovljivih prirodnih ljepota i rijetkosti

SKAJRANING

92 Prokletije 2023.

Prokletije u 2023. godini grade istoriju planinskog trčanja cijele regije.



100 Trebinje Vertikal
 O pobjednicima sa postolja i onim drugim - Trka u kamenu 2022

108 Hrvatska Sahara trailu Đurđevcu
 Nešto drugačije, nešto ludo, izniklo na kreativnoj ideji i strasti.

BICIKLIZAM

112 Wild Bear MTB stage race

Nacionalni park Tara

118 Tristrane Kopaonika
 deveti put na našoj planinskoj lepotici



LAVINOZNO
124 Bezbednost via ferrata

Ko garantuje za samu feratu?

VIA FERATE
132 Viaferate danas i sutra

GORANOVA PLANEȚA
138 Platon, efekat sunđera i estetske šume
 Drito iz pera Gorana Vučićevića

INTERVJU

146 Nikola Horvat

Tesla

Hike your own hike

RONJENJE

158 Ronjenje na Kritu

KAJAKING

166 "Katapultiranje"

SEĆANJA

170 Osman Trnka

Planinarski izlet na Ljubinu povodom Dana grada Konjica i otvaranje staze pod nazivom "Osman Trnka"

172 Uroš Šušak (1991-2021)

Vitez koga više nema...



DONIRAJ
PayPal

CAPPADOCIA

From May 21 to 27, 2023



HMDS



MOJA PLANETA 90 • februar 2023. • godina XIII
Besplatni outdoor magazin za aktivan život • PDF izdanje

Osnivač i izdavač:

Planeta studio

Glavni i odgovorni urednik:

Jovan Jarić (magazin@mojaplaneta.net)

Tehnički urednik:

Marija Dobrić

Redakcija:

Jovan Jarić, Aleksandar Mijatović, Goran Vučićević

Fotografije:

Pixabay, Unsplash, Pexels

Advertajzing:

062/22-37-47

Izdanje je besplatno i distribuiraju se u PDF formatu, putem elektronske pošte. Stari brojevi se mogu downloadovati iz arhive sa Internet adrese:
www.mojaplaneta.net

CIP - Katalogizacija u publikaciji

Biblioteka Matice srpske, Novi Sad

796.5

MOJA planeta [Elektronski izvor] : besplatni outdoor magazin za aktivan život / glavni urednik Jovan Jarić. -
Online izd.- Elektronski časopis. - 2010, br. 1 - .-
Kvartalno. - Dostupno na <http://www.mojaplaneta.net>

ISSN 2217-3307

COBISS.SR-ID 255946503

Magazin upisan u Registar javnih glasila Srbije pod registarskim brojem:
DE: 000002

Izdavač zadržava sva prava. Svi autorski tekstovi, fotografije i ostali sadržaji objavljeni su uz odobrenje autora. Svi pisani i foto materijali u vlasništvu su Planeta studija i autora. Kopiranje, dalja distribucija tekstova (delimično ili u potpunosti) i fotografija u komercijalne svrhe zabranjena je u svim medijima bez pismene dozvole Planeta studija i autora. Tekstovi i fotografije se objavljaju isključivo bez novčane naknade. Redakcija i izdavač ne odgovaraju za sadržaj i istinitost reklamnih poruka i tekstova. Redakcija i izdavač ne odgovaraju za štamparske i nenamerne greške. Redakcija nije obavezna da vraća i odgovara na primljene rukopise, fotografije i elektronsku poštu

POTRAŽITE NA:
www.mojaplaneta.net

Pronađite svoje mesto na planini



**ADRESAR PLANINARSKIH DOMOVA
IZ CELOG REGIONA NA JEDNOM MESTU**

Stare brojeve magazina „Moja planeta“ možete skinuti sa Internet adrese:
www.mojaplaneta.net
na linku ARHIVA



ČITAJTE NAS PREKO SMARTPHONEA

Naše novine takođe možete da čitate koristeći aplikaciju NOVINARNICA.NET (za android operativni sistem), a magazin potražite u kategoriji besplatne novine. Aplikaciju možete da skinete na sledećem direktnom linku:



DOSTUPNO U DIGITALNOM FORMATU
www.novinarnica.net



Pauza za grickalice

foto Susanne Jutzeler

→ UKRATKO O...

U prethodnim brojevima Moje planete, objavili smo još neke zanimljive dugoprugaške planinarske staze.

U broju 86:

1. GR20, Francuska
2. Inka Trail, Peru
3. Pays Dogon, Mali
4. Everest bazni kamp, Nepal
5. Indijski Himalji, Indija
6. Routeburn Track, Novi Zeland
7. Overland Track, Australija
8. The Narrows, USA
9. The Haute Route, Francuska-Švajcarska
10. Baltoro glečer & K2, Pakistan

U broju 87:

1. Via Alpina
2. Via Dinarica
3. Jordan Trail
4. Veliki Himalajski put
5. Te Araroa staza
6. Transkavkaski put
7. Kungsleden
8. Camino de Santiago
9. Apalački put
10. Pacific Crest Trail
11. Continental Divide
12. Drakensberg Grand Traverse
13. Shikoku hodočasnički put
14. Jugozapadni obalski put
15. Veliki patagonijski put

U broju 88:

1. Tura oko Mon Blana
2. Atlas planine
3. Annapurna krug
4. Sir Samuel i Lady Florence Baker istorijski put
5. Veliki Italijanski put, Sentiero
6. Lucianov put
7. Kilimandžaro
8. Oregon pustinjski put
9. Trans Panama Trejl
10. Hokkaido trejl

U broju 89:

1. E1 evropski pešački put
2. Traverza "Sa severa na jug"
3. ROTA Vicentina
4. Obalska staza - Vels
5. Staza prirode - Tokai
6. Trek snežnog čoveka
7. Bruce Trail
8. Bibbulmun staza



**Osam pešačkih
staza na Kipru ➤**

1. Afrodita krug

Afrodita krug je jedno od najboljih pešačenja na celom Kipru. Sigurno je jedno od najpopularnijih, a ime je dobilo po početnoj tački - grupi prirodnih bazena u pećini ispod stare smokve. Kažu da se i sama starogrčka boginja Afrodita nekada kupala ovde, dodajući ovom mestu mnogo mistike. Staza se nalazi na poluostrvu Akamas. Trek vas vodi od afroditinog kupatila sve do vrha Mouttis Sotiras (370 metara). Staza za pešačenje je obeležena i pruža prelep pogled duž nje. Prvih nekoliko kilometara su strmi, ide se duž stenovite krečnjačke staze i kroz maslinjake, stabla kleke i turske borove. Na kraju stižete do „Kraljičine kule“, ruševine manastira iz 12. veka, a zatim do impresivnog hrasta starog 500 godina. Odmorate se, obidite krajolik, a zatim krenite kružnom stazom na početnu tačku pešačenja.

Dužina: 7,5 km

Trajanje: 3 sata

Težina: srednje teška

Koordinate: Afroditino kupalište (35°03'21.8"N 32°20'44.0"E)



2. Kružna pešačka staza Madari

Predstavljamo vam prelepe planine Trodos. One su poznato mesto na Kipru za uživanje u planinskom pejzažu koji oduzima dah. Na ovom mestu ćete pronaći kružnu stazu Madari. Staza nije laka. Neke prilično izazovne deonice zahtevaju dobar nivo kondicije i staza je gotovo u potpunosti uzbrdo.

Počinjete blizu sela Kiperunta i penjete se na greben planine Madari. Kada stignete tamo, bićete počašćeni pogledom na okolinu prošaranu malim selima. Čeka vas ruta koja se probija kroz stenoviti mediteranski pejzaž. Ima nešto malo hлада, dok hodate kroz borove, ali veći deo staze je izložen.

Kada izađete na greben, na kraju ćete stići do vidikovca i klupe za odmor. Možete da nastavite kružnom stazom oko vrha ili da se spustite nazad kroz šumu stazom kojom ste i došli.

Dužina: 13 km

Trajanje: 4 sata

Težina: umerena

Koordinate: Doka Si o Theos 1 (34°56'43.1"N 32°57'27.6"E)



3. Kiparska deonica E4 evropske pešačke staze

Ako ste spremni za izazov i želite da idete na višednevno pešačenje na Kipru, ovo staza je za vas. Ona je deo Kiparskog pešačkog puta na dužoj evropskoj stazi E4 i mesto za uživanje u nekim od najlepših pejzaža u zemlji. Pešački put E4 počinje u Andaluziji, u Španiji, i nastavlja se kroz zapadnu i centralnu Evropu pre nego što krene na jug kroz Grčku, nastavlja do Krita i završava se na Kipru.

Samo kiparski deo staze, dugačak je preko 500 kilometara i povezuje aerodrome Larnaka i Pafos, prelazeći ostrvo od istoka ka zapadu. Na njegovoj ruti, planinari će proći kroz zadržavajuće predele planina Troodos i poluostrva Akamas.

U zavisnosti od toga koliko imate vremena, možete preći celu stazu i deo staze u više etapa. Ako boravite u Pafosu, svakako biste trebali da odete barem do ovog dela rute. To je poslednji deo E4 i dug je 219 kilometara, podeljen u osam podsekcija.

Svakog dana ćete hodati između 8 i 15 sati, zadržavajući se u malim selima duž rute. Neke od najvažnijih tačaka na stazi uključuju šarmantni most iz venecijanskog doba u dolini Diarizos, sela Lisos i Meladeia i zadržavajuću plažu Agios Kononas.



Dužina: 219 km

Trajanje: 8-10 dana (ukupno 85 sati)

Težina: teško

Koordinate: Satori planinska kuća (34°55'32.8"N 32°48'21.5"E)

4. Artemida Trail krug

Ova staza je dobila ime po boginji Artemidi, boginji lova. Nalazi se u Nacionalnom parku „Šume Troodos“ (pod zaštitom UNESCO), u kojem se nalaze mediteranske šume, voćnjake, vinograde i valovita polja. Planine Troodos su formirane pre više od 92 miliona godina.

Staza Artemida nudi veoma raznovrsan pejzaž na relativno maloj površini. To je kružna ruta koja se kreće oko planine Olimp na Kipru, pešači se kroz guste šume crnog bora i kleke (jedan od njih je star preko 800 godina). Staza je kao celina dobro obeležena i nije zahtevna. Za planinare koji traže mir i tišinu, ovo staza je idealna za njih.

Dužina: 14 km

Trajanje: 5 sati

Težina: srednje teška

Koordinate: centar za posetioca staze Artemida (34°55'19.5"N 32°52'38.9"E)



5. Pešačenje vodopadima Kaledonije

Otkriveni od strane škotske ekspedicije 1878. godine, ovi vodopadi su nazvani po latinskom nazivu domovine istraživača. Sami vodopadi su prilično impresivni. Staza je veoma popularna, tako da treba da dođete ranije kako biste izbegli gužvu. U Nacionalnom parku "Šume Troodos", vaše pešačenje počinje u centru za posetioce na trgu Troodos, vodeći vas kroz šume, autohtonu floru i cvrkut ptica. Ubrzo se stiže do vodopada Kaledonije. Pešačenje nije teško, sa samo nekoliko uspona. Ova staza je odlična opcija ako putujete sa decom.

Dužina: 3 km
Trajanje: 1 sat
Težina: lako
Koordinate: Caledonia Falls Trail Head (34°54'52.9"N 32°52'13.6"E)



6. Klisura Avakas

Krenite do klisure Avakas, na poluostrvu Akamas i naći ćete na jednu od najizazovnijih staza na Kipru. Klisura se nalazi 16 kilometara zapadno od Pafosa i predstavlja ikonu regiona, a pešačenje oko nje može biti prilično izazovno. Staza je isklesana od strane reke kroz krečnjak i formirana je hiljadama godina, pretvarajući se na kraju u duboku složenu pukotinu. Stenoviti zidovi mogu doseći i do 30 metara. Prođite kroz klisuru, penjite se preko stena i dodirnute naizgled netaknutu prirodu. Klisura Avakas je igralište za svakog neustrašivog planinara. Prijateljski podsetnik: visoke temperature mogu da otežaju pešačenje leti, a zimi je vodostaj čini gotovo neprohodnom. Uvek proverite vremensku prognozu pre nego što krenete.

Dužina: 8,2 km
Trajanje: 4-5 sati
Težina: Teško
Koordinate: Klisura Avakas (34°55'13.8"N 32°20'15.5"E)



7. Staza Artemida – vidikovci

Ovo pešačenje je bez puno uspona, ali to ne znači da nećete imati priliku da dođete do nekih impresivnih planinskih vidikovaca. Postoje brojna mesta na kojima se možete zaustaviti za predah sa pogledom na okolini pejzaž. Deo rute će vas voditi duž „Bedema Starog grada“, koji je, prema legendi, poslednji ostatak venecijanske tvrđave iz 17. veka, koja je podignuta za odbranu od Osmanlija. Na stazi se nalaze mnoge vrste biljaka, uključujući kantarion, endemsku Troodos žalfiju i žutiku... Ovo pešačenje je dobro za bilo koji nivo kondicije. Samo dajte sebi dovoljno vremena i ponesite puno vode.



Dužina: 7 km
Trajanje: 3 sata
Težina: umerena
Koordinate: Artemis Trail Head (34°55'58.5"N 32°52'19.0"E)

8. Šume Cape Greco

Od svih pešačkih staza na Kipru, ova staza je najizolovanija i nema puno ljudi na njoj. Nalazi se u Nacionalnom parku "Šuma Kejp Greko", na jugoistoku Kipra (između Aja Nape i Protarasa), a u ovom delu zemlje ima ukupno devet pešačkih staza na koje planinari mogu da krenu. Svaki od njih vodi različitim rutama, sa kojih se možete diviti spektakularnom pogledu na more. Preporučujemo stazu Profitis Elias-Konoi. Planinarenje počinje kod kapele Profitis Elias i vodi ka unutrašnjosti preko rta, duž zaista dramatičnog pejzaža.

Pešačenje završavate u primorskom gradu Konoi, gde se nakratko vraćate u civilizaciju i gde možete da uživate u svežem obroku. Da biste se vratili, možete se odlučiti za drugu rutu — stazu Konnoi-Agios Anargiroi.



Dužina: 8,5 km
Trajanje: 3 sata
Težina: umerena
Koordinate: Profitis Ilias (35°01'06.6"N 34°02'28.1"E)



H
I
G
H
L
A
N
D
E
R

Stara Planina

KILOMETRI IZAZOVA, STRASTI, UPORNOSTI, ŽELJE I PROCESA
UJEDINSTVENOJ DIVLJINI STARE PLANINE

Koliko god puta boravio na Staroj planini uvek je možeš doživeti iznova i drugačije. Priroda je puna iznenađenja, čudesna, blagonaklona, darežljiva, a ponekad i ohola. Pet dana u planini sa ljudima koji dele ista interesovanja, među kojima prednjači ljubav ka prirodi i boravku na otvorenom se već treću godinu za redom organizuje na Staroj planini pod nazivom **HIGHLANDER Stara planina Srbija**. Vrednostima koje promoviše, od boravka u prirodi do konzumiranja prirodnih lepota u najčistijem izdanju utiče na učesnike da prevaziđu sopstvene granice komfora i otkriju nove načina uživanja i druženja. Highlander nije trka, već naprotiv zalaže se za planinarenje uz konekciju sa okolinom poštujući je i nenarušavajući je.



HIGHLANDER je jedinstvena avantura koja pripada kategoriji „long-distance hiking event“ koja se organizuje u više zemalja sveta, od SAD do UAE. Brend je nastao u Hrvatskoj i danas se širi brzinom koju niko nije mogao predvideti ni zamisliti. Srbija je prva zemlja koja je nakon komšija počela organizovati ovakav događaj i za dve godine učestvovalo je više od 500 osoba. Malo više od polovine učesnika je imalo vremena, želje i hrabrosti da se upusti u avanturu koja predviđa pešačenje više od 100 kilometara u toku pet dana.

Ostali učesnici su se opredelili za nešto kraće rute od približno 50 km i 25 km, čime su sebi priuštili trodnevnu avanturu ili vikend avanturu.

Prijave za HIGHLANDER Stara planina koji će se ove godine održati od 17 do 21. juna već su otvorene,

a učesnici mogu birati između kraćih i dužih ruta od 33 km, 48 km i 101 km. Za prelazak staze na HIGHLANDERu osim dobre volje i adekvatne opreme ništa drugo nije važno. Ograničenja ne postoje ni u godinama, ni u polu, ni u profesiji, ni u broju ljudi koji mogu pešačiti zajedno.

Registracija je jednostavna, prijava je putem zvaničnog sajta na kome se nalaze i sve dodatne infomacije <https://highlanderadventure.com/staraplanina/en-us>

ZA KOGA JE HIGHLANDER STARA PLANINA?

Bez obzira na pol, obrazovanje, profesiju, iskustva, bilo da je profesionalac ili rekreativac, dobrodošla je svaka osoba koja voli prirodu, putovanje i izazov, a želi da ponovi HIGHLANDER iskustva ili ga stekne prvi put.



KAKO SE SPREMITI ZA HIGHLANDER?

Treba biti spreman za hodanje po različitim terenima sa rancem na leđima. Ignorisati sve vremenske prilike i neprilike, po kišnom vremenu opstat i u svemu naći uživanje i lično zadovoljstvo. To je moguće apsolutno, što dokazuju mnogobrojni učesnici svih formata HIGHLANDERA širom sveta. Potrebna je određena priprema i nju organizatori i preporučuju, ali i besplatno organizuju za sve učesnike u mesecima pre događaja na Staroj planini. Preporuka je nekoliko meseci ranije krenuti sa laganim šetnjama, individualnim planinarenjem, ili





učestovanjem u akcijama planinarskih društava, Planinarskog Saveza Srbije ili neke druge planinarske organizacije. Mogućnosti su mnogobrojne, a najvažnije je pripremiti se za fizičku aktivnost koja u kontinuitetu traje nekoliko dana. Manje dana svakako zahteva manju spremnost, ali ni jedan kilometar ne treba podceniti. Šteta je ne uživati u lepotama Stare planine, zbog nespremnosti, upale mišića, bolova u kičmi usled težine ranca i slično.

Upravo iz navedenih razloga organizator događaja Highlander Stara planina 2023 godine organizuje jednodnevne treninge i pripremu za Highlander Stara planina koji će se realizovati u martu, aprilu i maju mesecu 2023 godine. Na taj način svi učesnici će imati prilike da se informišu, edukuju i pripreme za izazov koji se spremi u junu na Staroj planini. Pripremni treninzi će podrazumevati posetu tri različite planine Srbije, organizovano i vođeno planinarenje od strane licenciranih vodiča PSS, radionice na otvorenom i mogućnost organizovanog spavanja pod vedrim nebom kako bi se neka neophodna iskustva stekla i stvorili uslovi za maksimalno uživanje na događaju. Svako ko se prijavi i registruje za učešće dobija infomacije o ovim pripremnim treninzima. Teme ishrana, boravak u prirodi i na otvorenom, bezbedno kretanje u prirodi, orientacija, adekvatno pakovanje i priprema opreme su samo neke od tema o kojima će se pričati.

Boravak u prirodi na HIGHLANDER avanturama podrazumeva spavanje u šatorima i potpunu konekciju sa prirodom, zbog čega se i nazivi formata od 2023. godine povezuju sa nazivima sazvežđa. Tri formata za koje je moguće uraditi registraciju su:

Highlander Hercules dužine 101 km, predviđeno vreme prelaska 5 dana:

Avantura počinje ispod vrha Babin zub (1.758m) i nastavlja preko vrhova Stare planine Midžor (2.169m), Tri čuke (1.938m) i Kopren (1.963m) odakle vodi do uvale Ponor, nastavlja se preko pašnjaka, uz vodopad Tupavica i borovih šuma do sela Dojkinci, odakle upućuje da se preko visoravnii Vrtibog i Arbanaških kladenaca kroz kameni selo Gostuša i uz obale Zavojskog jezera i preko vidikovca Smilovica, dođe do cilja u selo Temska gde se ovaj izazov i završava.

Highlander Pegasus dužinom od 48 km, predviđeno vreme prelaska 3 dana:

Avantura počinje ispod vrha Babin zub (1.758m) i nastavlja preko vrhova Stare planine Midžor (2.169m), Tri čuke (1.938m) i Kopren (1.963m) odakle vodi do uvale Ponor, nastavlja se preko pašnjaka, uz vodopad Tupavica i borovih šuma do sela Dojkinci.

Highlander Orion dužine 32 km, vikend avantura od 2 dana:

Avantura najkraće staze HIGHLANDER Stara planina je kružna i počinje u selu Dojkinci odakle kroz Arbinje, vodopade Draganov vir, Tupavica i Tri kladence vodi do Beleđa gde je predloženo mesto kampovanja.



Drugog dana se preko najviših predela Stare planine grebenom stiže do Koprena, uvale Ponor, odakle se laganim spustom vraća na polaznu tačku u selo Dojkince.

„Kada kažemo HIGHLANDER mi mislimo prvenstveno na planinarenje, ali odmah iza toga na jedinstvenu avanturu života, druženje, upornost, istrajnost, zahvalnost, strast koju svaki učesnik u



momentu hodanja oseti. Ako nemate iskustva ili pripadate onoj srećnoj grupi ljudi koja je imala, svakako dolaskom na HIGHLANDER sebi dajete mogućnost nekog novog doživljaja. Iskustvo je uvek posebno zato što postoji jedno iznenadenje koje nije moguće predvideti, niti naručiti, a ono se ogleda u tome kako će nas Stara planina ugostiti i koji vremenski izazov će ispred nas postaviti. Stara planina je lepa u svim

izdanjima i ima posebnu energiju koju nesebično poklanja svakom posetiocu” Marija Radojković, tim Highlander Stara planina

Na kraju svih staza sledi nagrada, prvenstveno lično iskustvo, doživljaj koji čoveka ispunjava, nekoga i promeni i usmeri dalje jasnije ka životnim ciljevima, ali svakoga podjednako proglaši Highlanderom. Nije lako preći kilometar za kilometrom, ali je moguće.



Iskustva koja najduže ostaju u sećanju povezuju se sa ljudima, drugim učesnicima. Posle napornog dana, biti izolovan od svakodnevnog života, pored vatre, uz šareno društvo sa više kontinenata, različitih društvenih statusa i životnih priča, a opet svi povezani kroz strast za planinarskim avanturama, to je ono što HIGHLANDER čini posebnim.

Znak Highlandera „divokoza“ je opis onoga što se želi probuditi u svakom učesniku. U svakom uslovu naći snagu, energiju i napraviti korak više, lagano, elegantno, tako da kada te neko posmatra vidi samo uživanje i lakoću kretanja.

MARIJA RADOJKOVIĆ

Prokletije – Maja Bojs severnom stranom





Oduvek sam se pitala gde i kako počinje jedan alpinistički uspon. Znam sigurno da to nije trenutak obuvanja penjačica pred ulazak u smer, ali nisam izučila mehanizam nastajanja ideje za penjanje određenog smera.

Teško je uhvatiti taj svileni momenat rađanja ideje, razvijanja filma do sitnih detalja i na kraju stvaranje uslova za ispunjenje želje. To su oni nevidljivi koraci koje svi moramo da prođemo da bismo došli do momenta da se držimo za neku stenu, a potom stojimo na njenom vrhu.

Istini za volju, malo ima onog što viđamo u filmovima; šetamo planinom i ugledamo neki vrh, obuzme nas toliko da imamo neobjašnjivu želu da ga osvojimo i onda tražimo najbolji put za to. Da budem preciznija, zbog ritma života i ubrzanih vremena koje ne dozvoljava luksuz istraživanja stena i planina, mi svoju inspiraciju moramo da tražimo na mrežama, "on line". Mnogo stvari je danas postalo virtualno, pa tako i većina naših istraživanja počinje upravo u tom prostoru nesagledivih razmara. Možda taj momenat nastanka ideje nije mnogo ni važan, ali proces implementacije ideje u sopstveni sistem vrednosti, mogućnosti i želja je vrlo zanimljiv.

Ideja za odlazak u Prokletije ovaj put došla mi je kao spoljašnja, nametnuta nije prava reč, ali možda ubaćena jeste. Kao crv koji uđe spolja pa brzo nađe svoje mesto

u novom organizmu, tako je ideja koja nije bila inicijalno moja počela da me obuzima. Stopila se sa mnom kao da je oduvek tu bila i ja sam joj se prepustila.

Prokletije su planinski venac koji se prostire Crnom Gorom, Albanijom i Kosovom i Metohijom. Etimološko značenje reči Prokletije ukazuje nam da je reč o kršljivim, neprohodnim i vrlo zahtevnim planinama. Prokletije su svet za sebe koji kao pravi div dozvoljava samo hrabrim, vrednim i upornim da ga pohode.

Na Prokletijama sam se penjala do sada samo dva puta, jednom na alpinističkom taboru 2013. godine, a potom dve godine kasnije u sklopu priprema za uspon na Materhorn.

Već pri prvom susretu mi je bilo jasno da su ovo ozbiljne planine koje sa razlogom nazivaju Crnogorski Alpi, da je za uspone u njima potrebno biti spreman u svakom smislu te reći.

Nikola i Miloš planiraju da posetimo, za nas do sada nepoznati deo Prokletija i penjemo severnom stranom na vrh Maja Bojs (2461 m). Prvenstveno su smer pod nazivom Dijagonalisima, V-, IV, III, 550 m, a u okviru akcije koju su nazvali Team building Kakiš, popeli Radoslav Milojević i Predrag Zagorac (AOB) avgusta 2012. godine. Punih 10 godina smer je čekao na prvo ponavljanje i to su jula ove godine uradili Danilo Pot i Danilo Vešović iz Malog alpinističkog kluba (MAK) iz Podgorice.

DAN 1: Sveže informacije o pristupu, smeru i silazu dobili smo od Danila Pot na čemu smo vrlo zahvalni. Bez tih informacija bi ovaj uspon bio znatno teži. Naoružani infomacijama, željom, tehničkom opremom i hranom se, u petak popodne, upućujemo ka Gusinju.

U Gusinju smo kupili vodu i još neke sitnice te krenuli automobilom ka dolini Ropojane. Asfaltirani put vodi od Gusinja ka selu Vusanje i nastavlja još neko vreme, a potom prelazi u makadam koji je promenljivog kvaliteta. Negde dovoljno prihvatljiv za nizak auto, a negde rupe i veliko kamenje prilično otežavaju vožnju. Dan je i preglednost je dobra, a mi ne odustajemo od namere da se što više približimo cilju. Stižemo do turističke atrakcije Savino oko, tj oko Skakavice gde na parkingu ostavljamo auto i finalno pakujemo rančeve za polazak.

Savino oko je izvor koji se nalazi na 1000 metara nadmorske visine, vrlo karakterističan jer voda izvire iz dubine i stvara nestvarno plavu prozirnu vodu koja osvaja na prvi pogled.

Dalja vožnja običnim automobilom bi bila praktično nemoguća, tako da smo našli pogodno mesto za parking i krenuli sa prepakivanjem.

U daljini smo čuli zvuk, a ubrzo ugledali kako nam se približava terensko vozilo, veliki džip koji prazan ide na gore; oči su nam zasijale. Svi smo dobili istu ideju, pa kad je bio blizu mašemo mu da stane. Vozač, stariji gospodin se izvinjava što ne može da nas poveze jer žuri ka karauli Zastan da pokupi grupu koja ga čeka, ali nas obaveštava da iza ide njegov sin istim vozilom i da će on moći da nas poveze.

Našoj sreći nema kraja, a dodatnih par minuta za

pakovanje su nam bili sasvim dovoljni da rančeve još malo otežamo. Pobednički sedamo uz konstataciju da "sreća prati hrabre".

Džip nas ostavlja ispred stare vojne karaule Zastan, koja predstavlja polaznu tačku za uspon na najviši vrh Prokletija, Maja Jezerce (2694 m), a mi shvatamo da smo otišli previsoko. Vraćamo se peške do raskrsnice gde treba da se odvojimo desno ka Ropojanskom jezeru, otprilike jedan kilometar niže. Čak i kad misliš da si prevario surovost i divljinu Prokletija, one ti na suptilan način ukažu da je oprez neophodan.

Od odvajanja do jezera nam je trebalo oko 20 minuta hoda. U jezeru nema vode, ali nijanse zelene i žute boje, prošarane po nekim cvetom me oduševljavaju. Glavu sam okretala kao po zapovesti između impozantnih stenovitih gromada i nestvarno divlje, neukrotive prirode koja između sivih stena i kamenja još više dolazi do izražaja.

Krećemo se ka dolini Runice u Albaniji, a staza kojom idemo je dobro markirana, obzirom da je deo mreže puteva "Peaks of the Balkans". "Vrhovi Balkana" su zapravo pešačka staza koja prolazi kroz najlepše skrivene predele Kosova, Crne Gore i Albanije te predstavlja pravu turističku atrakciju za sve željne kvalitetne avanture.

Naš cilj je livada u dolini Runice, gde ćemo postaviti šator i prenoći. Na putu ka cilju glava nam je oblacima, pogled nam luta po izazovnim stenama koje su na sve strane. Na ravnom delu putu pričamo i šalimo se, ali kada uđemo u šumu čiji je nagib konstantan više smo se fokusirali na korake i disanje.

Posle otprilike sat i po vremena hoda od Ropojanskog jezera stižemo na ravnu, zelenu livadu kojoj smo se obradovali. Postavljamo šator, spremamo opremu za sutra, večeramo i divimo se lepoti koja nas okružuje. Dolina Runice, na čijoj livadi spavamo je na neverovatnom mestu, ravan zeleni plato okružen visokim stenama.

Umor, od vožnje i pešačenja nas stiže te brzo tonemo u san. Plan je da ustanemo čim svane i krenemo ka našem cilju, smeru koji se nalazi u severoistočnoj steni vrha Maja Bojs (2461m).

DAN 2: Rani start je jedan od preduslova za uspeh akcije, pa tako i mi već u 6 sati krećemo u pristup.

Do smera nam je trebalo oko jedan sat po strmom terenu koji nas je fino zagrejao. U podnožju smera je još uvek veliki snežnik, a da bismo ga izbegli ulazimo u stenu na mestu gde je bilo najlakše i lagano prečimo u levo.

Sažetak smera bio bi sledeći: Smer počinje rampom koja vuče u levo do žljeba. Žljebom vertikalno na gore do izlaska na greben. Grebenom na vrh Maja Bojs.

Skicu smera nismo imali, ali smo dobili uputstva o istom, kao i naravno služili se logikom i zdravim razumom da smer prati najlakšu i najlogičniju liniju do vrha.

Vođstvo smo podelili u etape, pa tako prvi kreće da vodi Džoni po dogovoru pet dužina.

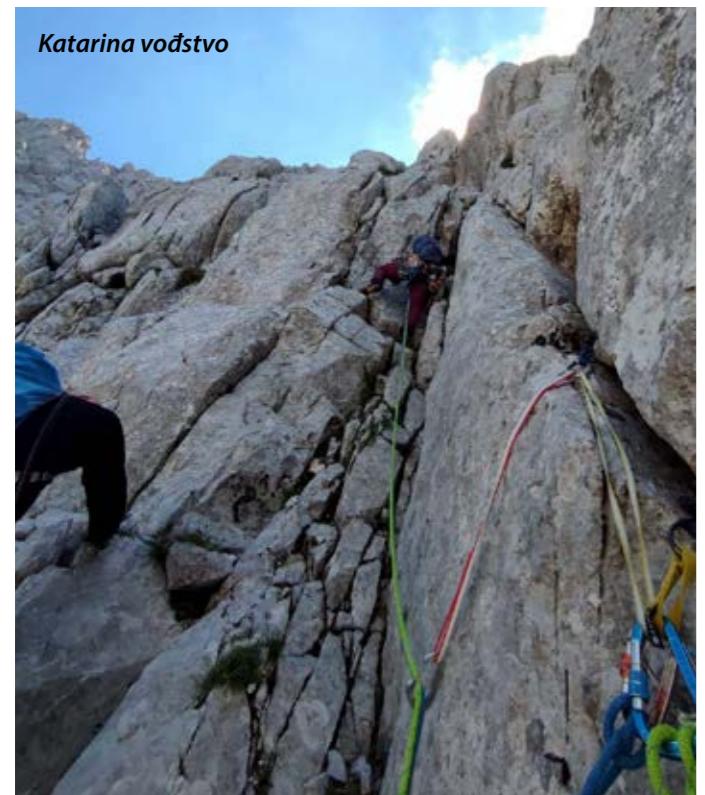


Prvi cugovi nude prelepo i iznenađujuće čvrsto penjanje. Stena me podseća na onu u "Bosanskom smeru" u Izgoreloj grudi, veliki isprani hvatovi, a penjanje nije teško, oko IV. Zaista brzo napredujemo u prvih nekoliko cugova.

Temperatura je prijatna i osećam se lagodno u duksu. Ambijent je fenomenalan, okruženi smo



Kaća i Miloš



Katarina vođstvo

visokim stenama koje nam mame uzdahe, iznad nas je vedro plavo nebo i stvarno uživamo u svakom momentu. Atmosfera je opuštena i efikasna.

Kad uđemo u žljeb nastavlja se čvrsta i lepa stena za penjanje, a težine malo rastu u pojedinim detaljima, oko V.

Stena je veliko igralište, a mi željni penjanja tražimo zanimljive linije. Privukao nas je plafon sa desne strane i odlučujemo da krenemo ka njemu. Nikola i dalje vodi, ali kad se u momentu prelaska u desno zadržao duže nego planirano znali smo da nešto nije kao što je očekivao.

Nekoliko stotina metara koje treba preći da bi se došlo ispod plafona izgledaju teško za penjanje, a stena se ne čini najboljem kvaliteta.

Posle niza godina provedenih u različitim stenama još uvek mi je vrlo teško da nešto procenim sa velike daljine. Zanimljiva je to stvar sa penjanjem; često mi se dešavalo da stenu koju sam popela samo dan ranije gledam i mislim "Nemoguće je da ovde prođe čovek, izgleda preteško", dok sa druge strane nešto što izgleda vrlo lako i jednostavno mi zada neverovatne muke. Kao i u životu, da bismo znali kakvo je nešto treba da mu priđemo blizu i otvorenog srca, bez predrasuda, ako je to ikako moguće jer će nam se samo na taj način ukazati stvarna vrednost onog što je ispred nas.

Smer nastavljamo da pratimo najlogičnijom/najlakšom linijom i ispod vertikalnog zida koji posle desetak metara izlazi na greben ja preuzimam vođstvo.

Tu ponovo razmatramo opciju prelaska u desno gde preko previšne pukotine postoji mogućnost da izbijemo na greben. Međutim, ja se ipak odlučujem da smer nastavim najlakšom linijom, prvi nam je put u steni, ne poznajemo teren i ne osećam se dovoljno spremno da eksperimentišem.

Lepi pokreti na vertikali sa mogućnošću dobrih postavki međuosiguranja vode me na lakši teren, greben koji počinje da sija u svom punom sjaju. Kako to obično biva na grebenima, izloženi su različitim uticajima prirode i stena je tu skoro uvek krušljivija nego na vertikalama.

Levo od mene sam ugledala još jedan greben kojim je takođe moguće penjati, ali za to bismo morali u donjem delu smera da se držimo levo, sada bi prelazak bio težak.

Nastavljam dalje grebenom koji nije oboren, već traži punu koncentraciju, iako penjanje nije mnogo teško.

Mesta za postavke međuosiguranja su celom dužinom smera iznenađujuće dobra, najviše za frendove i čokove. Biram put kojim se krećem na gore i pažljivo balansiram između težina i krušljivosti. Uvek se rađe odlučujem za ovo prvo. Od trošne stene me uvek podilazi jez, a težinu uspevam da savladam, možda ne brzinom kojom želim, ali uvek dovoljno bezbedno.

Pravim štand na lepoj polici gde odmaram dok čekam da dođu Miloš i Nikola. Odatle penjanje nastavlja pločom nagore koja potom prelazi u žljeb. Na prelasku iz ploče u žljeb hvatam veliki kamen koji se



Nas troje

pomera pod rukom. Uspevam da ga zadržim i čudim se kako je kamen koji je izgledao toliko sigurno da ga čak nisam ni proverila uspeo da se odjednom odvoji od stene. Kamen je veličine kućišta za kompjuter, a da ga nisam zadržala pao bi tačno na štand i njih dvojicu. Dok jednom rukom držim kamen, drugom se čvrsto držim za stenu i pokušavam da pronađem najbolji oslonac nogama kako bih uspela da bezbedno stojim u ovom položaju.

Sva nevolja je u tome što ne mogu da nađem adekvatan položaj da kamen uhvatim sa obe ruke i bacim ga tako da ova dvojica ispod mene budu bezbedni; takođe ne smem ni da ga ostavim znajući da će ga uže verovatno oboriti pravo na njih. Jednom rukom ne mogu ni da pomislim da ga bacim jer je suviše težak i velik. Koliko god pokušavala da se namestim u bolji položaj, težina stene mi to ne dozvoljava i ne uspevam, mirim se sa situacijom. Angažovala sam se potpuno da ga zadržim na mestu, a negativne misli pokušavam da neutrališem, znam da imam snage da se držim tu i da držim kamen koliko god treba.

Miloš i Nikola su na samo nekoliko metara ispod mene i možemo dobro da komuniciramo što je bila zaista olakšavajuća okolnost u ovoj situaciji. Dogovaramo se da držim kamen dok Miloš ne uspe da prebací štand u levo, premesti uže i najbitnije dok se njih dvojica ne pomere. Nekoliko minuta sam strpljivo

čekala dok su sve neophodne mere preduzete kako bih kamen bezbedno odstranila. Kad sam se uverila da su sigurni sklanjam ruku i molim se da su na dobrom, bezbednom mestu. Nekoliko trenutaka neprijatnosti jakog zvuka pucanja kamena i blagi miris varnica od trenja. Kad sam čula glasove potvrde da je sve u redu lagnulo mi je. Sabrala sam se i nastavila dalje.

Kad smo se sreli na štandu rekli su mi da je kamen pao direktno na mesto gde je prвobитно bio postavljen njihov štand. Da nisam uspela da ga zadržim napravio bi veliku štetu, ali na svu sreću svi smo bili pribrani i odreagovali najbolje moguće. Trenuci su ključni, nema opuštanja čak ni kad izgleda da sve ide kako treba.

Dalje nastavlja vrlo zanimljivo penjanje, a ja po staroj dobroj navici uvek idem samo pravo na gore, birajući lep teren za penjanje. Zbog toga sam se našla u težinama koje nisam očekivala, ali sam uspela brzo iz toga da izadem na lakši teren.

Penjanje teče bez nepotrebnih zadržavanja i jednu dužinu pre izlaska na oboreniji greben Miloš preuzima vođstvo. Sada se već nazire kraj smera; penjemo još dve lake dužine navezani, pa potom u patikama nastavljamo da hodamo do vrha.

Na vrhu se upisujemo u knjigu posetilaca, pravimo nekoliko fotografija za uspomenu i upijamo neverovatnu magiju prirode. Sa jedne strane nalazi se Dolina jezera, prirodni amfiteatar ispod najviših vrhova Prokletija sa više jezera koja svojim nestvarno plavim



i zelenim nijansama, mame uzdahe svima koji se tu nađu, a sa druge dolina Runice u kojoj smo mi našli svoje kratkoročno utočište pred uspon.

Pogledi nam ostaju prikovani za udaljene visoke stene koje su toliko nepristupačne da se pitam da li ćemo u ovom životu uspeti da stignemo do njih. Na nekima od njih ima smerova, koje su Poljaci popeli kada su boravili u ovom delu Prokletija, i izgledaju vrlo privlačno.

Vraćamo se u realnost i počinjemo spust do šatora. Prvi deo staze ide grebenom, a zatim silazi kuloarom koji dolazi do livada. Livadama desno do doline Runice i potom nazad do šatora. Staza za silazak je dobro markirana pa nismo imali problema sa snalažanjem, trebalo nam je oko dva i po sata da siđemo.

Pri povratku nazad pravimo plan za sutradan i slažemo se da bi bilo vrhunski ako bismo uspeli da popnemo još jedan smer u dolini Grebaje. Smer Zastanit, koji izlazi na istoimeni vrh, visok 250 m, ocena V+, koji je takođe Danilo Pot nedavno penjao i ponovo sa nama nesebično podelio informacije o istom.

Dok se spuštamo koristimo priliku da još malo upijamo lepote koje nas okružuju.

Kod šatora pravimo pauzu za ručak i kratak odmor. Pakujemo šator i ostatak stvari te započinjemo spust ka kolima.

Znala sam da sada nema džipa da nam ovaj deo olakša i psihički se pripremam. Na ozbiljnoj akciji ove

godine bila sam samo jednom, u Sloveniji, ali mi je psihički bilo neuporedivo lakše jer sam dobrom delom znala šta me čeka. Bila mi je poznata stena, iako ne konkretni smer, pristup i silaz. Nažalost ni jednom ove godine nisam posestila Izgorelu grudu ili Velež. Nakon penjanja u tim masivima imam osećaj da mi ni Alpi ne bi teško pali.

Iako sam iz ranca izbacila vodu, pojeli smo većinu hrane, nemam osećaj da je lakši, pritiska moja leđa i ramena bez ikakve milosti. Uprkos tome, ja se ne savijam već podignite glave uživam u svemu što se dešava. Koliko god da mi je teško, ovo je ono za čim žudim.

Pred kraj me je već malo uhvatila nervozna, bili smo aktivni 14 sati ukupno, popeli smer, popeli se na vrh i spustili do auta.

Sedamo u auto i oprezno vozimo do doline Grebaje. Već je pao mrak, a mi u moru svetala tražimo planinarski dom PD Radnički.

Tamo nas čeka domar Đoka; puno je ljudi koji se druže uz muziku, a mi smo toliko umorni da jedva uspevamo da večeramo. Za sutra se pravi ozbiljan plan, a ja nisam sigurna da li ću biti u stanju da ga ispunim.

Legli smo oko 23 sata i odmah zaspali.

DAN 3:

Satove smo navili u pet sati, a kad su zazvonili bilo mi je jasno da ovo buđenje nije za mene.



Bila sam mnogo umorna, svaki dalji napor bi značio pravu agoniju; pristupa ima sigurno više od dva sata, potom penjanje, pa silaz još duži od pristupa. Koliko god da mi je želja bila jaka, razum je prevladao.

Ranije bih bila nesrećna, nezadovoljna sobom, prepuna sumnji i pitanja, ali danas sam u potpunom miru sa samom sobom i situacijom. Valjda se to zove napredak.

Ustala sam delimično naspavana, spremila kafu i uživala u njoj. Tišina i planine su savšreni spoj za odmor tela, ali i duše.

Šetala sam dolinom Grebaje sve do treće livade, dokle sam mogla u sandalama i uživala u svom društvu. Gledala sam stenu gde se momci penju i naravno nisam mogla ništa da vidim.

Popodne su krenuli da se navlače oblaci, a ja sam počela da se brinem za Nikolu i Miloša. Ne zbog toga jer sam mislila da će im se nešto loše desiti, već zbog toga što znam da osećaj kad si u steni, a pada kiša uopšte nije lep, da ako trenutno penju moraće da čekaju da se osuši, zbog toga što kiša može dugo da traje. Oblaci su se igrali sa nama, dolazili su i odlazili, dok kiša nije počela da pada. Sa terase planinarskog doma gledala sam u pravcu stene i čekala da prođe.

Za otprilike 40 minuta koliko je kiša padala, ja sam se dosađivala. Pre toga sam spakovala šator i sve naše stvari i ostavila u glavnoj sobi planinarskog doma, strpljivo sam čekala da kiša prođe. Čim je stala ja sam

grenula u šetnju do treće livade jer sam se nadala da će penjači uskoro da se vrate. Društvo mi je pravio domar Đoka i vreme je brzo prošlo, uopšte se više nisam brinula, u njih sam imala potpuno poverenje, znala sam da su spremni na sve.

Hodali smo bez žurbe, a kad smo došli do treće livade dozivali smo ih da utvrđimo koliko su blizu. Nije prošlo ni 15 minuta kad sam ih ugledala mokre, umorne i srećne kako izbjegaju iz šume.

Nakon čestitki za popet smer pričaju mi utiske. Kažu da je stena lošijeg kvaliteta od one koju smo juče penjali, te da je smer znatno vertikalniji. Linija je fantastična, a oni za sebe kažu da je "umorni smo" pridev koji ne opisuje u potpunosti njihovo stanje, trebalo bi naći neki jači i od superlativa.

Kiša ih je uhvatila na silasku iz smera što je bio savšren tajming. Ja ne osećam žal što nisam bila, već sreću što mogu uspeh da podelim sa njima i što zajedno istinski u njemu uživamo.

Svaka čast je malo za ono što su ovi momci uradili: dva smera, od toga jedan od 500 m u dve različite doline na Prokletijama u dva dana. Razbili su dva mita, a to je da kad popneš jedan smer od 500 m, sutradan ti se ne penje i drugi, da je vrlo teško u Prokletijama penjati se dva dana za redom.

KATARINA MILANOVIĆ

JULIJSKI ALPI - SLOVENIJA, ALPI GRAIE I DOLOMITI - ITALIJA

Akcija izvedena od 22. do 28. jula 2022. godine u organizaciji
PD „Pogled“ Trstenik i PD „Kinda“ Kikinda





Dugo smo planirali jednu "jaku" akciju na Alpima. Svi smo se složili da se tu moraju naći Dolomiti, slobodno mogu reći, jedne od najlepših planina na svetu, a začinjeni Gran Paradisom, najvišim vrhom Italije. Kada god krećemo put Italije, prirodno se tu nađe i neki uspon u Sloveniji, zbog atraktivnih planina, a i iz praktičnih razloga zbog naše udaljenosti i zgodnog mesta za "preseći put".

DAN I -

Stizemo u Sloveniju u ranim jutranjim satima do Aljaževog doma gde smo napravili pauzu za doručak i prepakivanje opreme. Ekipa se podelila u dve grupe, one će ići težom stazom, Bambergovim smerom i ekipa koja će ići srednje-teškom stazom Tominškovim putem.

Krenuli smo na uspon planinskim putem osiguranim sajlama, Tominškovim putem, do planinarskog doma Kredarica. U pitanju je veoma zanimljiva staza. Traži određenu kondiciju i tehničke veštine, ali nije previše

zahtevna za prosečnog planinara. Posle završetka dela sa sajlama, došao je deo staze, delimično prekriven siparom, koji nam je definitivno teže pao od "gvožđurije", jer je upeklo sunce. U toku hodanja su se prirodno izdvojile ponovo dve grupe. Brži deo grupe je rano posle podne stigao do planinarskog doma Kredarica i uspeo malo da se odmori. Posle pauze i konsultacija sa "posadom" meteorološke stanice istog dana se krenulo na završni uspon na vrh Triglav (2864 m). Taj deo staze je takođe osiguran sajlama i nogostupima. Tehnička oprema na Triglavu nije obavezna, u smislu, neće vas Slovenci vratiti sa staze, ali se svakako preporučuje! Mnogi su na toj stazi izgubili glavu, jer su je podcenili. Česti su i udari groma duž celog grebena. Tu ne pomaže ni oprema, već samo praćenje vremenske prognoze, a malo i sreća jer je ovo planina gde se zna dogoditi ono iz narodne izreke "kao grom iz vedrog neba". Posle izlaska na vrh, spojili smo se grupom Bamberg koji su stigli petnaesetak minuta posle nas. Posle zaslужene pauze, krenuli smo zajedno lagano dole prema domu gde smo se smestili.



DAN II

Deo ljudi koji nije izašao na vrh predhodnog dana, krenuo je na uspon rano ujutro. Taj deo grupe je povela naša koleginica iz Bosne, Dženana Trnka. Dvojica glavnih vodiča na akciji joj zbog toga duguju zahvalnost jer su već hteli da vuku slamku, koji će od njih dvojice morati ponovo da izlazi na vrh. Uspon od Kredarice do vrha Triglava je zahtevan, ali kratak. Staza je duge 2.5 km sa usponom od oko 420 metara. Posle spusta je sledio, kratak odmor u Kredarici, a zatim je celokupan naš tim krenuo stazom Čez prag do Aljaževog doma. Staza je malo eksponirana i pretežno stenovita, opremljena sajlama i klinovima na pojedinim mestima. Težina staze je zaista subjektivna stvar. Slična je težina kao Tomniškov put, a mi smo je prešli zaista lagano i bez problema.

Posle pauze za ručak u Aljaževom domu, nastavljamo naš put ka Italiji.

DAN III

Stižemo u mesto Pont rano prepodne. Posle duže pauze za prepakivanje i smotru opreme, krećemo na uspon ka planinarskom domu Vitorio Emanuele II. Na sredini staze nas je uhvatila prilično neprijatna kiša i jak vetar. Ova staza nije zahtevna, ali je potrebno izneti stvari i tehničku opremu na leđima do doma. Posle tri sata hoda i oko 800 m uspona stižemo u dom.

Uveče smo održali sastanak sa celom grupom, još jednom proverili opremu i podelili se u naveze.

U domu na recepciji smo proučili plan nove rute koje su Italijanski vodiči iscrtali na karti. Glečer je postao vrlo nestabilan i opasan zbog naglog topljenja, pa se preporučivalo da se zaobiđe barem njegov donji deo. Mi smo, dok smo bili kod kuće, već bili obavešteni o ovom problemu, pa smo novu rutu već iscrtali ručno u našem GPS uređaju, pa smo došli maksimalno spremni.





DAN IV

Posle ranog ustajanje i doručka (ko može) krenuli smo na uspon. Od doma vodi stenovita staza kojom se brzo dolazi do deonica sa snegom, a zatim i na glečer. Mi smo pred sneg "uhvatili" krajnje desnu stranu stena i krenuli lagano da zaobilazimo led novom rutom. Zapravo, ta staza je i ranije postojala i to više varijacija iste, a to se videlo po usputnim kamenim totemima koje planinari prave od kamenja za bolju orientaciju. Na nekoliko mesta, gde bi se na stazi pojavila teža deonica, bila je već postavljena kratka fiksna užarija za bezbedniji korak na klizavim pločama.

U gornjem delu staze se izlazi konačno na glečer. Formiramo naveze i stavljamo dereze na noge. Staza je bila meni neprepoznatljiva o odnosu na pre četiri godine kada sam bio na Paradisu poslednji put. Nekada su glečerske pukotine bile vidljive uglavnom van staze. One ispod vas su bile negde duboko, prekrivene

debelim slojevima leda i čekale su da ugledaju svetlost dana.

Pukotine su sada bila na sve strane. Sa velikom pažnjom smo se kretali ka njima, zaobilazili ih, preskakali i radili sve što je zahtevala staza. Posebno me je zabrinula jedna pukotina na sredini gornjeg dela staze. Nije bila velika i sa lakoćom se preskakala. Ali kada biste je malo bolje osmotrili, videli biste da je mesto našeg doskoka zapravo jedan veliki plafon, strop, jedne još veće mračne ledene dvorane koja je zjapila ispod vaših nogu, a niko nije mogao da predviđa kada može da se dogodi kolaps i urušavanje. Prešli smo svi ovaj stresni deo zaoblazeći još nekoliko manjih i većih pukotina i došli do najveće pukotine, koja se nalazila ispod same stene. Italijanski vodiči su postavili dvoje metalnih merdevina za bezbedan prelaz preko pukotine. Jedne merdevine su već počinjale da budu neupotrebljive jer se niz njih slivala voda u potocima,



dok su druge bile postavljene na malo boljem mestu. Nekada je tehnički najzahtevniji deo uspona bio pred sam vrh kada se izlazi na stenu. Sada nam se ovaj deo činio kao „sigurna kuća“ u poređenju sa potpuno nepredvidim glečerom koji se topi.

Od pre par godina su trasirana dva smera kretanja na steni, da bi se izbegla gužva ka vrhu, te je smer uspona ka vrhu opremljen novim dodatnim nogostupima. Na vrh Gran Paradiso (4061 m) se izlazi iza prepoznatljive statue Madone. Na vrhu nema puno mesta, pa smo se na njega penjali u manjim grupama, fotografisali se i silazili dole da oslobođimo prostor, a dužu pauzu pravili nešto niže. U smeru na dole se ide starom rutom kojim se nekada i penjalo i spušтало. Tu postoji par većih vertikalnih blokova stena koje se nalaze nad ambisom te je potreban mali oprez pri kretanju veoma uskom stazom. Može se ovuda bez ičega, ali pošto su postavljeni novi boltovi na ovom mestu, zašto ih ne iskorisiti. Dženana i ja smo prošli prvi i razvukli gelender za ostatak grupe.

Sledio je povratak istom stazom dole. Dolazimo do one „strašne“ pukotine. Osluškujemo je i ne znamo šta smera. Sunce je upeklo, led i sneg se još više tope... Drugar Sanel i ja pravimo plan. Ja ću prvi preskočiti i ukopati cepin u led. On će učiniti isto sa svoje strane i razvući ćemo gelender te će ljudi preskakati pukotinu osigurani na užetu. Pošto sam cepin nije potpuna garancija, našli sa obe strane pukotine, po jednog planinara „većih gabarita“ da dodatno stoji na cepinu. Svi su bez problema prešli ovaj deo, te smo se konačno „dočepali“ stenu. Staza, kao da nije bila ona od jutros, jedva smo je prepoznali. Bujice vode su se slivale na sve strane, a mi smo konačno slili u planinarski dom na zaslужeno pivo.

DAN V

Posle odmora i doručka, krećemo na spust nazad do mesta Pont, gde smo ostavili vozače. U našem originalnom planu, trebali smo na kraju





akcije, da idemo na najviši vrh Dolomita - Marmoladu preko ferrate Cresta Ovest (Zapadni greben) i spust preko glečera.

Na žalost, mesec dana pre našeg dolaska, ogromna ploča glečera Marmolada se odvojila, srušivši se na grupe penjača ispod. Lavina kamenja, leda i snega dospjela je brzinu od skoro 300 km na sat, sudarivši se sa nekoliko naveza ispod gde je nastradalo dvadesetak ljudi.

Staza je zatvorena, a rezervisani planinarski dom su nam otkazali iz razumljivih razloga te je izostala Marmolada - krupa naše akcije. Vremenska prognoza nam tog dana nije išla na ruku, popodne je najavljena jača kiša. Pronašli smo na brzinu alternativu da barem malo osetimo Dolomite. Kolega Šole je poveo deo grupe na via feratu na Monte Cristalu i to skraćenu verziju da bi se dole sišlo pre kiše, dok sam ja poveo umorniji deo grupe na šetnju oko obližnjeg jezera, a posle toga u poznato mesto na Dolomitima, Cortinu d'Ampezzo, da se pogleda planinarska oprema.

Kasno popodne krenusmo kući, zadovoljni, umornih nogu i punih srca.

O nesreći na glečeru Marmolada se puno pisalo u štampi i na internetu, a staza na Gran Paradisu je zatvorena kao nebezbedna, samo tri dana posle našeg boravka. O topljenju glečera u Evropi pisao sam u *Planinarskom glasniku br.109*. (može se skinuti PDF na sajtu pss.rs).

Postavlja se pitanje kako će izgledati planinarenje i penjanje u Alpima u godinama koje dolaze i da li će ga biti uopšte, jer se drastične posljedice globalnog zagrevanja osećaju u tako kratkom periodu kao što je jedan životni ljudski vek.

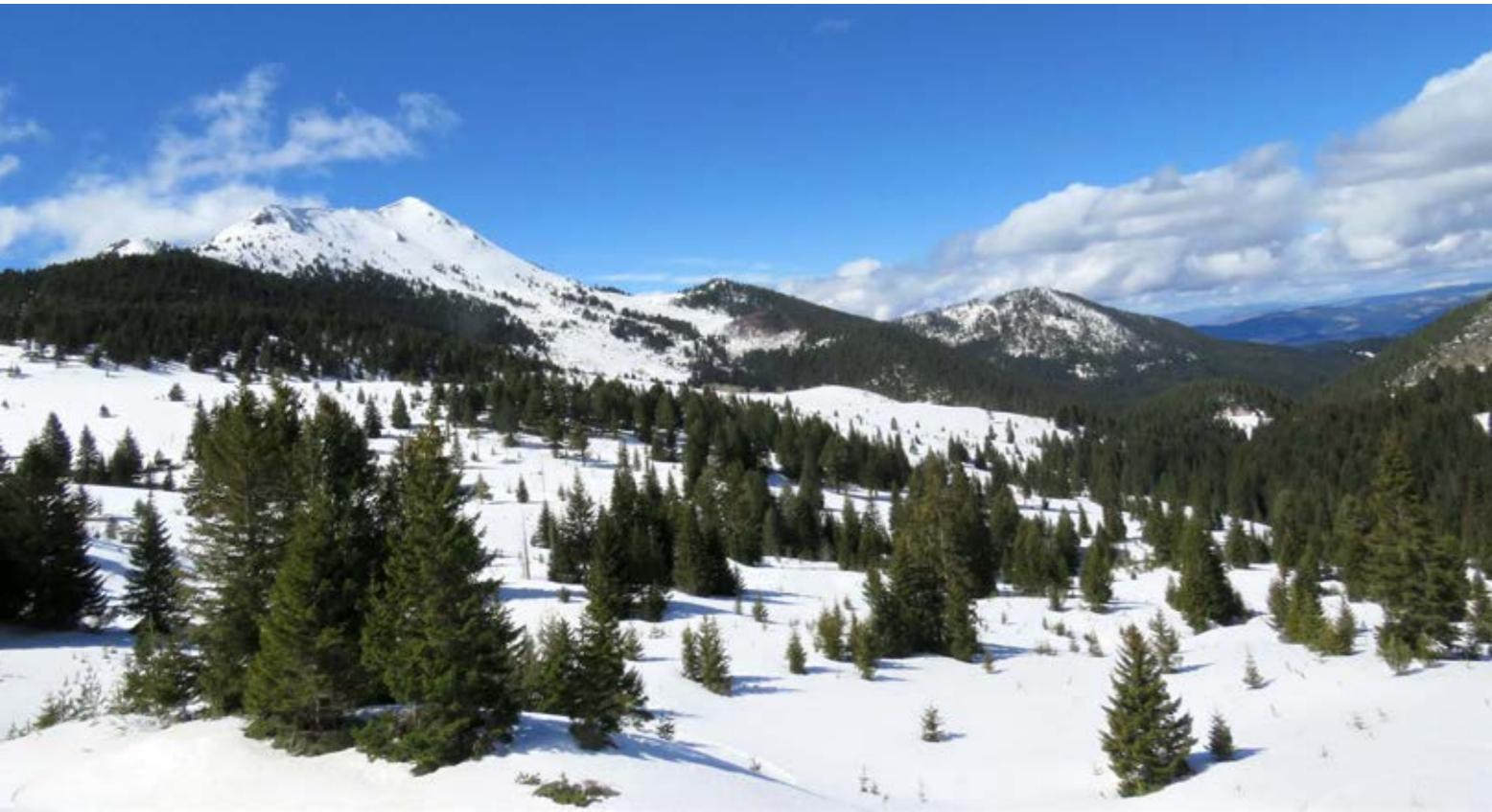
Hvala odličnoj ekipi koje je „bila kadra stići, uteći i na strašnom mestu postojati!“.

Akciju smislili i vodili, Branimir Šoškić i Jovan Jarić

JOVAN JARIĆ

Zimski uspon na Ahmicu

Ahmica je za mnoge najlepši detalj Hajle. Njen vrh (2.272 m), kao da prkosnije prodire u nebo od obližnjeg šampiona po visini - Grebena (2.403 m). Stoga nije teško pronaći volju za visokogorskom posetom ovom kraju Crne Gore.



Venac Hajle je dugačak oko 15 km i prostire se južno od pitome Rožajske kotline. Lokalni planinari poslednjih desetak godina ovaj masiv sa više markantnih vrhova zbirno zovu Rožajske planine. Hajlu krase vitalne katunske zajednice i visovi - Žljeb, Rosulja, Ahmica, Pashajla, Greben, Dramandol (Dermandol), Cmiljevica. Navedeni vrhovi odvajaju Jadranski od Crnomorskog sliva i preko većine se proteže državna granica.

Grupa od desetak kragujevčana, članova P.D. "Žeželj", započela je uspon na Ahmicu u ranim jutarnjim satima. Iz minibusa izlazimo pomalo pospano i usporen. Baba Marta nas je za kratko vreme razbudila ledenim dahom. Vedro jutro nam dodatno podiže elan i veru u uspeh.

U blizini smo betonskog mosta u mestu Kaluđerski Laz (oko 1.400 mnv). To je malo katunsko naselje koje je nastalo uz bućnu Lazanjsku reku. Zime su ovde dosta hladne; sneg se zadržava i do prvih dana juna. Prvac ka visoravni Štedima i Ahmici identičan je sa glavnim sливом Lazanjske reke. Polazimo na uspon širokim putem uz šumovitu dolinu.

Trasa je u prvim kilometrima gotovo ravna. Snega ima oko dvadeset santimetra, ali nam trag gusenica motornih sanki olakšava pešačenje. U letnjem periodu markirana planinarska staza koja vodi do Štedima prelazi na više mesta preko Lazanjske reke. Sada je preskakanje brzaka nemoguće zbog velike količine vode, pa se sve vreme držimo puta koji je skorije asfaltiran u cilju izgradnje ski-centra na Štedimu.

Za dva ipo sata dolazimo do prvih katuna na Štedimu. Nekoliko trenutaka ranije prošli smo i pored novoizgrađene planinske kuće - "doma" P.D. "Ahmica" iz Rožaja. Drvena građevina je podignuta u alpskom stilu. Objekat je skladno ogrnut gustom šumom smreke. Ostavlja utisak da će po završetku svih radova na izgradnji skijališta ovaj dom biti jedna od najlepših zimskih destinacija u regionu.

Po izlasku na prostranu visoravan (1.750 m), van šumovite klisurice Lazanjske reke, u prilici smo da po prvi put ugledamo Ahmicu. Bela kupa izgleda zaista gorostasno. Čini nam se da je sneg na njenom grebenu blještaviji od najsvetlijih oblaka koji prolaze nebom.

Nastavljamo uspon i za oko 45 minuta izlazimo na prevoj Štedima. Naspram smera iz koga smo dospeli na vetroviti plato pruža se padina ka katunima koji pripadaju rugovskoj strani planine - Gloganskim stanovima. Sam prevoj je izuzetan vidikovac. Ram idiličnog pejzaža drže planine koje okružuju Štedim. Sa leve strane se uzdiže Rosulja, ispred se pruža pogled ka Rugovskoj klisuri i Ljumbardskim Prokletijama, a desno se snežni plato postepeno uzdiže ka istočnom grebenu Ahmice.

Na vidikovcu i međi Crne Gore i Metohije gubi se trag motornih sanki. Očigledno je da se vozač zadovoljio panoratom sa oko 1.950 m i zatim vratio ka Rožaju. Taj trag nam je dosta pomogao u usponu do prevoja.







Visina snežnog pokrivača je sa svakim kilometrom rasla. Uspon postaje naročito naporan od trenutka kada zalazimo u niske četinare. Zeleni plašt bora krivulja opasao je Ahmicu sa istočne i severne strane. Nalazimo se u teškoj situaciji zbog činjenice da sa svakim korakom zaranjamо u belu kašu gotovo do pojasa. Odlučujemo se stoga da promenimo pravac – silazimo ka katunima na metohijskoj strani planine. Zalazimo par stotina metara sa druge strane granice, do prvih drvenih kuća i torova Glođanskih stanova. Tragova ljudi nema, jer su ovi katuni dostupni tek nakon prvomajskih praznika. Tada čobani sa mnoštvom stoke okupiraju Štendim. Ostaju na planini do prvih jesenjih mrazeva.

Od Glođanskih stanova uspon postaje strmiji. Brisani prostor na visini od oko 2.000 m je lakši za hodanje; oštar vetar je umanjio razorno dejstvo sunčevih zraka na sneg. Sa metohijske strane se takođe borimo sa smetovima, ali je napredovanje ka vrhu lakše. Izlazimo na istočni hrbat Ahmice ulaskom u sedmi sat uspona. Krećemo se sporo zbog opasnosti da ne ostanemo na snežnoj strehi. Konačno, nakon punih sedam sati izlazimo na vrh Ahmice – kotu 2.272 m. U prilici smo da uživamo u pogledu koji je prava ekskluziva. Ceo greben Hajle je pred nama, a u daljinji se jasno vidi Čakor, oštri

zubci Komova i mnogi vrhovi Prokletija. Nad Metohijom dominira venac Šar planine na čijem je kraju piramida Ljubotena. Na severu su nešto niže planine blažih padina: Mokra Gora, Rogozna, Golija i Pešter. Pogled sa Ahmice kao da potvrđuje smisao planinarenja, izaziva obilno lučenje hormona sreće i ostavlja večan trag u sećanju. Neko bi možda rekao trag u večnosti.

Nakon kratkog odmora sledi povratak. Ostavljamo za nama Glođanske i Štendimske katune; te razbacane drvene kućice koje kao da oprezno izviruju iz belog nanosa. Neko je primetio da su pojedini katuni skorije obnovljeni. Neke zub vremena polako uništava, te izgledaju sablasno i usamljeno. Za koji dan novi će sneg prekriti naše otiske i osim fotografija materijanih tragova naše avanture neće biti.

Sa prvim minutima noći stižemo do minibusa kraj mosta. Noge su umorne i uglavnom mokre; lice je tamno ali nasmejano. Na GPS-u očitavam konačnu prepešaćenu distancu - 25,5 km. Jedanestočasovno pešačenje Štendimom i Ahmicom zadržaćemo u sećanju bar do nekog novog odlaska na Rožajske planine.

NEMANJA REBIĆ





U
Z
E
R
A
R
E
Z
I
N
A
P
L
A
N
I
R
E

*Od Vardara
pa do Triglava*
**POHOD NA
NAJVIŠE
VRHOVE BIVŠE
JUGOSLAVIJE**



Planinarska akcija (5–19.9.2022. godine) u organizaciji PSK „Pobeda“ iz Beograda, koju je osmislio i vodio Bobiša Marinović počela je iz Beograda, odakle je pošla grupa od trinaest planinara iz nekoliko gradova Srbije: Beograda, Novog Sada, Zaječara, Sremskih Karlovaca i Beočina.

Bilo je planirano da u naredne dve nedelje, od 5. septembra obiđemo svih šest republika bivše

Jugoslavije u nameri da se popnemo na njihove najviše vrhove redom, počev od Srbije (Velika Rudoka, 2658 m), preko Makedonije (Korab, 2764 m), Crne Gore (Zla Kolata, 2535 m), Bosne i Hercegovine (Maglić, 2386 m), Hrvatske (Sinjal, 1831 m) i na kraju najviši vrh Slovenije (Triglav, 2864 m), koji je, ujedno, bio i najviši vrh bivše Jugoslavije.



Dana 5. 9. u rano jutro pošli smo spakovani u jedan kombi i jedan automobil. Krenuli smo najpre put Makedonije, u glavni grad Skoplje, u kojem smo proveli nekoliko sati u obilasku, nakon čega smo u veselom raspoloženju došli u Tetovo, gde smo i prespavali.

Dana 6. 9. rano ujutro smo vozilima došli do Novog Sela (1220 m), odakle smo pošli put vrha Velika Rudoka (2658 m, najviši vrh planine Rudoke i Srbije). Dan je bio izvanredan, sunčan i topao, priroda pitoma. Divili smo se krivudavim rečica i kasnim letnjim raznovrsnim bojama. Uživali smo putem i na usputnim pauzama pored Crnog jezera (2270 m) i u katunima,

Šar-planina, Velika Rudoka SRB - 2658 m





upoznajući domaći živalj, koji nas je oduševio toplinom i dobrodošlicom. Nakon uspešnog uspona, prespavali smo u selu Leunovo kod Mavrovskog jezera. Ukupno smo prešli 1640 m nadmorske visine i 28 km pešačenja. Kilometraža je bila veća od planirane, ali nam nije teško palo, svi smo bili srećni i ushićeni nakon prvog savladanog zadatka.

Dana 7. 9. nakon jednočasovne vožnje terenskim vozilom kanjonom mavrovske reke dolazimo do karaule Strezimir (1420 m), početne tačke za uspon na Korab (2764 m, najviši vrh Makedonije). I taj dan je uglavnom bio sunčan i topao, priroda slična kao na

Velikoj Rudoki, pitoma i oku ugodna, često smo sretali stada ovaca i njihove strpljive čobane, a nabrali smo usput i dosta gljiva. Na vrh smo se popeli lako, lako i spustili, ukupno prešavši 1450 m i prepešavčiši 18 km. Te noći smo prespavali u manastiru Sv. Jovan Bigorski u dolini reke Radike.

Dan 8. 9. je bio planiran za proputovanje kroz Albaniju, gde smo u gradiću Burel popili kafu, šetali po živopisnom Skadru i nakon skoro celodnevnog putovanja zakonačili u etno-selu na obali Plavskog jezera.



Korab, Korab MK 2764 m

Prokletije, Zla kolata CG - 2535 m



Dana 9. 9. po planu je trebalo da popnemo najviši vrh Crne Gore, Zli Kolac ili Zlu Kolatu (2535 m, najviši vrh Prokletija u Crnoj Gori). U rano jutro smo pošli ka vrhu po tihom i topлом vremenu, što je ukazivalo na promenu. Prešli smo 472 m nadmorske visine i oko 7,5 km, ali smo morali da prekinemo uspon zbog jutarnje kiše i grmljavina. S obzirom na dug put i kvalitet staze do vrha, odlučili smo da je bezbednije da se vratimo i pokušamo sutradan. Nije to bila laka odluka, jer nam je to bio treći vrh, dakle na pola smo našeg plana. Prognoza vremenskih prilika za naredna tri vrha se smenjivala svakim danom i nismo mogli tačno znati koliko vremena imamo za svaki naredni vrh ponaosob, jer sam plan ovako komplikovane akcije nije omogućavao neke velike promene u datumima uspona. Bili smo svi malo snuždeni, tako da smo utehu, kao i obično u takvim planinarskim

situacijama, pronašli u poslastičarnici u Gusinju. Iako je padala, bolje rečeno lila kiša, mi smo otišli na pitu sa sirom, mesom, tri leće, baklave i ostale mnogobrojne đakonije. Tu noć smo, takođe, prespavali u crnogorskom mestu Plav.

Jutro 10. 9. opet nije mnogo obećavalo, uz nisku oblačnost kiša je sipila, ali mi smo spremni pošli. U početku smo kišicu stojički trpeli, da bi se posle prvog katuna priroda odlučila da nas nagradi i povuče kišu u neke druge delove planine. Prošli smo bezbedno sve delove uspona, iako je priroda ovde znatno surovija nego na prethodna dva - trebalo je biti oprezan po kamenitim delovima staze i naročito po stenama koje su bile delom vlažne od kiše. Trebalo je i dugo da se pešači do vrha. Ali lepotu okoline i mogućnost da dođemo do našeg cilja, vratili su nam osmehe na





lica. Složno, kao i na prethodna dva uspona, došli smo do vrha i vratili se nazad do smeštaja prešavši 1640 m nadmorske visine i prepešaćivši 22 km. Na kraju dana dobili smo najlepšu nagradu koja leći sve bolove u mišićima nakon napornog dana i premor od neizvesnosti i neprospavene noći: pogled na bajkovitu i prenežnu dolinu Ropojane. Nismo mogli dugo da uživamo, već smo krenuli put Tjentišta, našeg narednog konačišta. Trebalo je što pre stići, bar malo odmoriti i naredno jutro rano krenuti na sledeći uspon, jer vreme nam opet nije bilo naklonjeno, prognoza je bila loša sa kišom i grmljavom.

Dana 11. 9. nakon samo nekoliko sati odmora u smeštaju krenuli smo na Maglić (2386 m, najviši vrh Bosne i Hercegovine). S obzirom na to da nam ni tog dana vremenske prilike nisu bile naklonjene, priroda nam je dala mnogo manje vremena za uspon i silazak nego uobičajeno. Odlučeno je da se na vrh krene

sa Prijevora, alpinističkom zimskim rutom. I krenuli smo složno, kao i uvek, ali smo vrlo brzo, nakon sat vremena pešačenja morali da se vratimo, počela je kiša i pojavio se veliki preteći oblak kojeg je valjalo propustiti. I oblak je prošao. Zanimljiv je bio uspon ovim putem, strm, kamenit, sa čestim odronima kamenčića koji su tupkali po našim šlemovima. Vreme je većim delom bilo tmurno do uspona, ali smo uspeli i da uživamo u planinarskim obrocima šćućurenih ispod poneke velike stene, uz šuškanje kesa i kesica, nutkanja bombonicama i keksićima i naravno beskrajnim komentarima kome se šta jede i piće. Na vrhu smo proveli kratko vreme za slikanje i opet smo zbog preteće kiše brzo krenuli nazad. Silazak Poštarevom stazom je, takođe, bio zanimljiv, često blatnjav i klizav i opreznost je bila maksimalna, jer je umor od prethodnog dana i kratkog sna polako stizao. Svi smo sišli bezbedno, prešavši 840 m uspona i 10,5 km pešačenja. Nakon kraćeg odmora, obišli smo



Maglić, Maglić BiH - 2386 m



Tjentište

memorijalni kompleks Tjentište koji se nalazi u sastavu Nacionalnog parka Sutjeska, gde su nastale jedne od naših najdražih fotografija. Bio je to jedan izvanredan dan! Za manje od dvadeset četiri sata popeli smo dva, planinarskim žargonom rečeno ozbiljna vrha, svi smo bili zdravi i veseli, neprekidno smo čavrljali o prethodna dva dana. Krenuli smo dalje ka našem narednom konačištu u Mostaru. Lepo mostarsko veče smo krunisali obilaskom lepota grada, kasnije smo ga začinili mostarskim pivom ispod starog kamenog mosta.

Dan 12. 9. je bio dan za proputovanje i posetu zanimljivom vodopadu Kravica i obilasku Splita, gde smo proveli narednu noć. Svima je prijao odmor i šetnja uz dalmatinske specijalitete i lepote grada, jer uspešno smo savladali četiri od šest uspona i bilo je veliko zadovoljstvo uživati u energiji koja je nastala među ljudima - drugarima planinarima.

Dana 13. 9. krenuli smo put našeg najlakšeg uspona, najvišeg vrha Hrvatske - Sinjal (1831 m) na planini Dinari. Uspon je počeo od sela Glavaš, pored



ruševina istoimene tvrđave, krvudavim kamenitim putem, sa okolnim niskim, negde gušćim, negde ređim rastinjem. Pratile su nas razne životinje, od velikih, ali dobroćudnih pasa, preko konja i magaraca, sve do koza. Pri silasku smo se okrepili u skloništu Drago Grubač na 1645 m i uživali u okolnim predelima. Uspon smo savladali lako, prešavši 1377 m nadmorske visine i 17,5 km, nakon čega smo krenuli put našeg sledećeg konačišta u gradu na obali Jadranskog mora, Starigradu.

Dana 14. 9. smo krenuli na naše proputovanje Jadranskom magistralom, zastajali smo da vidimo ostrva Pag, Rab i Goli otok. Kratko smo posetili Senj, Rijeku, Hum, Pulu i Rovinj. Te noći zakonačili smo u Umagu. Nemoguće je u nekoliko redaka opisati svako mesto koje smo videli, ali sve skupa je to bila jedna jadranska pastoralna, udisali smo morske mirise, okruženi plavetnilom i za nas planinare neobičnim žamorom svih tih živopisnih gradića i gradova.

Dana 15. 9. trebalo je da krenemo put Slovenije i našeg poslednjeg i najozbiljnijeg uspona, a njenog najvišeg vrha Triglava (2864 m). Ali planinarska sreća ume da bude nepredvidiva i prevrtljiva, prognoza nam nikako nije obećavala bezbedan uspon, jer se na Triglavu, što nije neuobičajeno, pojavio sneg, ali se nažalost dugo zadržao. Dugo smo raspravljavali da li da se vratimo nazad u Srbiju ili da sačekamo dva dana i u nedelju krenemo na dvodnevni uspon, što

bi značilo da se naš povratak kući sa nedelje pomera za ponedeljak. Odlučili smo da produžimo naš put za jedan dan i da probamo da u nedelju i ponedeljak popnemo Triglav. Vrlo lako i složno smo prihvatali Bobišin predlog da odemo na kratki izlet u Trst, gde nas je čekalo predivno i kakav paradoks, pretoplo vreme, ali i uživanje u izvrsnom sladoledu. Nakon toga smo krenuli put Bledskog jezera, pored kojeg smo prespavali narednu noć.



Priroda nam je ovog puta tako uredila, a mi smo joj zahvalni na svakom trenutku i svim satima koje smo proveli uživajući u njenom bogatstvu, odnosno bogatstvu najviših vrhova planina svih republika eks-Jugoslavije. Svuda gde smo bili, primljeni smo sa puno topline i susretljivosti. Ljudi su uvek sa osmehom pratili našu priču o avanturi koju je Bobiša osmislio, a mi sa radošću primili i pratili. Veliko je blago što smo kao grupa bili uvek složni, uprkos različitostima koje, neminovno, grupu od trinaest ljudi prati. Bili smo svi zdravi sve vreme, što je naša posebna sreća. Često se dešavalo da ne znamo tačno koji je dan, ali smo uvek znali gde i kad idemo, o čemu je besprekorno vodio računa naš vodič Bobiša Marinović. Uživali smo u svim danima ove nesvakidašnje i neponovljive planinarske avanture, koja nas je učinila, svakog ponaosob i boljim planinarem, a nadam se i boljim čovekom.



Dan 16. 9. smo proveli pored Bohinjskog jezera, uživajući u kratkim trekinzima oko samog jezera iako je većim danom padala sitna kiša. Zanoćili smo u domu pri Savici.

Dana 17. 9. smo krenuli, opet u pratnji kiše, koja je povremeno bila izuzetno jaka i praćena maglom, do Ljubljane, gde smo proveli narednu noć. Vremenska prognoza za Triglav i dalje nikako nije bila obećavajuća. Naš plan uspona na Triglav je bio da prvi dana dođemo do doma „Planika“, a drugog pristupimo samom vrhu.

Dana 18. 9. smo krenuli na uspon sa Pokljuke, preko područja Rudno polje (1347 m), stazom koja je prvo vodila kroz četinarsku šumu, zatim je bila okružena niskim rastinjem, da bismo jednom izohipsom došli do Vodnikovog doma (1817 m), gde smo napravili duž i okrepljujuću pauzu. Nismo puno pričali tokom uspona, svako je bio u svojim mislima, jer dalji put je uglavnom bio prekriven snegom, sa okolnim vrhovima koji su, takođe, bili prekriveni snegom i mi smo ulazili u zimsko područje koje nije nikako odgovaralo našoj letnjoj opremi. Ipak, došli smo do doma „Planika“ (2415 m).

Dana 19. 9. i prethodne čitave noći je duvao jak vjetar, ujutro je bilo dosta hladno, a sitan i oštar sneg je povremeno padaо. Na vrh Triglava se nije moglo. Sa puno opreza, čim je bilo moguće i opet po snegu, spustili smo se do bezbednijih delova oko Vodnikovog doma, a zatim uz parolu : „TREBA ZNATI

STATISTIKA AKCIJE:

**Ukupno savladani uspon: 9067 m
Pešačenje: 130 km
Putovali: 3450 km
Obišli: Gradovi i mesta: 23
Sela: 9**

UČESNICI:

**Vodič: Bobiša Marinović – PSK „Pobeda“, Beograd
Marija Živanović – PSK „Pobeda“, Beograd
Ivana Tufegdžić – PSK „Pobeda“, Beograd
Ivana Vojnov – PSK „Pobeda“, Beograd
Ljiljana Pavlović – PSK „Pobeda“, Beograd
Radmila Kudus – PSK „Pobeda“, Beograd
Branka Divčić – PSK „Pobeda“, Beograd
Marija Gajić – PD „Železničar“, Beograd
Ružica Tešanović – „Alma Mons“, Novi Sad
Srđan Bulatović – PSK „Pobeda“, Beograd
Goran Isić – PSK „Pobeda“, Beograd
Aleksandar Dozet – PSK „Pobeda“, Beograd
Mate Ergi – Alma Mons Novi Sad**

KADA STATI!“ nazad do početne tačke. Ukupno smo savladali 1643 m i prešli 24 km u oba dana na Triglavu. Nakon spusta smo krenuli za Srbiju, stigavši u Beograd u kasnim večernjim satima, čime je završena naša izuzetna, komplikovana, atraktivna i uzbudljiva akcija.

IVANA TUFEGDŽIĆ

Šta je u stvari turno skijanje i o čemu se tu zapravo radi?

SKI TOURING



Priča počinje davno... pra-davno...



Nekada, u praistoriji, u nekoj pra-pećini, možda usred ledenog doba ili na njegovom izmaku, nekog pra-čoveka obuzeo je neobičan osećaj praznine u stomaku. Shvatajući da ta praznina, kasnije nazvana glad (u to vreme pra-glad), može itekako da mu ubrza prelazak iz statusa "živ" u status "živeo", odlučio je da pođe u lov na neku pra-životinju, kako bi obezbedio sebi pra-hranu. Ele, taj naš predak sa prazninom u stomaku shvatio je i to da se po dubokom snegu lako kreće ako ima veća stopala. Zbog toga je uzeo dva parčeta nekog pra-drveta, sklepao nešto nalik današnjim tarabama i vezao to na svoja stopala. Kako je praznina u stomaku obrnuto proporcionalna punoći u glavi (što bi rekli, na prazan stomak brže se misli), naš davni rođak je brzo ukapirao da je sneg vrlo klizava podloga i da će biti znatno brži ako krene da kliže umesto što korača. I, tako su nastale prve skije. Dakle, iz vrlo praktičnih egzistencijalnih razloga. Zabava je došla kasnije.

Vreme polako prolazi, skije se usavršavaju, posebno kod onih naroda koji žive u predelima pokrivenim snegom i ledom u većem delu godine. Razlozi zbog kojih je bilo potrebno kretati se po snežnim padinama diktirali su i upotrebu skija, te se one koriste za različite namene: lov, u ratovima, za obična putovanja, za bežanje i slično.

Tek u 19. veku počinje skijanje da se polako formira kao sportska disciplina. Konstruisanjem vezova koji omogućavaju bolje upravljanje skijama postavljeni su temelji današnjeg ski sporta. U 20. veku skijanje

postaje sve popularnije, a novi materijali i konstrukcijska rešenja bitno unapređuju tehniku vožњe skija. Danas u skijanju postoji više disciplina, a turno skijanje je jedna od njih. Slobodni smo da kažemo da je upravo turno skijanje onaj oblik skijanja najbliži originalnoj nameni, koju su skije imale kroz istoriju.

U ČEMU JE SPECIFIČNOST TURNO SKIJANJA?

Turno skijanje je aktivnost koja podrazumeva kretanje po snegu pomoću posebno dizajnirane skijaške opreme: turno skija ili splitborda. Glavna karakteristika turno skijaške opreme je da se ona može koristiti u dva različita moda:

- mod za skijanje (ski) i
- mod za hodanje (walk).

Kombinacijom ova dva načina korišćenja turno skija opreme, skijaš se može kretati po snežnom pokrivaču i uzbrdo i nizbrdo potpuno samostalno.

Ovakav koncept skijanja daje potpuni osećaj slobode pri kretanju planinskim i snežnim



prostranstvima, čini vas bližim prirodi i planini, a ima i svoju praktičnu stranu. Naravno, kao svaka disciplina koja puno daje, turno skijanje zahteva i puno znanja i veština, od kojih je skijanje/bordanje samo jedna.

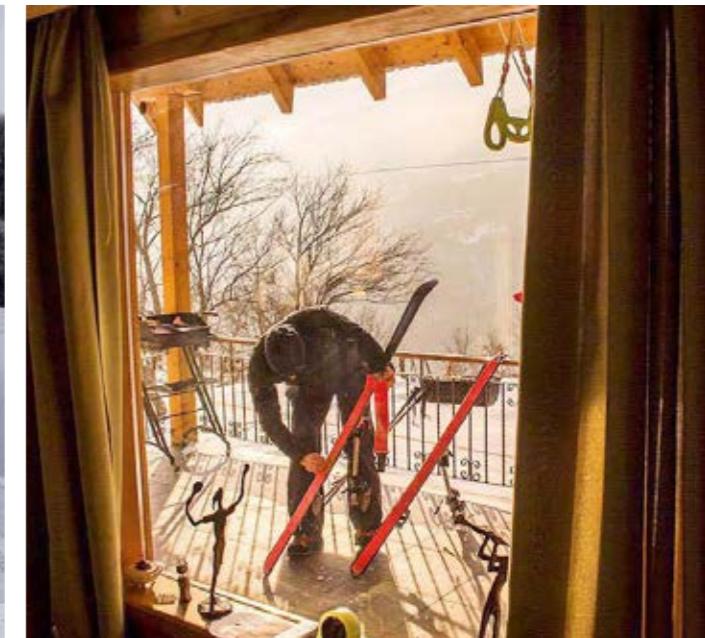
OSNOVNI KOMPLET OPREME ZA TURNO SKIJANJE SE SASTOJI IZ SLEDEĆIH DELOVA:

Skije ili splitbord: Skije mogu imati različitu konstrukciju, a osnovna karakteristika je kompromis između težine i gabarita (dužina, širina) – duže i šire skije su pogodnije za vožnju nizbrdo, ali su teže za uspone, dok je kraća i uža skija laganija, ali je pri skijanju manje stabilna pogotovo za velike brzine. Upotrebom savremenih materijala u konstrukciji skija, ovi protivurečni zahtevi se uspešno rešavaju.

Splitbord (splitboard) predstavlja odlično konstrukcijsko rešenje za ljubitelje snouborda koji žele da uživaju u turingu. Pošto su vam na snoubordu obe noge vezane za jednu dasku, praktično je nemoguće penjati se uzbrdo sa njim, a penjanje sa snoubordom na rancu često nije praktično. Zbog toga je napravljen splitbord, tako što je običan snoubord „presečen“ uzdužno na dva dela, koji se uzbrdo koriste kao skije, a kada se spuštate ovi delovi se sklapaju u jednu dasku i vozite nizbrdo kao i svaki drugi snoubord.

Vezovi: Ključni deo opreme koji pravi razliku između turnog i alpskog skijanja. Turno vezovi su konstruisani tako da imaju dva osnovna moda korišćenja:

- (1) mod za hodanje – walk, koji se koristi prilikom penjanja ili hodanja po ravnom terenu, kod koga



je u vez ukopčan samo prednji deo cipele, dok se peta podiže i spušta tokom hodanja i

(2) mod za skijanje – ski, koji se koristi kada se skija vozi nizbrdo, kod koga je peta fiksirana kao u vezovima za alpsko skijanje.

Danas postoji veći broj konstrukcijskih rešenja koji se koriste shodno nameni skije.

Naravno, i splitbord koristi posebne vezove u koje se kopča snoubord cipela i koji takođe imaju dva moda upotrebe – za penjanje (walk) i za vožnju (ride).

Krzna (kože, skinovi): Posebno izrađene trake od fokinog krvna (nekada) ili sintetičkih materijala (danas), koje se lepe za kliznu površinu skija / splitborda sa ciljem da spreče proklizavanje unazad prilikom penjanja uzbrdo. Za fiksiranje krvna na skiju koristi se poseban sistem kopči i lepak koji omogućava višekratnu upotrebu krvna bez opadanja lepljivosti.



Skijaška turno cipela: Slična je skijaškoj cipeli za alpske discipline, ali kao i kod skija, ima 2 osnovna moda korišćenja: (1) walk i (2) ski. Takođe, ove cipele mogu biti ultra lagane – namenjene za takmičare, ili teže, sa visokim fleks indeksom, pogodnije za freeride.

Na splitbordu mogu se koristiti cipele za snoubording u kojima inače vozite.

Skijaški štapovi: U turno skijanju se štapovi itekako koriste, čak i ako vozite splitbord. Oni pomažu da naše kretanje, posebno u modu za hodanje (walk) bude

stabilno i bez gubljenja ravnoteže. Štapovi mogu biti različitih vrsta, od običnih skijaških do štapova konstruisanih tako da se mogu sklopiti, koji su posebno zahvalni jer se mogu spakovati na ranac ukoliko za to postoji potreba (ukoliko pri penjanju morate da koristite neku drugu opremu, recimo cepin, ili ako vozite splitbord onda vam nizbrdo štapovi nisu neophodni).

Kaciga: U današnje vreme apsolutno neophodan deo opreme, o čijoj važnosti nije potrebno posebno govoriti.



Odeća: U ski turingu koristi se odeća koja omogućava potpunu funkcionalnost pokreta, a istovremeno pruža potrebnu zaštitu i udobnost. Slično kao u planinarenju, alpinizmu i drugim outdoor disciplinama, kod odevanja se koristi princip slojevitosti, sa prvim slojem kao aktivnim, drugim koji vas greje i trećim koji vas štiti od atmosferskih uticaja. Naravno od uslova u kojima skijate zavisi kako će se konkretno obući.

Pored navedene, za uspešno i kvalitetno turno skijanje, može se koristiti i brojna druga oprema, a koja konkretno zavisi od toga na koji teren idete da skijate, kakvi su vremenski uslovi, da li planirate da vozite dubok sneg (powder), da li prolazite eksponirane delove na ruti, itd.

MARKO NIKOLIĆ



O opremi, lokacijama,
turama, edukaciji
i ostalom,
saznajte više na sajtu:
<https://splitboarding.rs/>





12 GPS satova za 2023. godinu

FOTOGRAFIJA: DRAŽEN ŽIGIĆ - FREEPIK



G P S S A T O V I

1. Garmin Fenix 7

Okvirna cena: 650 €

Dobre osobine: odlična baterija, dobar displej, napredne funkcije, odlična rezolucija ekrana

Lošije osobine: aplikacije bi mogle da budu bolje, komplikovana kalibracija, skup.

Rezime: odličan GPS sat za svakodnevnu upotrebu, ali i za duži boravak u prirodi.

Materijal

Lice: Corning Gorilla staklo DX

Okvir: nerđajući čelik

Kućište: polimer ojačan vlaknima sa metalnim zadnjim poklopcom



4. Coros Apex Pro 2

Okvirna cena: 460 €

Dobre osobine: odlično trajanje baterije, odlična mobilna aplikacija, elegantan premium dizajn

Lošije osobine: točkić za pomeranje zahteva i zaključavanje ekrana, skup, nedostaje mu ANT+

Rezime: ovaj sat nudi najbolje trajanje baterije za svoju veličinu, odličan interfejs i prateća aplikacija za mobilne uređaje, ima sve za manje novca od vrhunskih premium modela

Materijal

Lice: sapphire staklo

Okvir: titanijumska legura

Kućište: titanijum



2. Coros Vertix 2

Okvirna cena: 650 €

Dobre osobine: izdžljiv, neverovatano dug rad baterije, veliki ekran, odlične aplikacije

Lošije osobine: težak, skup, ograničene funkcije na dodir, "rezime" funkcija nije dostupna za sve aktivnosti.

Rezime: testiran na jednoj od najzahtevnijih ekspedicija sa neverovatnom dužinom rada baterija na satu sa velikim displejem.

Lice: Sapphire staklo

Okvir: Legura titanijuma stepena 5 sa PVD premazom

Kućište: Titanijumska legura sa PVD premazom



3. Apple Watch Ultra

Okvirna cena: 735 €

Dobre osobine: vodeći korisnički interfejs za pametni sat, odličan dizajn, odlične zdravstvene funkcije

Lošije osobine: kratko trajanje baterije, loše dizajniran ekran podataka, skup

Rezime: visok nivo integracije pametnog telefona dok je uparen sa iPhone-om. Omogućava ovom satu da obavlja mnoštvo zadataka bez potrebe da izvlačite telefon

Materijal

Lice: sapphire kristal

Okvir: titanijum

Kućište: titanijum/keramika



6. Garmin Instinct 2 Solar

Okvirna cena: 415 €

Dobre osobine: pouzdan, izdržljiv, odlično trajanje baterije, jednostavan dizajn

Lošije osobine: plastično telo, kaiševi ne mogu da se skidaju, može biti manje udoban za uže zglobove

Rezime: robustan GPS sat sa potencijalno neograničenim trajanjem baterije, ovaj sat ima sve funkcije koje su vam potrebne i ništa što vam ne treba

Materijal

Lice: ojačano staklo

Okvir: polimer ojačan vlaknima

Kućište: polimer ojačan vlaknima



G P S S A T O V I



FOTOGRAFIJA: DRAŽEN ŽIGIĆ - FREEPIK



G P S S A T O V I

7. Coros Apex 2

Okvirna cena: 370 €

Dobre osobine: neverovatno dugo trajanje baterije za tu veličinu, jedinstvene boje, odlična mobilna aplikacija

Lošije osobine: točkić za pomeranje zahteva i zaključavanje ekrana, podržava samo muziku mp3 formata

Rezime: kombinujući vrhunske materijale i odličan dizajn, ovo kućište od 42 mm ima najduži vek trajanja baterije na tržištu

Materijal

Lice: sapphire staklo

Okvir: titanijumska legura

Kućište: titanijum



8. Polar Vantage M2

Okvirna cena: 275 €

Dobre osobine: odličan dizajn, prilagodljiv interfejs, jeftin

Lošije osobine: minimalna navigacija, kraće trajanje baterije, nedostatak vidžeta i alata

Rezime: sat premium izgleda sa mnoštvom funkcija i zdravstvenih aplikacija po odličnoj ceni

Materijal

Lice: tvrdo obloženo PMMA laminirano sočivo

Okvir: nerđajući čelik

Kućište: poliamid ojačan staklenim vlaknima



9. Suunto 9 Peak

Okvirna cena: 435 €

Dobre osobine: tanak dizajn, odlična mobilna aplikacija

Lošije osobine: zbunjujući interfejs sata, spori meniji i skrolovanje, skup

Rezime: odlično za one koji su zainteresovani za vrhunske Suunto proizvode, ali mi bismo preporučili da odaberete drugi sat u njihovoj liniji s obzirom na cenu

Materijal

Lice: sapphire kristal

Okvir: nerđajući čelik

Kućište: poliamid ojačan staklenim vlaknima



10. Suunto 9 Baro

Okvirna cena: 460 €

Dobre osobine: elegantan izgled, ekran osetljiv na dodir, dug vek trajanja baterije i opcije za uštedu energije, ugrađene mape

Lošije osobine: nedostaje mnogih funkcija, glomazan, spor interfejs

Rezime: ovaj sat se ističe previše po izdržljivosti baterije i ekranu osetljivom na dodir, a malo je i preskup zbog nedostatka funkcija i funkcionalnosti

Materijal

Lice: sapphire kristal

Okvir: nerđajući čelik

Kućište: poliamid ojačan staklenim vlaknima



11. Garmin Forerunner 55

Okvirna cena: 182 €

Dobre osobine: jednostavan, jeftin, lagan

Lošije osobine: nedostatak premium zdravstvene statistike, kraće trajanje baterije

Rezime: osnovni GPS sat koji će biti savršen za one koji žele da prate svoje aktivnosti bez naprednih funkcija premium modela ili produženog trajanja baterije

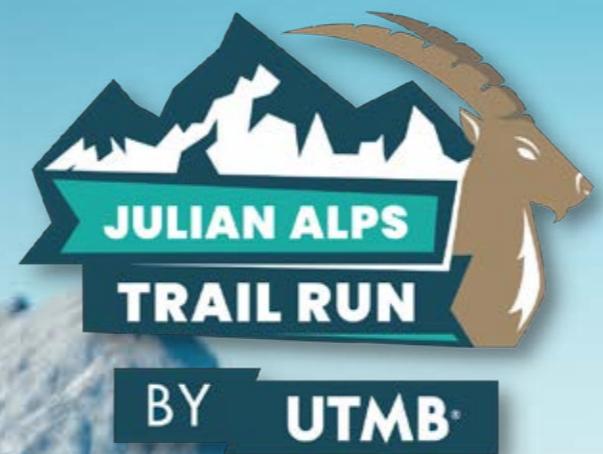
Materijal

Lice: ojačano staklo

Okvir: nerđajući čelik

Kućište: Poliamid ojačan staklenim vlaknima





10 KM
+290M

16 KM
+520M

25 KM
+947M

56 KM
+3030M

100 KM
+4400M

174 KM
+8000M

UTMB®
WORLD SERIES

I FEEL
SLOVENIA

2023
8-10 SEPT
Slovenia,
Kranjska Gora

PROKLETIJE - PLANINE NEPONOVLJIVIH PRIRODNIH LJEPOTA I RIJETKOSTI

Prokletje nijesu jedna planina, već splet od oko 40 planinskih vjenaca koji se međusobno ukrštaju čineći poseban sistem venačnih planina sa dominantnim pravcem pružanja od jugozapada prema sjeveroistoku.



Vegetacioni dekor spada među najvažnije nosioce estetskih vrijednosti pejzaža Prokletija. Njega čine prostrani šumsko-travni kompleksi, a u nižim predjelima kulturna vegetacija (voćnjaci, njive, livade i druge ratarske kulture). Šume se kao rijetko gdje odlikuju raznovrsnošću sastojinskih tipova (hrastova, bukova, borova i dr.) i bogatsvom vegetacionih oblika (visoke i niske šume, šikare, žbunje). Osim ekonomске, zaštitne i rekreativne funkcije, šume Prokletija imaju i značajnu estetsko-dekorativnu i higijensko-zdravstvenu funkciju.

Cvijeće i ljekovito bilje predstavljaju posebno bogatstvo Prokletija. Gotovo svaka planina ima svoj karakterističan cvijet. Za Čakor to je jagorčevina, a

za neke njegove lokalitete jablan. Za Štemid, Hajlu i Rusoliju – runolist, za Smiljevicu smiljak po kojem je dobila ime, za Bjelič novopronađena prkosnica (*Draba bertiscea*) – svjetska rijetkost. Na brdu Gubavac kod Peći raste tercijarni relikt i endemit – forzicija europea koja cvjeta u aprilu.

O prirodnim vrijednostima Prokletija govore utisci renomiranih istraživača, putopisaca, planinara i ljubitelja prirode.

Jovan Cvijić, jedan od pionira u istraživanju glacijacije, hidrografije i demografije Prokletija, godine 1913. rekao je: „Prokletije su najgorostasnija planina zapadne polovine Balkanskog poluostrva, prirodne sile i prirodni procesi su gorostasniji, nego što može predstavljati i najživlja imaginacija“.

„Prokletije su zaista u stanju da kod svakoga pa i običnog čovjeka izazovu ljubav da ih zavoli i bolje upozna, a kad ih upozna uvjeriće se da su to jedne od najljepših planina u našoj zemlji, čiji se vrhovi do neba uzdižu i među sobom nadmeću svojom visinom i ljepotom“ – zapisao je jedan od prvih istraživača i zaljubljenika u ove planine – Miloš Velimirović.

Putujući preko Prokletija pravcem Podgorica–Cijevna–Gusinje, 1909. godine, ruski inženjer A. Bašmakov u knjizi „Preko Crne Gore u zemlju Gega“ daje slikovit opis surovosti i divljine ovog dijela Prokletija: „Nigdje ne sretosmo osmijeha prirode, a mjestimično smo jedva mogli baciti pogled na uzanu traku neba iznad Cijevne, pazeći na sebe i konje da se ne stropoštamo u prijeteću provalju ispod nogu“.

Jedan od mnogobrojnih planinara, istraživača i putopisaca – Srećko Vatovac, imresioniran veličanstvenim i nezaboravnim pogledima sa prokletijskih vrhova zapisao je 1938. godine u „Hrvatskom planinaru“ pored ostalog i ovo: „Koliko muka, napora i istrajnosti zahtijeva put na sniježne vrhove. No, koliko je veća muka da se čovjek popne na njih, toliko veće uživanje osjeća on kad dosegne željeni cilj. Ah, kako divni pogledi padaju sa vrhova. Koliko uživa čovjek kad slobodan i sa vrha gleda pod sobom ostala brda i doline, rijeke i sela. Svi napor uspona, pa bili oni i ogromni, isčešavaju pred veličinom zadovoljstva i uživanja“.

Najveći zaljubljenik u Prokletije i jedan od njihovih istraživača, akademik Branislav Gušić, ljekar i naučnik iz



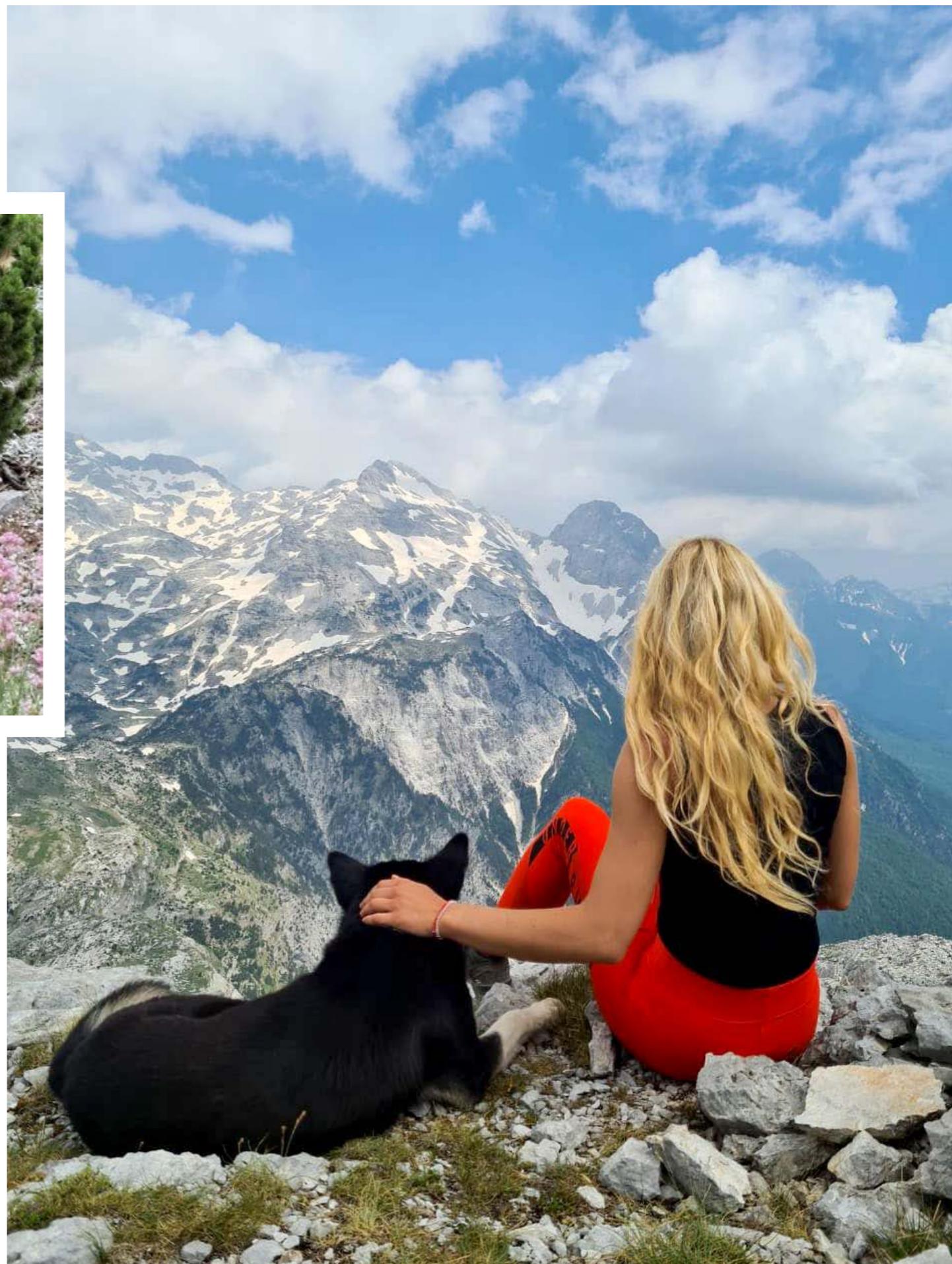
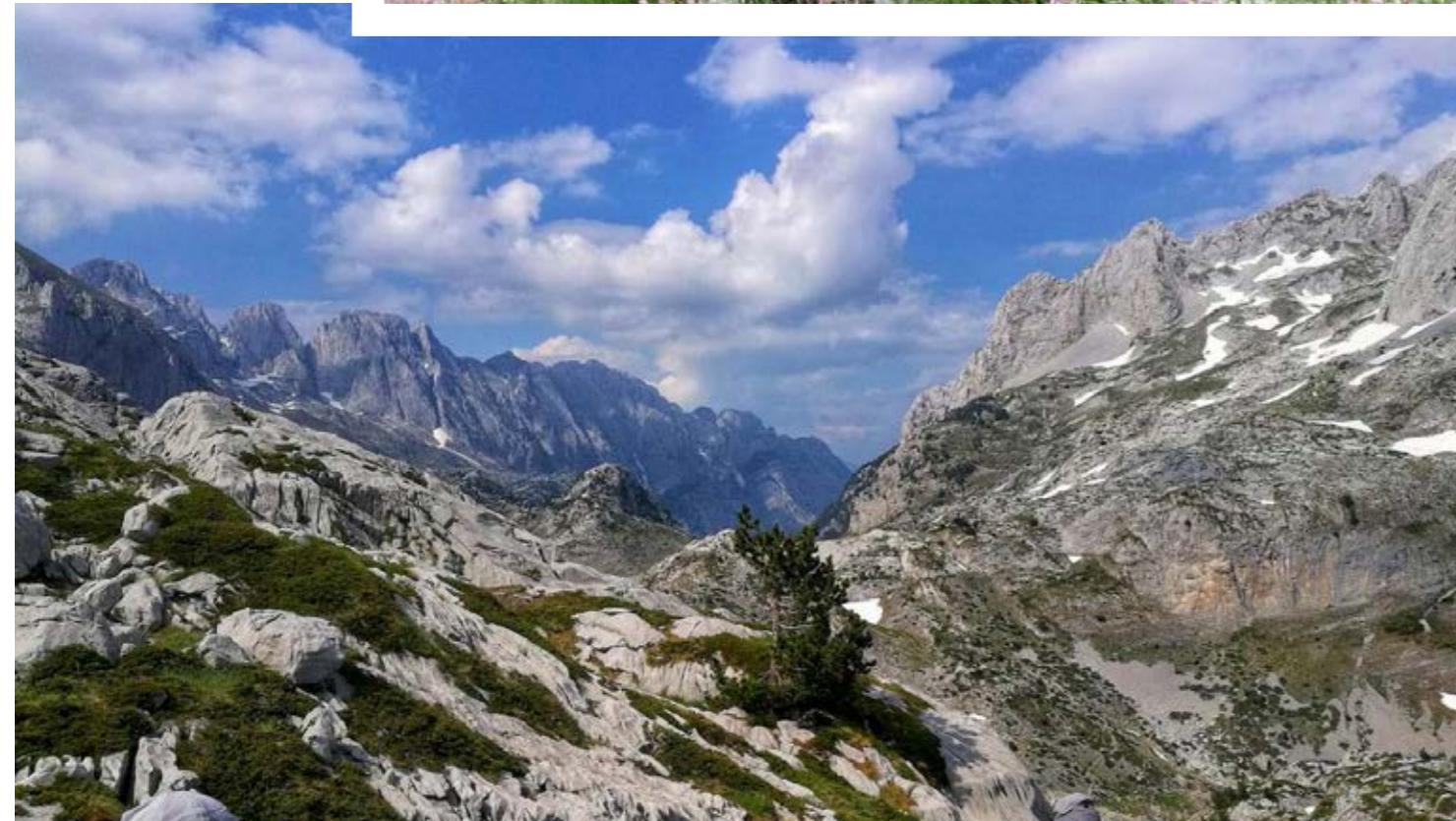
Zagreba, krstario je punih 50 godina njihovim vrletima i napisao brojne radove o njima, peo se na Maja Jezerces i mnoge druge vrhove. Zavolio je i prirodu i ljude Prokletija, doživio nenadmašne ljepote i čari ovih planina, na kraju kad je trebalo da se rastane sa njima zapisao je: „Svi ti prizori promiču mi ispred očiju, pa se pitam hoće li mi sudska bina dati da još koji puta ovako punim srcem upijam ovu krajinu, koju sam još kao mlađ zavolio i kojoj sam ostao vjeran sve do moje starosti“

Evo još nekoliko impresija o Prokletijama. Planinar, inženjer M. Božinović: „Otkriva iznenada i tek malo upoznati Karanfil zaista predstavlja najlepše što se može vidjeti od među planinskim vencima od Tolmina do Đevđelije“.

Poznati šumarski stručnjak iz Sarajeva, P. Fukarek, na savjetovanju o nacionalnim parkovima Jugoslavije (Brezovica 1979) rekao je da su Prokletije i Šar-planina jedinstvena prirodna područja ne samo na Balkanskom poluostrvu ili u Evropi nego možda i u cijelom svijetu, pa ih treba hitno zaštitići.

O Prokletijama njihovim prirodnim vrijednostima njihovim i ljepotama u superlativima su pisali i mnogi drugi istraživači i putopisci među kojima: Radomir Lakušić, Milorad Janković, Dragoš Stevanović, Milan Kovačević, akademik Milisav Lutovac, Mirko Marković i drugi.

PROF. DR. MARKO KNEŽEVIĆ



Prokletije 2023.

Prokletije u 2023. godini grade istoriju planinskog trčanja cijele regije. Od 14. do 16. jula 2023, Gusinje (Crna Gora) će biti centar Evrope kad su u pitanju outdoor sportovi, gdje će ugostiti elitne trkače sa Starog kontinenta.



Po prvi put u jugoistočnoj Evropi imamo organizaciju Evropskog prvenstva u ovoj disciplini i po prvi put Crna Gora ima tu čast da bude domaćin Evropskog prvenstva za seniore kad su u pitanju sportovi na otvorenom.

Ne treba posebno predstavljati ovaj planinski masiv, koji je poslednji netaknuti planinski vijenac Evrope nestvarne ljepote. Pored vanserijske ljepote, treba imati na umu da je ovo vrlo opasna i nepredvidiva planina koja zahtijeva strahopštovanje.

Pored zvaničnog Evropskog prvenstva u skajraningu, ide i regularna trka kao i prethodnih godina tzv. open race gdje se može prijaviti svako. Specifičnost je u tome da ti učesnici startuju 15 minuta nakon zvaničnog starta Evropskog prvenstva. Očekuje se preko 500 takmičara iz 35+ zemalja zbirno, za EP i otvorenu trku.

Trke će se održati u sva tri skajranging formata, a najave na sajtu Svjetske asocijacije možete vidjeti ovdje:

<https://www.skyrunning.com/2023-continental-champs-stretch-across-the-globe/>

<https://www.skyrunning.com/2023-skyrunning-continental-championships/>

Sva tri formata imaju međunarodne ISF sertifikate za Svjetski kup, što znači da su staze vrhunskog kvaliteta za ovaj vid sporta i aktivnosti. Prijave reprezentacija idu zvanično preko ISF-a i punopravnih država članica (asocijacija). Jedino će drugačiji proces biti za naše okruženje, pošto većina država u okruženju nema svoje članice u ISF-u pa je napravljen poseban sistem i izborne trke.

Ispred vas je kalendar izbornih trka za Evropsko prvenstvo u skajraningu za 2023. godinu. S obzirom na to da smo dobili „zeleno svjetlo“ za učešće nacija koje nemaju zvanične skajranging asocijациje, napravljen je model i sistem kvalifikacija. Trkači iz okolnih zemalja su popunili prijave u roku, trenutno su u procesu.

Iz BiH prijavljeno je 10 trkača.
Iz Slovenije jedna trkačica.
Iz Hrvatske 17 trkača.

U daljem tekstu je opis procedure i sistema. Kako za susjede tako i za reprezentaciju Crne Gore i Srbije.

SLO/CRO/BIH

VK format – na raspolaganju imate TRI trke u kalendaru koje će se gledati. Morate realizovati DVIJE da bi ostavarili plasman. Pobjednik/pobjednica, pa će se gledati dalje pozicije do 10% vremena u plusu u odnosu na prvog/prvu. Primer, ako prvi na

Biokovu ide 50 minuta, gledaće se rezultati do 55 minuta. Daljeg bodovanja nema. U slučaju da samo drugoplasirani ima vreme u tim okvirima, to je to (dobija 80 bodova i daljeg bodovanja nema). Ukoliko je 10 osoba u tom rasponu, gleda se do šestog mesta. Po propozicijama ISF-a maksimalno učešće

je 6 osoba po formatu po naciji, ako uđu u taj raspon 50-55 minuta, nema širenja liste ispod šestog mesta. Bodovanje ide: 100-80-70-60-54-48 Sabiraju se bodovi sa dvije trke. Naravno, možete uraditi i sve tri trke, ali ćemo mi gledati dva najbolja rezultata.

SKAJRANING

SKY RACE format – sve je isto kao i za VK. S tim što na raspolaganju imate PET trka.

SKY ULTRA format – ovdje je računica ista samo što je uslov jedna trka (naravno, opet možete uraditi dvije i mi gledamo najbolji rezultat). Na raspolaganju imate TRI trke.

*Možete juriti učešće na VK i SKY, dakle to je jedina opcija gdje možete ući na Evropsko na dva starta. Ne postoji opcija VK i ULTRA ili SKY i ULTRA. To onda podrazumijeva učešće na dva VK i dva SKY formata po navedenom kvalifikacionom kalendaru. Imajte u vidu da je to mnogo teži put.

**Gleda se uvjek vrijeme pobjednika/pobjednice overall, ne najbolje vreme po naciji.

Wild card po nacijama. Ukoliko neka od država nije izborila mjesto u overall rangingu i bodovanju, jedno muško i žensko po naciji dobija start na Evropskom (u svom formatu, za koji je stigla prijava) ako ispunii dva pravila (B norma):

Imaju broj navedenih trka (2 od 3 VK, 2 od 5 SKY ili 1 od 3 ULTRA)

Budu u top 10 overall na te dvije trke i najbolji iz svoje zemlje

Prva pozicija za svoju zemlju ispod 6-og mesta, primjenjuje se za obije trke (VK & SKY) ili jednu (ULTRA).

Na taj način daje se prostor zemljama da izbore mjesto ali ipak postoji nivo kvaliteta.

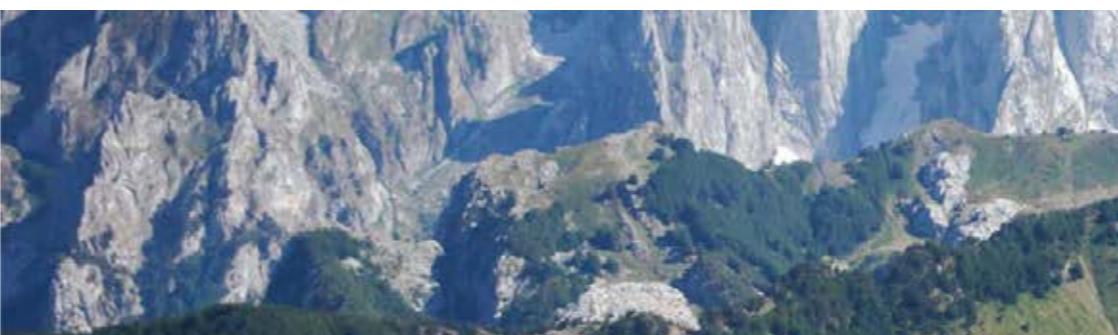
MNE/SRB

Isti je princip, samo se moraju uraditi Jahorina i Stara planina obavezno (na Staroj se samo SkyTrail ne budi). Kod nas je uspostavljen jasan sistem i faze (filteri) gdje će se sagledavati svi aspekti, a pogotovo motiv i pažljivo tempiranje forme za Prokletije. Cilj je da sve bude prilagođeno EP-u u julu.

Širi tim reprezentacije se već zna, odrađeni su FMS testovi, ergospirometrija i dodatni upiti. Ulazi se u fazu II, gdje na scenu stupa i zvanični trener reprezentacije, sportski psiholog dr. Đorđe Ćurčić (zadužen za mentalni trening i pripremu). Od sad će zvanični selektorski tim sprovoditi stručni monitoring i plan svakog člana.

Ekipa se brusi dok ne dobijemo A tim, koji je u potpunosti fokusiran na skajraningu, uz svu podršku (visinske pripreme, prolazak staza, plan ishrane, česti sportsko-medicinski pregledi, posebni poligoni, dodatni rad sa stranim trenerima).

Selektorski tim: Ivan Tovilović, Đorđe Ćurčić, Miloš Milisavljević





11. MART
JAHORINA SkySnow

15km 1.150D+

10. JUN
UltraTrail STARA PLANINA

4,8km 13km 34km & 64km

14 – 16. JUL
PROKLETIJE SkyRunning
EUROPEAN CHAMPS

3,8km 30km & 50km

19. AVGUST
SINJAVINA SkyRace

33km 2.100 D+

07. OKTOBAR
LUŽNIČKI SkyRace

25km 1.600D+



O pobjednicima sa postolja i onim drugim - Trebinje Vertikal – Trka u kamenu 2022



Trebinje je 26. marta 2022. bilo domaćin sedme po redu trke u disciplini nebeskog trčanja 'Trebinje Vertikal – Trka u kamenu 2022'.

Trka je održana u organizaciji trebinjskog PD "Vučji zub". Posle dvije godine opterećene koronom, kada su termini trka mijenjani; ukidanje epidemioloških mjera omogućilo je održavanje trke u starom terminu – drugoj polovini marta.

Vrijedni domaćini su i ove godine dali sve od sebe kako bi trka protekla u najboljem redu i da bi maksimalno izšli u susret učesnicima i gostima. Dug period bez padavina učinio je da je Leotar u martu bio posjećeniji nego ikad. Veliki broj posjetilaca – neko je trenirao, neko šetao rekreativno, neko upoznavao stazu ili jednostavno uživao u šetnji i pogledu; utabao je stazu da je markacija maltene postala nepotrebna. Ipak, staza je još jednom generalno pospremljena, na dosta mesta ovičena i premarkirana, kako bi spremna dočekala trku.

U subotu u 10 časova sa šetališta na lijevoj obali Trebišnjice startovalo je ukupno 185 takmičara iz BiH, Srbije, Kine; Crne Gore, Hrvatske; Francuske i SAD, očekivalo ih je zahtjevnih 5200 metara i 960 metara visinske razlike. Vremenske prilike su bile relativno povoljne – suvo, na momente i sparno vrijeme, na pojedinim dijelovima staze i cilju vjetrovito; ali sa velikom količinom dima od okolnih požara. Kao i prethodnih godina, takmičarima su bila na raspolažanju dva punkta za odmor i osvježenje – na Orlovin gredama i na samom vrhu Leotara. Za sigurnost takmičara brinuo se veći broj članova društva i volontera raspoređenih uz stazu; na dijelu trase koji vodi saobraćajnicama obezbijeđena je pratnja policije i privremeno je zatvoren saobraćaj. Jednom riječi, stekli su se svi uslovi za jedan vrhunski sportski događaj. I "sedma sila" je dala svoj doprinos – trka je medijski dobro najavljena i propraćena. Pored novinara, članovi Foto – kino kluba Trebinje su se angažovali na foto – dokumentovanju trke od starta do cilja; da bi po završetku trke ustupili organizatoru fotografije koje se nalaze u galeriji. Dobro svjetlo, majstori!

U najjačoj kategoriji – muškarci - trijumfovao je Dejan Žerajić iz Nevesinja, vremenom 45:56 minuta; ispred Nevena Cicovića iz Pala (46:46) i Lukše Lukšića iz Župe Dubrovačke (56:46). Prvoplasirani dvojac je već do Orlovih greda stekao veliku prednost u odnosu na ostale takmičare i vodio oštru borbu do oko 200 pred cilj, u finišu se Žerajić odvojio i stekao prednost od 50 sekundi. Ovim pobjedom Dejan Žerajić je potvrdio da je u vrhunskoj formi, posle pobjede na trci u Kotoru prije dvije sedmice („Kotor Vertikal Extreme“ – 2,8 km; +1007 m).

U ženskoj konkurenciji – ista meta, isto odstojanje. U stilu „dođoh, vidjeh, pobijedih“ Kotoranka Miluša Bošković je na Leotaru upisala četvrti trijumf u isto toliko nastupa, vremenom 59,27 minuta; druga je bila Sandra Ganglof (Francuska) – 69,05; treća domaća takmičarka Maja Nožica – 70,02 minuta. Rezultat prvoplasirane dobija na značenju kad kažemo da je prije dvije sedmice u dva dana vezala dvije pobjede – na pomenutom kotorskom vertikalnu i „Kotorskou skalinadi“ (1240 m; 1350 stepenika, +260 m).







Konkurenca „muškarci 50+“ – najbrži je bio Negovan Stanković iz Herceg Novog (63;47); drugi Nebojša Pejanović iz Trebinja (64;39); treći Francuz Filip Ganglof (64;56).

Kategorija „zene 50+“ – pobjednica je Sandra Tomic – Banja Luka (95;52 minuta), drugoplasirana Vjera Nerlović, Jakovo - Beograd (129;35); treća Tanja Pavličić, Podgorica (137;39).

Po završetku trke i povratku u grad, uslijedio je zajednički ručak za sve učesnike u hotelu „Leotar“; a zatim dodjela medalja, pehara, nagrada i zahvalnica. U obraćanju novinarima, pobjednici su naglasili dobru organizaciju trke, tešku stazu koja iziskuje maksimum napora; Dejan Žerajić je naveo da mu je najteži dio bio nakon prelaska iz trčanja u hodanje na Orlovim gredama i uspon neposredno pod vrhom (nagib oko 45%); Miluša Bošković – da je imala osjećaj kako je staza teža nego prethodnih godina i da nije oborila (svoj) rekord staze jer vrijeme nije bilo idealno za to.

Ovaj izvještaj bi bio nepotpun kada pored pobjednika koji su se popeli na postolje ne bismo pomenuli još neke učesnike, koji zasluzu zvanje pobjednika bez postolja.



Prije svih – junak dana - Uroš Martinović, profesor muzike iz Beograda, član „Ultra trkač Srbija“. Momak sa teškim oštećenjem vida, gotovo slijep, pokazao je da fizički nedostaci ne moraju biti prepreka i da su granice tamo gdje ih postavimo. Uz pomoć kolega iz kluba uspio je preći stazu, a na cilju je dočekan frenetičnim višeminutnim aplauzom. Sve čestitke! U razgovoru sa novinarama nije krio zadovoljstvo što je uspio osvojiti Leotar, uz poruku mladim ljudima koji imaju bilo kakvo ograničenje da se trude i da učestvuju u što više aktivnosti, ali da budu realni i ne izlažu se opasnostima bez potrebe.

Zvanje pobjednika zasluzu i petočlana porodica Đajić iz Podgorice. Otac Aleksandar je nastupao kao takmičar i prošao stazu sa dvogodišnjom čerkom Sofijom u nosiljci; majka Marija i sinovi, šestogodišnji Dušan i osmogodišnji Jakov su učestvovali van konkurenca i uspješno savladali stazu. Dušan i Jakov su takođe svoja prva planinarska iskustva sticali u istoj nosiljci na tatinim leđima, o čemu smo pisali u 49. broju naše revije („Miholjsko ljeto na Orjenu“).

Nepodijeljene simpatije su pobrali takmičar iz Kine – Jakob Lin i Nikola Brajović iz Herceg Novog. Dok se Jakob hrabro nosio sa hercegovačkim kamenjarom, desetak njegovih zemljaka - Kineza sa boravkom u Trebinju su se rasporedili uz stazu i pružali mu



podršku. „Orjenski vuk“, sigurno najbolji poznavalac masiva Orjena, dugogodišnji planinar „po profesiji“ – Nikola Brajović – PK Subra, došao je, kako je rekao „da pozdravi svoje dobre prijatelje“, ispratio je trkače sa starta, zatim automobilom izašao na cilj i bodrio ih.

Pored podrške okupljenih pored staze, takmičari su neočekivano dobili i podršku iz vazduha. Naime, dvojica paraglajderista, koji su poletjeli sa uzletišta na Gljivi i neko vrijeme kružili iznad staze i cilja, bodrili su naglas takmičare na najtežem dijelu staze neposredno pred ciljem – dionici zvanoj „Ostavi suze za kraj“.

Sve pohvale zaslzuje i ekipa „Ultra trkač Srbija“. Već godinama vrše medijsku propagandu trke na području Srbije. I ove godine došli su u velikom broju, neopterećeni rezultatima (kako napisate na fejsbuk profilu – „Mi ne trčimo brzo – Mi želimo da stignemo daleko...“), sada su otišli i nekoliko koraka dalje – kompletne ekipe se po prolasku staze zadržala na platou cilja da sa ostalim takmičarima sačekaju i pozdrave Uroša Martinovića. Kao da im to nije bilo dosta napora – prije povratka u grad samoinicijativno su temeljno očistili ciljni plato i smeće i ambalažu ponijeli sa sobom, ostavivši ekipi organizatora nepunu jednu kesu!

Još jedna stvar pada u oči – iz godine u godinu sve veći je broj „povezanih“ učesnika – parova, supružnika, braće, sestara, roditelja i djece, što ukazuje da nebesko trčanje nije samo sport, već da sve više postaje stil života.

Da rezimiramo – iza nas je još jedna uspješno organizovana trka i događaj koji će se pamtit. Jedini minus – uzrokovan nažalost ljudskim faktorom – zbog velikog broja požara i dima koji je pokrio grad i okolinu, takmičari i posjetiocu su ostali uskraćeni za nezaboravni pogled s Leotara. Ali – eto razloga više da dođu ponovo!

Na kraju, organizator se zahvaljuje svim učesnicima, posjetiocima, volonterima; sponzorima, ustanovama i ostalima koji su učestvovali i pomogli organizaciju trke.

Izvještaj sa trke sa foto i video galerijom možete pogledati na sledećem linku:

<https://www.vucjizub.org>

Više fotografija, videozapisa i tekstova možete naći na društvenim mrežama i sredstvima informisanja.

Uz tradicionalni pozdrav trebinjskih „zubića“ - DA SMO ZDRAVO, vidimo se na „Trebinje vertikal – Trka u kamenu 2023“!

MIROSLAV KOVACEVIĆ

HRVATSKA
SAHARA
TRAIL U
ĐURĐEVČU

HRVATSKA SAHARA TRAIL U ĐURĐEVČU

Nešto drugačije, nešto ludo, izniklo na kreativnoj ideji i strasti. Spoj novog urbanog trenda, jedne specifične kulture koja čini rekreativni sport sastavnim dijelom čovjekovog života i industrije doživljaja, te tradicija i legenda iznikla na pijesku kojeg rijeka Drava i vjetar ovdje talože tisućama godina. Zvijezda je rođena – Hrvatska Sahara trail!



Pitoma ravničarska Podravina zemlja je mnogih ljepota i čudesa. Njen najveći resurs su ljudi: Podravci specifičnog mentaliteta i širokog srca, ponekad konzervativni, ponekad znatiželjni. Željni zabave, druženja, događanja, pogotovo nakon ove dvogodišnje korone. Marljava ekipa trkača rekreativaca iz Đurđevca predvođena Danijelom Martinčićem i Kristijano, Grgcem je u suradnji s gradskom Turističkom zajednicom kreirala trail utrku „Hrvatska Sahara“ koja se odvija pored gradića Đurđevca, u

šumi Borik i na pješčanim dinama nastalima u proteklim nekoliko tisuća godina. Naime, slobodno ovu utrku možemo nazvati alpskom, jer trčalo se po pjesku smravljenih stijena iz Alpi, koje je nanosila ljepotica rijeka Drava i kasnije ga je po okolnim poljima širio vjetar.

Dotrčalo je trčanje i u naše krajeve!

Trend trčanja proteklih godina započeo je u velikim gradovima i širio se kroz trail utrke po svjetski poznatim lokacijama poput Vele-

bita, Mljeti i Plitvice. Ovu bolest suvremenog rekreativnog sporta ništa više nije moglo sprječiti: manji gradovi, sela, manje poznate sredin, brda šume... Sve što je iole atraktivno počelo se prezentirati kroz razne utrke, pa tako ni Podravina nije iznimka. Nakon prošlogodišnjeg drugog izdanja Koprivničkog polumaratona oformljene su zimske lige u Koprivnici i Đurđevcu, Šumski trail, a sada je i Picok grad dobio svoj trail. Picok je lokalni naziv za pijetla, a pijetla su topom lokalni stanovnici u sredn-



jem vijeku ispučali na Turke koji su opsjedali stari grad, dajući im do znanja da imaju toliko hrane da se mogu njome razbacivati i mjeseci ma izdržati opsadu. Turci su otišli, a lokalce i danas nazivaju Picokima. Pijetao je simbol Podravine i njego karakter krasiti mnoge stanovnike: ne diraju se u nikoga, ali ako ih takneš, nagrabusio se jer pijetao je ponosan i ne da na sebe! U doba kada nije lijepo tući se po krčmama i vatrogasnim zabavama, fiktivno je višak energije ispučati trčećim korakom i na taj način napraviti nešto dobro za sebe i otkrivati svoj zavičaj. I ovaj projekt „Hrvatska Sahara“ nastao je prvenstveno iz ljubavi prema zavičaju i Gradu, jer grad je svatko od nas i na nama je da ga unašprijeđimo i pružimo sugrađanima nešto zanimljivo, a ne da stalno čekamo da „netko“ napravi „nešto“.

Trčiš ti, trčim ja... Jer nam je zabavno!

Pisac ovih redaka kroz mladost je uglavnom pohodio pivske maratone, nogometne utakmice, koncerte i izbjegavao tjelesni. Potrčao bih ponekad za vlakom ili busom, a bilo je situacija da je vlak pobijedio. Uz djetinjstvo u Đurđevcu vezujem mnoge krasne spomene, ali tada nije bilo rekreativnog trčanja kao danas. Tenisice su u rukšaku, srce treperi, tijelo je prožeto tremom. Nisam mjesecima bio na nekoj

trci, a sada dolazim u svoj grad u kojem sam proveo djetinjstvo. Ispao sam na peron željezničkog kolodvora, vlak je nastavio svojim putem prema Virovitici, a ja prema Starom Gradu. Ondje se već skupila sva sila ljudi koja je unijela život u mali podravski gradić. Na zelenoj livadi podno zidina starog dvorca šarenilo majičica, tajica i dokoljenki. Vjetar vijori sponzorske zastavice, a topli osmijesi uvjerljivo su jači od prohladnog jutra. U improviziranom etno selu pored dvorca nalaze se i deve, otprije nekoliko godina nova turistička atrakcija Đurđevca. Dovedene su tu zbog geomorfološke atrakcije Đurđevečkih peski, a sada se uklapaju uz ovu sportsku priču o „Hrvatskoj Sahari“. Poredali smo se na startu, nas preko 300 trkača: topk je grunuo sa zidina označivši start, samo što ovog puta nije ispucao pijetla na Turke, već gomilu energije u naše noge koje su pojurali drvenim mostom prema šumi Borik.

Što povezuje podravsku ravnici i Alpe?

Natjecatelji su mogli birati između kratke staze od 5 km i dulje staze od 17 km. Na taj način privuklo se mnogo rekreativaca, a početnici su trčali i sa svojim psima koji su radosno gledali cijelu ovu gužvu i sudjelovali bez startnine. Nakon mosta dugog gotovo 300 metara slijedi uspon



na prvu pješčanu dinu, a onda se ulazi u šumu. Oznake i putokazi besprijekorno su složeni, a volonteri su pomagali oko orientacije za svaki slučaj. Na trasi su trkači mogli uzeti nove zalihe energije na tri okreplne postaje, a za sigurnost su se brinuli i gorski spašavatelji iz lokalne stanice, zlu ne trebalo. Sama staza je vrlo lijepa i ugodna, a podloga mekana zbog pjeska. Kako su se pješčene dine širile zbog vjetra na okolna polja, tako su u prošlosti posaćeni „zidovi“ u obliku šumaraka. Upravo tim šumama vjugala je šarena zmija trkača koji su svojski grabilu u namjeri da pomaknu svoje granice bez obzira na to koji će biti u konačnom poretku. Neobičan je osjećaj trčati podravskom ravnicom, a svijestan si činjenice da trčiš po Alpama! Svoj obol respektabilnosti trke dali su i neki poznatiji natjecatelji ih svijeta trčanja: ljudi koje u brzini nikada

nećemo dostići, ali su nam motivacija i inspiracija! Svoje medalje svih smo zaslужeno i ponosno preuzeeli u cilju, a posebno je dirljivo bilo gledati djecu koja ponosno trče ususret svojim majkama i očevima koji s njima ulaze u cilj! Neke stvari nemaju cijenu i nemogu se mjeriti štopericom ni bodovima. Ipak ću spomenuti: najbrži na 5 km u muškoj i ženskoj konkurenциji bili su Mario Martinčić i Mateja Golenja, a na 17 km Martin Štefan i Sara Špiranec.

Kad će opet?

Na kraju su se svi družili na zajedničkom ručku (organizator je pripremio gulaš), te piću za koje se dobivao bon u startnom paketu, zajedno s majicom i još nekim korisnim sponzorskim sitnicama. Kao zaključak, osim što mogu reći da je bilo uistinu divno i riječi hvale izlazile su iz ustasih natjecatelja, moram konstatirati da će ovo zasigurno biti jedna od jačih utrka u regiji sjeverozapadne Hrvatske. Organizatori svaka vam čestitaju zasluženo se odmorite, a druge godine neka bude još ljepše i još jače!

MATEJ PEKOV

Wild Bear MTB stage race – Nacionalni park Tara

B
I
C
I
K
L
I
Z
A
M



Uspešno održano prvo izdanje trodnevne etapne
brdsko-biciklističke trke "Wild Bear MTB stage
race" na terenima Nacionalnog parka Tara u Srbiji

Na terima Nacionalnog parka Tara održano je u terminu od 9 do 11. septembra 2022, prvo izdanje trodnevne etapne brdske biciklističke trke pod nazivom „Wild Bear MTB Stage Race“ gde su o okviru generalnog plasmana svih prijavljenih timova pobjedu odneli timovi iz Slovenije i Hrvatske.

Lokacija održavanja trke bio je Mitrovac na Tari, proplanak na oko 1000 mnv, koji važi za jedno od najlepših izletišta u okviru Nacionalnog parka Tara. Pred učesnicima su bile tri etape različitih dužina i visinskih profila. Prvi dan utrka doneo je nešto bržu stazu sa pojedinačnim tehničkim delovima i ukupnom kilometražom od 42 km oko 1000 m visinica. Kiša koja je padala dan pred start dodatno je začinila stvari te je pred učesnicima bio klizav teren na koji je bilo potrebno obratiti dodatnu pažnju. Trka je vožena u pravcu Kaluđerskih bara, a preko Dobrog polja i Zaovinskog jezera na nekim od najlepših terena Nacionalnog parka Tara.

Drugi dan trke bio je predviđen za najdužu stazu sa ujedno i najviše visinica. Dug i na momente tehnički zahtevan dan učesnike je testirao do poslednjih granica. Stazu dugu 60 km sa preko 1900 visinica timovi su prelazili u vremenima preko trti sata vožnje. Staza je prolazila kroz neke od najudaljenijih predela Nacionalnog parka Tara.

Treći i poslednji dan trodnevnog trkanja startovao je takođe sa Mitrovca na Tari. Takmičari su pred sobom imali stazu dugu 45 km sa 1400 visinica koju su najbrži timovi prelazili za nešto više od dva sata. Staza je išla u pravcu Mokre Gore, a takmičari su u povratku ka Mitrovcu prolazili pored nekoliko jezera koje pripadaju Nacionalnom parku Tara.

U ukupnom plasmanu prijavljenih timova prvo mesto pripalo timu „Team Granfondo Slovenia 1 / Istra – Sikošek-Legović“, dok je drugo mesto osvojio tim „Team Granfondo Slovenia 2 – Golob-Vene“, a treće tim „BK Campetto – Deković-Šubr“.



BICIKLIZAM



U kategorijama, prvo mesto u muškoj 18+ kategoriji pripalo je timu „Team Granfondo Slovenia 1 / Istra – Sikošek-Legović”, drugo timu „Pannonian Racing Team – Popović-Roman”, a treće timu „Husqvarna – Mesarić-Matulović”.

U kategoriji masters 40+ prvo mesto pripalo je timu „Team Granfondo Slovenia 2 – Golob-Vene”, drugo timu „BK Campetto – Deković-Šubr” a treće timu iz Srbije „Progressive Endorphin – Ćurčić-Petrović”.

U kategoriji Mix timova prvo mesto zauzeo je tim „Cro MTB Racing Team – Lukačević-Ružić”, drugo tim „Energi-Cycling Team Skopje – Ivanova-Kondrev“, a treće tim „BK Rotor – Pernjak-Pernjak”.

U E-Bike kategoriji prvo mesto je pripalo timu „MK Lightning – Gjorgjevski-Stanisavoski“, drugo timu „Husqvarna Top Gun – Topol-Koprivnjak“, a treće timu „Husqvarna eCurke – Horvat-Drezgra“.

Sudeći po utiscima uprijavljenih timova „Wild Bear MTB Stage Race“ u narednim godinama biće nezaobilazna destinacija za sve ljubitelje dobre MTB vožnje, a drugi vikend u septembru dobro poznati datum za vrhunsko višednevno trkanje na predivnim predelima Nacionalnog parka Tara u Srbiji.

„Wild Bear MTB Stage race“ organizovalo je sportsko udruženje „Na sve strane“ iz Beograda koje stoji iza organizacije MTB maratona „Tri strane Kopaonika“, a uz podršku Nacionalnog parka Tara, Turističke organizacije „Tara-Drina“ i Centra dečijih letovališta Beograda.

Tri strane Kopaonika po deveti put na našoj planinskoj lepotici





Najmasovniji biciklistički maraton "Tri strane Kopaonika" održan je jula 2022, po deveti put, sa rekordnim brojem učesnika. U velikoj međunarodnoj konkurenciji, startovalo je preko 400 biciklista, a pobedu na najdužoj stazi "Pančić" odneli su domaći takmičari Jana Jolović i Srećko Đolić. Biciklističkim maratonom ujedno je završen najposećeniji vikend letnje sezone na Kopaoniku, koji na obe manifestacije "Trail race Kopaonik" i "Tri strane Kopaonika" broji preko 1000 učesnika iz zemlje i inostranstva.

Na stazi „Beli meda“ dužine 20 km, u kategoriji žena trijumfovала је Neda Nedeljković sa vremenom 1 sat 55 minuta. Kod muškaraca najbržio je bio takmičar iz Crne Gore, Demir Mulić koji je trku završio sa 1 sat i 3 minuta.

Na stazi „Jela“ u dužini od 33,5 km, prvo mesto u kategoriji žena pripalo je tačničarki iz Makedonije Aniti Velickovskoj sa vremenom 2 sata 11 minuta. U muškoj kategoriji najbrži je bio Alek Bonev iz Bugarske, a on je trku završio za 1 sat i 42 minuta.

Na najdužoj i ujedno najzahtevnijoj stazi „Pančić“ koja obilazi sve tri strane Kopaonika u dužini od 50km, trijumfovali su domaći takmičari. Najbrža učesnica bila je Jana Jolović sa vremenom 3 sata, dok je kod muškaraca u izuzetno napetoj završnici pobedio Srećko Đolić sa vremenom 2 sata i 15 minuta.

Učesnici su imali priliku da se nadmeču i u posebnoj kategoriji električnih bicikala. Na stazi Beli meda pobedu je odnела Milica Bajković sa vremenom 50 minuta, dok je na stazi Jela trijumfovao takmičar iz Makedonije Toshe Gjorgjevski, sa vremenom 1 sat i 24 minuta.



BICIKLIZAM



„Tri strane Kopaonika“ i „Trail race Kopaonik“ organizuje sportsko udruženje „Na sve strane“ iz Beograda u saradnji sa TO Opštine Raška, JP Skijališta Srbije i Nacionalnim parkom Kopaonik.

KRISTINA BUGARSKI

LAVINOZNO

BEZBEDNOST VIA FERRATA IZ DRUGOG UGLA

Opet ja, o javnim i prećutanim problemima. Istorijatom, razvojem i lepotom via ferrata baviće se neke druge rubrike, a ja ću ovde probati da vam uljem malo zdravog opreza pred sledeći odlazak na „obezbeđenu stenu“.

KO GARANTUJE ZA SAMU FERATU?

Bezbednost instalacija na ferati dođe nam često kao podrazumevana i uvek nam treba malo vremena da se prisetimo da je neko pominja neke tamo labave klinove i odvaljene sajle na ferati koja je „dobra za izbegavanje“.

Materijali od kojih se ferate izrađuju jesu dugotrajni, ali nisu večni, a i sama stena na kojoj je ferata urađena može predstavljati problem. Ako se periodično ne proveravaju i ne obnavljaju vreme će neminovno učiniti svoje i iste će postati nebezbedne za upotrebu. Razlozi za neobnavljanje mogu biti razni, ali se u principu svode na nedostatak ili novca, ili kvalifikovanog osoblja, češće ovo prvo. Skupo, zamorno...

I da se vratim na pitanje iz podnaslova - ko za feratu garantuje? Najčešće niko. Čak i ferate čije se korišćenje naplaćuje retko kad imaju sertifikate o bezbednosti. Iz ličnog razgovora sa graditeljem/investitorom u jednu takvu, naplativu feratu, mogao sam čuti da su se u cenu morali uračunati i sertifikovani materijali, i sertifikovani majstori, i državna koncesija, i trošak izlaska međunarodne komisije, što se sve moralo imati kako bi ferata postala deo zvanične turističke ponude. Većina ferata su ipak besplatne, i uz svaku od njih стоји ono „koristite na sopstvenu odgovornost“. „Feratu održava“, „feratu izgradio“, samo obratite pažnju da nema onog „za bezbednost ferate garantuje“. Ni kod nas a ni na mnogo naprednijem Zapadu.

Da se razumemo, za feratu nije tako lako ni garantovati. Periodične provere i popravke su uobičajena praksa, pa i povremeno zatvaranje ferate do obnove, ali uvek ima dovoljno prostora da neki problem ostane neprimećen i da baš vi naletite na njega.

Možda ne bi bilo zgoreg reći nešto o problemima izgradnje i održavanja. Ovim našim, Balkanskim. Prvo materijali i stručnost izrade. U Alpskim zemljama je nešto bolje stanje što se materijala tiče, ali se ovde, na Balkanu najčešće radi sa lokalno dostupnim. Oslanjamo se na sponzorstva, donacije, volonterski rad i privatnu inicijativu, dok sistemskog delovanja gotovo i nema. Dodatni problem je što se novac za izgradnju još nekako i namakne, ali kad svake godine treba nanovo i nanovo „žickati“ za preko potrebno održavanje, dolazi do neprijatnih izbora poznatih kao „šta je kritičnije da se popravi“, ili „koju od dve ferate obnoviti ove godine“.



OPREMA I NJENA DUGOVEĆNOST

Podrazumevano je već da vam oprema za feratu mora biti UIAA sertifikovana, da improvizacije tipa prusik ili parče užeta + karabineri pripadaju prošlom veku, mislim da je među korisnicima svest o potrebi imanja kvalitetne lične opreme u vidu dobrog pojasa i ferata seta već izgrađena. Ono što mnogo lakše zaboravimo je da oprema ima svoj rok trajanja u toku kojeg su joj svojstva garantovana. Ovo se odnosi čak i na opremu koja se nikad nije ni koristila, već samo ležala u magacinu. Habanje, neadekvatni uslovi skladištenja, mogu samo dodatno skratiti njen životni vek.

Zbog čega ovo zaslužuje toliku pažnju. Opremu često iznajmljujemo i pozajmljujemo, i o njenoj „radnoj istoriji“ ne znamo maltene ništa. Finansijski pritisci teraju klubove da u svojim magacinsima drže opremu koja je dobrano prebacila propisani radni vek, a obavezni pregled opreme posle svake upotrebe ne mora uvek biti savršeno održen. I kada jeste, nisu sva oštećenja vidljiva golim okom. Uz to, korisnici često kriju ako je oprema bila izložena stresu i time postala neupotrebljiva, a u cilju izbegavanja plaćanja odgovarajuće odštete.

Ne zove se badava lična oprema baš tako. Ako ste u mogućnosti, imajte svoj šlem, pojaz i ferata set. Ne moraju biti vrhunski ili najudobniji na tržištu, ali ćete bar znati da su ispravni i da im možete poveriti svoju bezbednost. A ako ipak pozajmljujete i iznajmljujete, dobro je proverite pre korišćenja, za svaki slučaj. Ako vam od nečeg potencijalno život zavisi, pet minuta čekiranja nije paranoja.





LUDA GLAVA

Ili, kakve rizike ljudi preuzimaju zarad selfiranja za facebook ili instagram. Ako vam nisam dovoljno ogadio „mama vidi me kako visim“ pozu, sad će. Neće tek tako da pukne sajla ili popusti pojš. Mislim, moguće je, ali ćete to najverovatnije na vreme primetiti i pristupiti penjanju sa pojačanim oprezom. Mnogo je veća opasnost da vam se prilikom poziranja izmakne noge, i da završite tako što visite iznad provalije na tankoj niti ferata seta. Pre nego što vam na pamet padnu razne nepotrebne ludorije, zamolite nekog ko je bio spasavan sa ferate (ima takvih mada se baš i ne hvale puno) da vam prepriča svoje iskustvo. Recimo samo da je u najboljem slučaju blago traumatično i krajnje neudobno. Da ne pominjemo uticaj na ekipu.

U ovu istu, luda glava kategoriju, spadaju i razna odvezivanja sa sajle (mrzi me da se kačim), traženja

PREPORUKA: pročitajte tekst o „faktoru pada“ u rubrici „oudoor“ na sajtu mojaplaneta.net

nekih prečica jer nam je zacrtana ruta prelaka i samoinicijativno kretanje neobezbeđenim delom stene, i uopšte svi rizici koje drogirani adrenalinom svesno preuzimamo protivno pravilima i na uštrb lične bezbednosti.

Društvene mreže i superhero efekat igraju ovde veliku ulogu. Nije Rambo faca što je hvatao zaklon nego zato što je gledao smrti u oči, pa u tom trendu često zanemarujuemo i nipođaštvamo komentare koji pozivaju na bezbednost, a veličamo bespotrebni rizik. Ludost je na ceni i mnogo češće će komentari na neku fotku visokog rizika biti „u brate/sestro kakva si faca“, nego, budalo jedna gde ti je šlem, i zašto ti je otkačen karabiner’.



KO VAS VODI NA

FERATU

Mora se reći reč dve i o vodičima. Ako niste dovoljno iskusni da na feratu idete sami, ovo je verovatno veći faktor rizika od dotrajalosti ferate ili opreme. Odgovornost i kvalitet vodiča su na ispitu prvo pri proceni vaših sposobnosti i podobnosti vašeg učešća a u odnosu na kategorisanu težinu same ferate, a zatim i tokom samog korišćenja ferate. Kvalitet vodiča naročito je bitan za početnike i polupočetnike koji još nisu u potpunosti savladali sve tehnike kretanja, ili imaju neke neotkrivene strahove i blokade. Postepenost je naravno i ovde ključ, ali su i vodiči ljudi i podložni nagovoru, a „hoću sve i odmah“ je česta ludska osobina.

I ovde je naravno, ime sve. Pre odlaska, raspitajte se o kvalifikovanosti vodiča, njegovom iskustvu, metodama,



reputaciji i da li ima dozvolu za rad. I kada ga odaberete, verujte mu i slušajte ga. Bar do kraja uspona ;)

ZA KRAJ

Nije cilj da vas uplašim. Bar ne mnogo. Nesreće na feratama nisu toliko česte. Šta više, ni neodgovorno ponašanje najverovatnije neće dovesti do posledica. Najverovatnije. Samo zapamtite da svaki put kada se ponašate nebezbedno igrate ruski rulet. A ako vam se ne vrti burence... Pa najbolje je feratama se kretati tako da nikad ne saznate da li oprema ili sajla mogu da izdrže vašu težinu. Završih kao ona reklama za pivo- „Uživajte razumno“ ... i sve će biti OK.

VIA FERATE

FOTOGRAFIJA: ZDENKA NOVOTNÁ

VIA FERATE

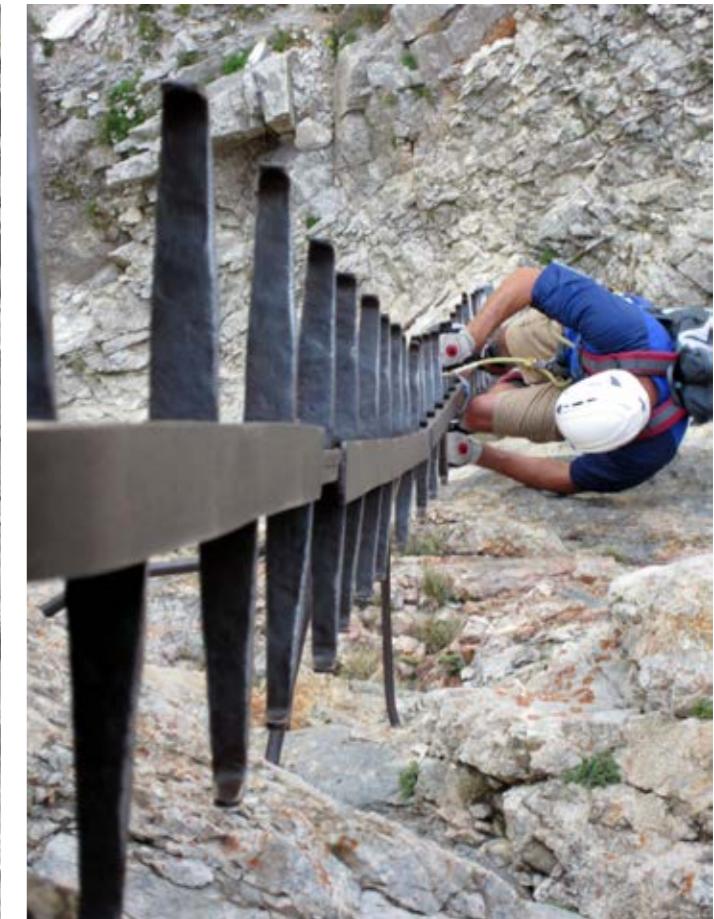


VIA FERATE
DANAS
I SUTRA ➔

Negde početkom osamdesetih godina prošlog veka našao sam na planinarsku knjigu velikog formata veoma priyatnog izgleda i bogatog sadržaja. Naslov je bio *Klettersteige - Dolomiten, Mendelkamm, Gardaseeberge, Brenta*, izdao ga je BLV iz Minhenha, a autor je bio Sep Šnirer. Kasnije su objavljena još dva izdanja knjige na italijanskom jeziku, a onda je autor nažalost umro, inače bi verovatno objavio još mnogo toga.

Tek nešto posle Šnurera, autor Eugen E. Husler je počeo da objavljuje svoje vodiče za zaštićene penjačke rute ili ferate, a tokom godina je toliko proširio svoju produkciju knjiga u izdavačkoj kući Brukman iz Minhenha da su ga zvali „tata ferata“. Husler je svakako imao Šnurera za uzor, ali ga nikada nije dostigao u kvalitetu pisanja vodiča. Kasnije su ferate opisivali mnogi strani autori, uglavnom u Dolomitima, a zatim i u drugim delovima Alpa, pa i kod nas, te ih je ovde nepotrebno navoditi. U novije vreme, Akel Jentzsch-Rabl i njegove kolege su verovatno postali „tate ferate“ i sistematski opisuju ferate u alpskim zemljama, knjige su već pravi leksikoni sa puno potrebnih informacija, tačnim skicama, a fotografije su manjeg formata zbog obima posla i samim tim manje upečatljive. Jentz-Rabl je uveo i austrijsku klasifikaciju ferata sa latiničnim slovima od A do (danas) G, koju su usvojili i drugi autori.

Moj prvi kontakt sa specijalizovanim vodičima za via ferrate desio se sa dve knjige, *Alpi Orientali - le vie ferrate i Dolomiti - le vie ferrate*, koje je 1982. i 1983. godine objavila bočenska izdavačka kuća Athesia, niko drugi do čuveni Reinhold Messner! Dve knjige su blistale atraktivnim fotografijama, ali je bilo manje teksta. Video sam ih u izlogu jedne knjižare u Trbižu i odmah ih kupio. Ubrzo su me materali da napišem vodič kroz zaštićene rute za penjanje na našim planinama. Prvo sam opise objavljivao u društvenom biltenu Sledi, sada već odavno raspuštenom PD dr. Gorazda



Zavrnila na Medicinskom fakultetu u Ljubljani. Uz stalno bodrenje mog dobrog, nažalost davno pokojnog prijatelja Tineta Miheliča, 1996. godine u izdavačkoj kući Sidarta objavio sam prvi vodič kroz ferate na našim planinama. Sada je u pripremi i sedmo izdanje ovog vodiča pod naslovom Bezbedne rute za penjanje u kome su pored klasičnih via ferata opisane sve moderne, moderne, sportske, adrenalinske ferate kod nas i u okolnim zemljama.

VIA FERATE

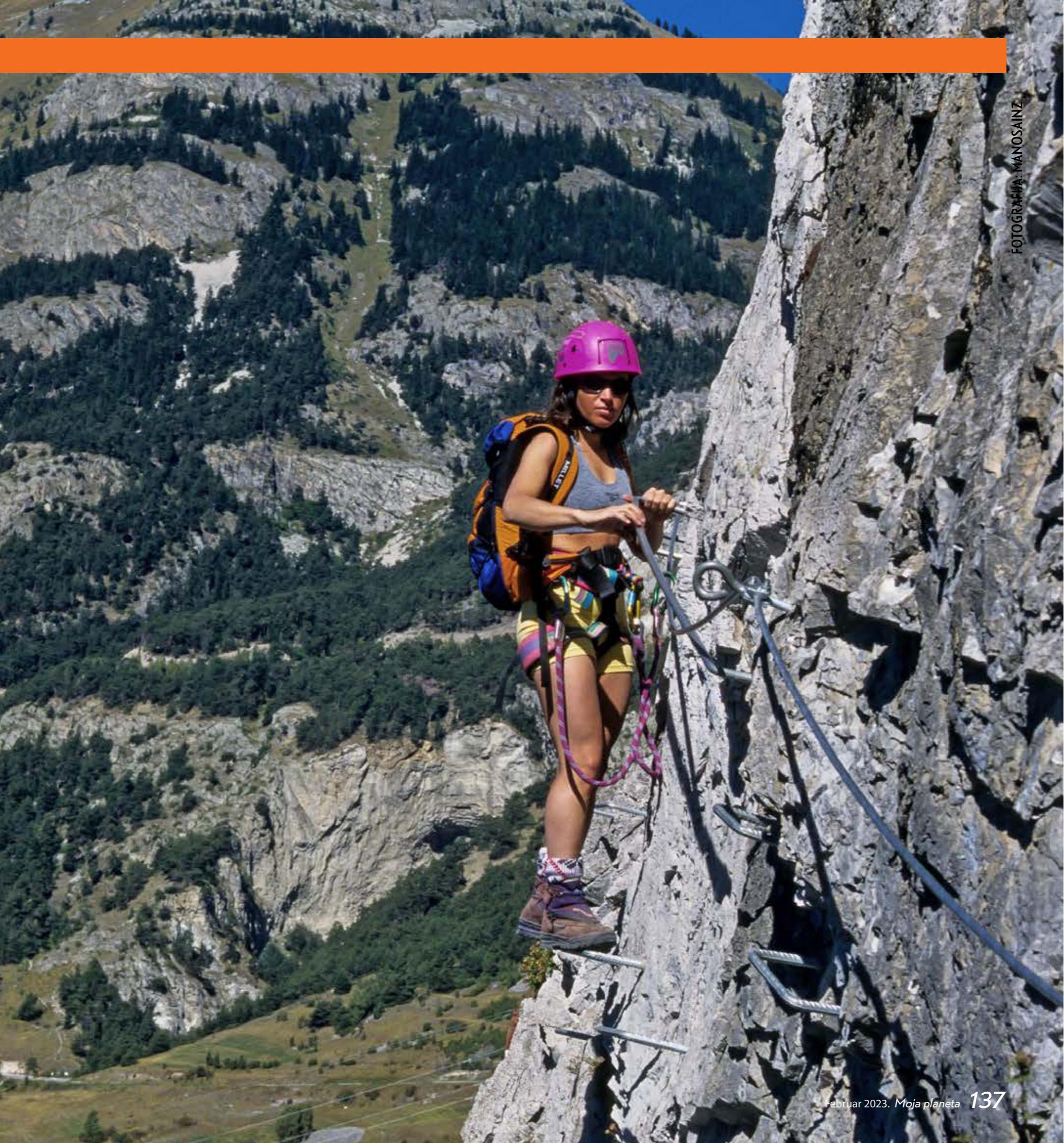
I upravo ove via ferrate su mi uzburkale duh već neko vreme, jer još uvek nisam siguran kakvu bih poziciju i stav zauzeo o ovim rutama, koje su u poslednje vreme nesumnjivo postale popularne i atraktivne. Iako su se prvi put pojavile negde drugde, Austrija im je morala postati glavna domovina, jer tamo rastu kao pečurke posle kiše, a nema naznaka da je entuzijazam za novogradnju jenjava. S obzirom da se i kod nas ubrzano grade moderne ferate, izbor teme meseca u novembarskom Planinskom žurnalu je baš pravi (Planinski vestnik, novembar 2022, Slovenija).

Klasične via ferate, koje omogućavaju penjačima nealpinistima da se popnu na određene vrhove u planinskim predelima, svakako imaju svoj smisao i značaj. Pogotovo sada, jer je njihova gradnja, bar na Alpima, koliko-toliko završena i – zabranjena! One mogu planinarama pružiti istinski autentičan doživljaj visine, jer obično ima dovoljno deonica bez gvozdenih pomagala na takvim rutama koje zahtevaju i malo laganog penjanja po stenama. Pozitivno značenje klasičnih ferata pokazuje se i u tome što se one uglavnom vode prirodnim prolazima, bez veštačkog traženja poteškoća po svaku cenu. Osim toga, u Alpima je ostalo još mnogo blistavih vrhova bez ikakvog gvožđa, na kojima se takve rute neće graditi, bar za sada.

Šta je sa modernim, sportskim feratama? Za sada se grade uz strme zidine koje se uzdižu iznad dolina, po mogućnosti u blizini turističkih centara i pansiona. Neki opšti zakoni prate razvoj ovakvih ruta za penjanje: kratak pristup i udoban spust, ali skoro uvek sa neprekidnom čeličnom sajalom, što je moguće manje drugih sigurnih pojaseva, što strmiji zid, po mogućnosti sa što manje prirodnih stepenica postaju sve popularniji. Čini se i da su ovdašnji „građevinari“ ferata neprimetno počeli da se takmiče ko će imati najtežu feratu u svom kraju. Sada smo dostigli nivo težine G, ali možemo da idemo i dalje i da napravimo feratu koja će skoro cela biti u previsu... – jer će nam ponestati slova!

Ovde moramo da se zapitamo, kome su namenjene tako izuzetno teške via ferate? Verovatno su nedostupne većini običnih penjača bez jako razvijenih bicepsa. Nisam siguran ni da su punokrvni alpinisti oduševljeni posetioci ovakvih staza. A ipak je sve više ljubitelja ferata i sve više mlađih pokušava da se suoči sa strmim i vrtoglavim izazovom. Čini mi se da će ekstremno teške ferate doći u sličan odnos prema normalnom penjanju na steni, bilo da je u pitanju planinarenje ili alpinizam, kao što je došlo sportsko penjanje na veštačkoj steni.

ANDREJ MAŠERA, PLANINSKI VESTNIK



Dirito iz pera Gorana Vučićevića

PLATON, EFEKAT SUNĐERA I ESTETSKE ŠUMEI

Evo šta je čuveni Platon još pre 2000 godina kulirajući i kontemplirajući negde u hladovini zaključio o regionu Atika na istoimenom poluostrvu u Grčkoj u kom se nalazi i Atina (moj slobodan prevod):

Atika je danas samo puki ostatak onog što je nekada bila. Došlo je do stalnog spiranja zemljišta sa njenih brda i planina i ono što je ostalo je poput kostura tela izmršavljenog od bolesti. Sva njena bogata zemlja je nestala i ostale su samo kosti i koža.

Kada je Atika bila netaknuta njene planine su bile pod gustom šumom, a na plodnoj zemlji u nižim predelima stoka je pasla po beskrajnim pašnjacima. Godišnje padavine nisu kao sada bile izgubljene tako da otekli preko ogoljenih površina u more, već ih je zemlja primala i čuvala u svojim nedrima, da bi ih zatim ispuštalas preko svojih brojnih izvora, potoka i reka širom oblasti.

Ono što je Platon genijalno primetio danas zovemo „Efekat sunđera“, a poslednji drastični primer je deforestacija u oblastima oko Panamskog kanala koja je prouzrokovala na identičan način spiranje zemljišta sa brda u reku koja snabdeva kanal vodom i te ogromne količine zemlje su maltene zagušile kanal, da bi hitnim merama bilo prekinuta seča šuma i na tom području bio proglašen nacionalni park.

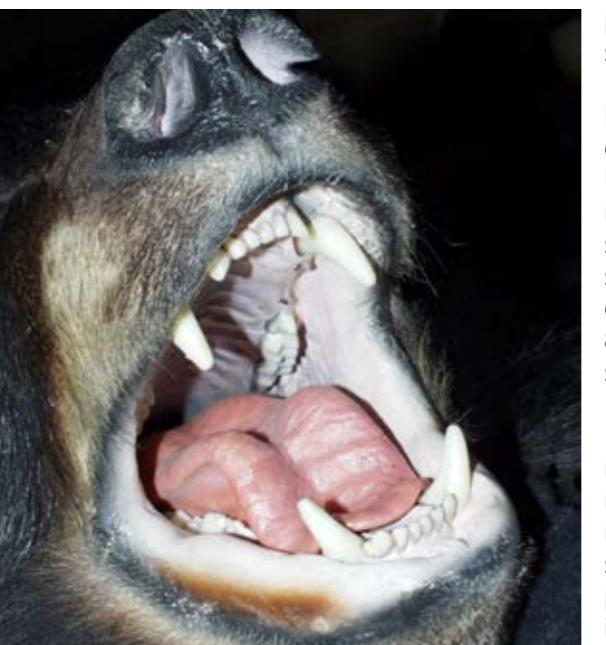
Kad je u pitanju Grčka ono što je meni tamo najinteresantnije je da su oni prepoznali i estetske vrednosti svojih šuma i to čak i zakonski podržali, tako da danas u Grčkoj imamo 19 zaštićenih područja pod nazivom „Estetska šuma“.

Kod nas da bi neku šumu zaštitio treba da iščačkaš da u njoj živi ili raste nešto retko, a estetika nam nikad nije bila jača strana. Imamo lepote napretek i zašto bismo štitili nešto jer je jednostavno LEPO.

PLANINARI U JAPANU MORAJU OSIM OSNOVNIH VEŠTINA NEOPHODNIH ZA PLANINARENJE POZNAVATI I SPECIJALNE BORILAČKE VEŠTINE ZA BORBU PROTIV TAMOŠNJIH MEDVEDA

Šalu na stranu, japanskim planinarima se desio nedavno neprijatan susret sa japanskim crnim medvedom, čija populacija na 3 japanska ostrva (Honšu, Kjušu i Šikoku) danas iznosi jedva 10.000 jedinki. Ako se nastavi sve ovim tempom on će kao vrsta potpuno nestati, a ugrožen je ponajviše zbog gubitka staništa i komercijalnog lova, kao i krivolova.

Napadi su retki, a njihova staništa su uglavnom na većim visinama gde je rastinje nisko i obrasio žbunovima raznoraznog bobičastog bilja koje je njihov glavni izvor hrane, te je logično da se i



planinari ponekad sretnu tamo sa njima.

Za razliku od njih na ostrvu Hokaido je značajna populacija od takođe oko 10.000 jedinki Usuri mrkog medveda. Ovaj medved je kao i ostali mu mrki srodnici ipak prava zver i našao sam podatak da je u periodu od 1968. do 2008. zabeleženo 86 napada na ljudе sa 33 smrtna ishoda.

Najpoznatiji slučaj je onaj iz 1915. godine u kom je razjaren medved pobio sedam ljudi i mnogo njih ranio u napadu na nekoliko susednih sela. Ovaj slučaj je inspirisao dva romana, predstavu, manga strip i jedan igrani film. ■

AMIGDALA I SAT VREMENA BORAVKA U PRIRODI

U Nemačkoj tj. preciznije na Institutu „Maks Plank“ su nedavno izveli zanimljiv eksperiment. Odabrali su 63 zdrava odrasla dobrovoljca i za eksperiment su koristili MR aparat.



Tok eksperimenta:

- Svaki dobrovoljac je dobio upitnik koji sadrži zadatke vezane za pamćenje. Neki od tih zadataka su tako osmišljeni da prouzrokuju određeni nivo društvenog stresa (šta god to bilo). Dok su rešavali upitnik MR aparat im je „slikao“ mozak.

Nakon ove faze eksperimenta svakom učesniku je po slučajnom izboru dato da pešači sat vremena po strogo određenoj putanji i to: ili po delu Berlina krcatom tržnim centrima i prepunom ljudi ili po obližnjoj Grunewald šumi. Pri tom niko nije smeо da koristi svoj mobilni telefon.

- Nakon šetnje su rešavali novi upitnik sastavljen po istom principu dok im je MR aparat ponovo „slikao“ mozak.

MR snimci su pokazali kod učesnika koji su se prošetali po prirodi značajno umanjenu aktivnost

mozga u delu poznatom kao „amigdala“ koji je inače zadužen za stres. Ovim učesnicima je takođe utvrđen značajan porast pažnje.

Šta se desilo sa amigdalom kod učesnika koji su se šetali urbanim delom Berlina? Ništa. Aktivnost je ostala na istom nivou. Šta iz toga sledi? Teško je reći, možda je urbani život toliko stresan da ni ne može biti stresniji, meni je to nekako logično.

Sve u svemu, počastite svoju amigdalu ponekad nekim odlaskom u prirodu na sat, dva. Usput se počasti i ostatak tela sa još ponečim (ne mislim na krpelje) te je korist još veća. ■

PARTIZanke I KLINTONKE

Iako kažu da COVID-19 i dalje „talasa“ svedoci smo očiglednogjenjavanja i nekako se svi nadamo da je pandemija u prolazu. Na stranu sve ostale priče u vezi pandemije kojima neću ovde da se bavim, samo mi je zanimljiv jedan aspekt: pravo je čudo (sreća, šta li je) da nas u vreme opštег ludila protekle dve i kusur godine nije zadesila i invazija nekog egzotičnog tj. nama nepoznatog insekta ili biljke. Da jeste sigurno bi tu invazivnu vrstu nazvali „koronka“.

Da se podsetimo samo dva poznata slučaja iz bliže nam istorije koji su se dešavali baš u vreme velikih nesreća koje su pogodale ove naše prostore:

1. Klintonke

U pitanju su naravno crne muve iz roda „simulium“ koje su i ranije bile tu, uglavnom oko velikih reka poput Dunava i Tise. Te 1999. godine kada je NATO bacao bombe na Srbiju, potrefilo se da je bio i visok

vodostaj reka koji je pogodovao uvećanju brojnosti ovih insekata, pa je samim tim zabeležen i veći broj ujeda ovih insekata. Kažu da je rizik za masovnu pojавu crnih muva uvek u vreme visokog vodostaja na Dunavu (iznad 450 cm) i da je ugrožen pojas uz reku u širini od 5 km.

Iako se slična pojava desila i 2010. godine ostade u narodu taj naziv „klintonke“.

2. Partizanke

Povod za ovo moje pisanje je to što sam slučajno našao da je jedan od narodnih naziva za ambroziju i „partizanka“. Malo sam izguglao otkud taj naziv i došao sam do sledećih navoda (ništa preterano opipljivo). Naime, iako je ambrozija prvi put zvanično registrovana na tlu Jugoslavije u okolini Dervente još 1935. godine, izgleda da se nije širila toliko brzo da bi to bilo primećeno od strane običnog naroda. Pošto je ambrozija biljka koja zauzima narušena, neuređena i zapuštena zemljišta II svetski rat na ovim prostorima je izuzetno išao na ruku njenom eksplozivnom širenju, jer je bilo puno neobrađene zemlje. Narod u nekim delovima tadašnje Jugoslavije je ovo brzo širenje ambrozije povezao sa partizanskim pokretom, da li zbog načina širenja ili iz nekog drugog razloga teško je reći.

Nije slučajno što je upravo 90-ih došlo do presudnog ogromnog širenja ambrozije na ovim našim prostorima. Naime, usled ratnih dejstava na velikom delu bivše države, kao i sankcija velike površine obradivog zemljišta su ostale zaparbožene, pa samim tim i zgodne za ubrzano širenje ambrozije. Naravno, problem je i ranije bio evidentan, jer se još 80-ih godina prošlog veka u Hrvatskoj radilo na uvođenju bube „Zygogramma suturalis“ kao sredstva za biološku kontrolu ambrozije. Dešavanja iz 90-ih su samo rapidno ubrzala njeni širenje.

Eto, mogla je neka „klintonka“ da se specijalizuje za „partizanku“ i da nas reše bede, ali to se nije desilo. ■

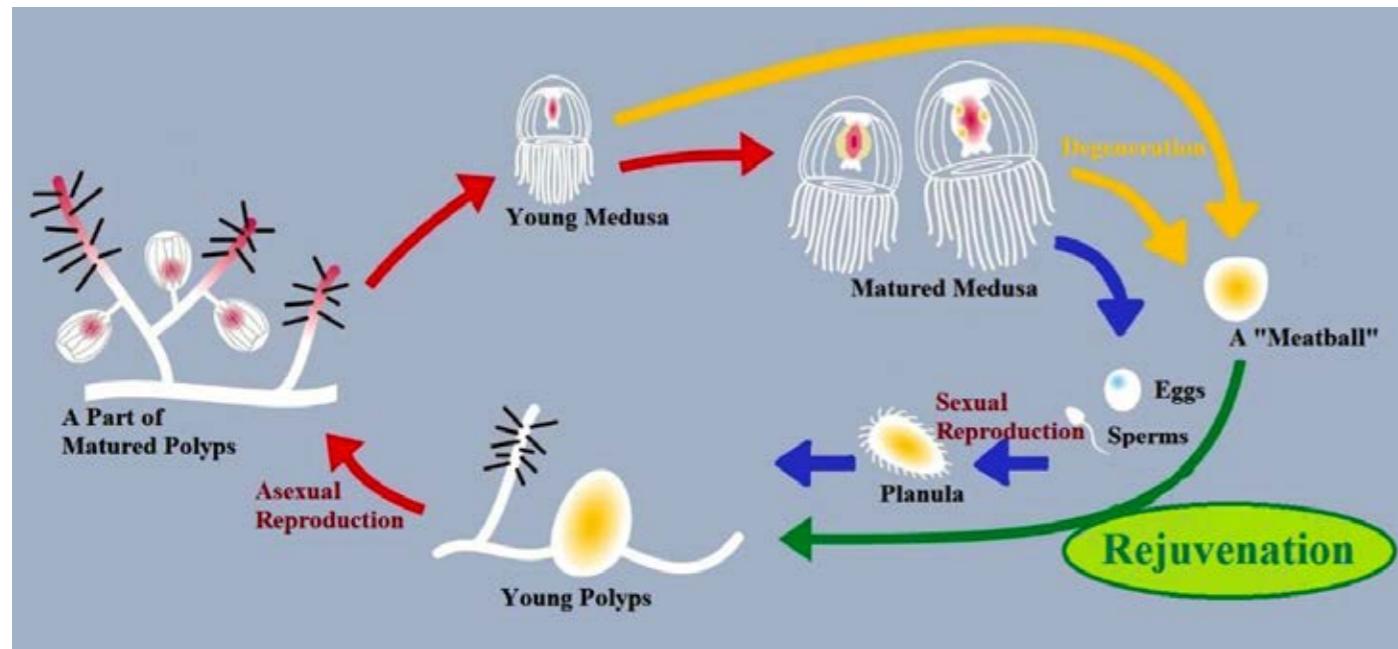


KO ŽELI DA ŽIVI VEČNO (OSIM NOELA GALAGERA)?

Siguran sam da je svako od nas barem jednom poželeo da živi večno. Na prvi pogled ideja zvuči odlično, ali da bi živeo večno moraš biti ili Drakula koji ide po svetu i noću siše krv ljudima, a danju spava u sanduku, ili da budeš Gorštak pa da sečeš glave ostalim goršacima. Sve u svemu živeti večno mora da je mnogo dosadno i zahteva mnogo prolijanja tuđe krvi.

S druge strane, imaš one mitove o fontanama mladosti, o svetom gralu i ostalim čudima koja te ili podmlađuju ili čine dugovečnim. Super je to, ali ipak deluje kao jedan veliki smor. Ne zvuči baš nešto uzbudljivo da po ceo dan sediš i piješ osim ako je to neka kafana sa pametnim i zabavnim gostima, ili barem zgodnom konobaricom.

Na kraju, svi mi smo barem jednom poželeli da se ponovo rodimo i da uradimo neke stvari drugačije. Recimo, ja bih sve uradio kontra, ali znam da neću dobiti tu priliku.



Ono što sigurno никада nije pomislio je „Kako бих волео да сам медуза”, а управо су медузе јунаци моје данашње приče о дуговечности и поновном рађању. У ствари то нису прве медузе, већ животиње из класе по имени „Hydrozoa”. Preciznije врста „Turritopsis dohrnii” која уз још пар сродних врста носи назив „besmrtna meduza”.

Moram priznati da je моје изненађење када сам први пут чуо за ове медузе било огромно, нисам имао pojma да постоји неко живо биће на овом свету које може бити besmrtno. Наравно, ову besmrtnost moramo uzeti uslovno, jer баš као и што Gorštaku možeš odseći главу, или Drakuli забити glogov kolac, tako i ову медузу možeš poslati u večna lovišta na bilo koji од начина који ti padnu na pamet. Ако је besmrtna nije neuništiva.

Kako to one uspevaju да буду besmrtnе? Počinju svoj живот у мору као ларве (planule) које слободно плivaju. У неком моменту зрелости one se спусте на морско дно и pretvore u polip koji je фиксиран за то исто дно и који се клонира у колонију полипа. На крају преобраћаја sledi ослобађање одрасле медузе из те колоније полипа. Ове медузе су наравно генетски исте као и полипи. Овако углавном изгледа рађање сваке медузе, али ту се сличности завршавају. Све остale медузе пливaju, хране се... живе. Док не умру. Ова медуза не. Чим оseti неки стрес попут недостатка хране, промене температуре или салинитета, или јој једноставно буде угрожен живот она менја своју форму у неки вид лопте и враћа се на морско дно, поново узима форму полипа, клонира се у колонију полипа и „Јово ново“. Навучници су утврдили да one ово могу понављати бесконачан број пута (не зnam како су то утврдили, али хаде де).

PTICE KOJE JEDU TARTUFE

Nakon што сам раније штуро писао о постојању неких врста ptica koje se hrane гљивама, а затим и о tartufima red je da celu priču zaokružim sa pričom o pticama koje jedu tartufe.

Da, ptice jedu tartufe. I to pustinjske tartufe.

O pustinjskim tartufima

У другој knjizi Starog завета „Излазак”, поглављу бр. 16 где Господ шаље гладном и очајном народу Израела спас у облику хране по имени „мана“ овако је описано шта и како се десило:

„I uveče doleteše prepelice i prekriliše logor, a ujutru pade rosa oko logora.

A kad se diže rosa, a to po pustinji nešto sitno okruglo, sitno kao slana po zemlji.

I kad vide sinovi Izraeljevi, говораху један другом: Шта је ово? Јер не знahu шта беše. А Мојсије им реће: То је хлеб што вам даде Господ да једете.

To је за шта заповеди Господ: купите га сваки дан колико коме треба за јело, по гомор на главу, по броју душа ваших, сваки нека узме за one који су му у сатору.

I учинише тако sinovi Izraeljevi; и накупише који више који мање.

Pa merише на гомор, и не dodje више onom који накупи mnogo, niti мање onom који накупи мало, nego сваки накупи колико му је требало да jede.

I реће им Мојсије: Niko да не оставља од тога за sutra.

Ali ne poslušаše Мојсија, него неки оставиše од тога за sutra, te se ucrra i usmrde. I rasrdi se Мојсије на njih.

Puno је током историје било нагађања шта би та „мана“ могла да буде, а у Курану је наведено да је то ништа друго него пustinjski tartufi. Pustinjski tartufi? Kako је могуће да у пustinji uopšte има гљива, а камоли tartufa?

Има. У пitanju су углавном врсте гљива из рода „Terfezia“ и „Tirmania“. Ове подземне гљиве су evoluirale u teškim i negostoljubivim uslovima koji vladaju na Bliskom

Istoku, Severnoj Africi i Istočном Mediteranu. Ове гљиве углавном живе у микоризи са cvećem из рода sunčanica (Helianthemum). Zbog суве и tvrde površine земљишта ове гљиве плоди тек испод земље и дaju се ћак и vizuelno primetiti помоћу пукотина на површини тла, или ћак као у slučaju гљиве „Tirmania nivea“ ceo plod izlazi из песка и изгледа као beli kamenčić. Možda je baš ова гљива ta čuvena „мана“ iz Biblike.

Iako u gastronomskom smislu nisu toliko на ceni као гљиве које zovemo „pravi tartufi“ njih ipak puno cene u поднебљу где ih има и предмет су sakupljanja i

Pustinjski tartuf omiljen kod ptica

Da, управо овај pustinjski tartuf „Phaeangium lefebvrei“ je omiljen међу tamošnjim pticama selicama. Naime, ћак 11 vrsta ptica je identifikовано како се hrani ovom гљивом. U pitanju su углавном ševe, као и neke trkalice, popići i meni simpatični pupavci. Da ли на njih ове гљиве deluju као afrodizijak ne bih znao kaz'ti. Možda baš i dolaze u tu pustinju само zbog njih?

Ovo sa pupavcima mi je razumljivo, jer znam i neke novosadske Pupavce koji obožavaju гљive.

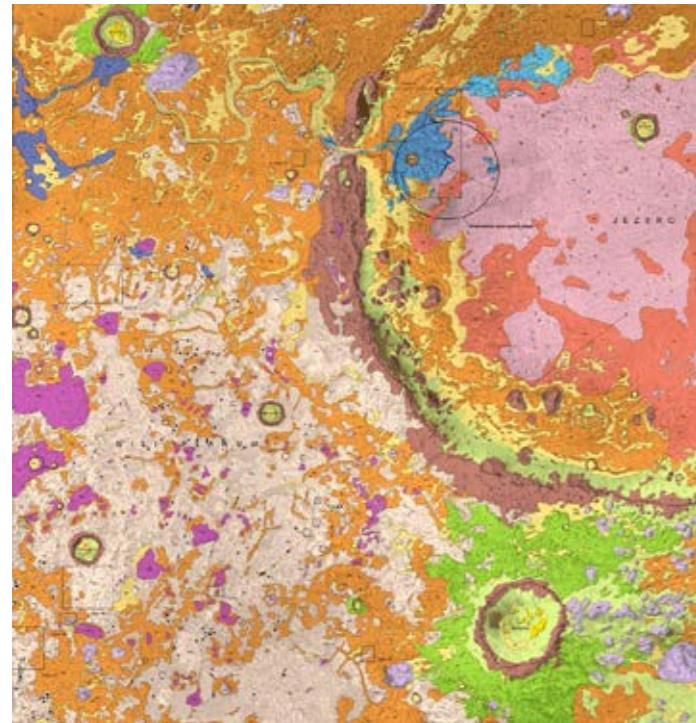


Beduini ову гљиву скupljaju generacijama и generacijама unazad, jedu је sirovу и зову је i „ptičja fuga“ (fuga je njihov назив за tartuf). Nažalost, користе је и као мамак за hvatanje ptica.

Zanimljivo je да су недавно пријављени nalazi ових pustinjskiх tartufa na dve lokacije u široj okolini Madrida. Da ли је то pokazatelj да se ове гљиве шire, или је pokazatelj да klima u Madridu postaje pustinjska? Videćemo... ■

KO I KAKO DODELUJE IMENA TOPONIMIMA NA PLANETAMA U SUNČEVOM SISTEMU?

Još od onomad kad je pračovek prvi put uobičio dotadašnje mumlanje u par artikulisanih reči može se reći da težimo da svemu damo ime i neko mesto u svetu koji nas okružuje.



Još od onomad većina nas se uglavnom zanima reprodukcijom vrste i osnovnim životnim porivima, a samo malobrojni uspevaju da nadgrade znanje koje je nasleđeno. Kako tada, tako i danas. Ništa se nije promenilo.

Kako je išlo to sa kumovanjem kroz istoriju?

Nazoveš ono brdo, pa onaj potok, pa ono selo. Dođe osvajač i pobije ti pleme i prvo što uradi kad se smesti je da krene da daje svoja imena tom brdu, potoku i selu. Neki osvajači su bili pametniji i mrzelo ih više da smišljaju nova imena, pa nisu poubijali celo pleme već ostavljali neke ljude u životu. Prvo što su ih pitali je „Kako se zove ono brdo? A onaj potok? A ono selo?”

Znamo kako je dalje išlo: ljudi su sve više putovali i sve dalje stizali i trebalo im je neki plan i sistem. Počeli su da crtaju mape i da na elemente mape koji su im poznati ispisuju imena.

Kuće su gradili u redove i davali tim redovima imena. Životinje i biljke su popisivali i opisivali i davali im imena. Nisu se tu zaustavili već su naravno sve to sistematizovali. Manje više sve su imenovali i sistematizovali. Ubacili prvo u knjige, a zatim i u baze podataka.

Tehnologija i informatika vrlo brzo pomeraju stvari daleko van granica planete i mi danas imamo precizne mape reljefa planeta Sunčevog sistema. Tamo gde su mape tamo su i imena. Tu stižemo konačno i do današnje teme: Ko i kako dodeljuje imena toponimima na planetama u Sunčevom sistemu? Privukao mi je pažnju neki članak o krateru na Marsu po imenu

„Jezero“. Ovaj krater je u centru pažnje jer je baš tu sleteo rover sa nadimkom „Persi“ kao deo NASA misije na Mars.

Odmah sam se naravno zapitao „Ko je dao tom krateru na Marsu ime Jezero i zašto?“. Nisam otkrio ni ko ni zašto, ali sam otkrio mnogo drugih zanimljivih stvari u vezi imenovanja.

Fokusiraću se samo na Mars, mada su pravila imenovanja vrlo slična od planete do planete onoliko koliko su i planete međusobno slične.

Da se vratim na Jezero. Taj krater je dobio ime po istoimenom selu u Bosni i Hercegovini. Ima li i imena naselja iz Srbije? Dođem tako do trenutnog spiska od 2031 toponima na Marsu koji već imaju ime. Svi ovi toponimi se mogu grupisati u 5 osnovnih grupa:

1. Klasični već imenovani albedo elementi (delovi reljefa koji su se mogli videti starijim teleskopima, usvojena nomenklatura Skjaparelja i Antonijadija) - ovi elementi su dobili ime uglavnom iz klasične mitologije.

2. Veliki krateri (50 km i više) - ovi elementi dobijaju imena po naučnicima, piscima i ostalim poznatim ličnostima koje su doprinele poznavanju Marsa

3. Mali krateri - ime dobijaju po slučajno odabranom gradiću ili selu do 100.000 stanovnika. Ne predstavljaju posvetu tom mestu ni u jednom smislu, već se apsolutno slučajno biraju.

4. Velike doline - ime dobijaju po imenu Marsa na raznim jezicima

5. Male doline - ime dobijaju po savremenim imenima reka na Zemlji

Sve u svemu, ti mali krateri su trenutno predmet najčešćeg davanja imena. Zašto? Zato što se dobijaju sve preciznije slike Marsa i samim tim mape su sve detaljnije, pa se odjednom pojavljuju i ti manji krateri na mapama i mora im se dati neko ime. Dodeljivanje imena ovim kraterima je prilično demokratično i vodi se računa da se neko ne izostavi tako da bivše republike SFRJ imaju sledeće kratere na Marsu (imena naselja):

- Srbija: Krupac, Selevac, Topola
- Hrvatska: Lipik, Milna, Ston
- BIH: Jezero
- Slovenija: Bled, Izola, Kamnik
- Makedonija: Resen
- Crna Gora: Tivat

Zemlje u okruženju:

- Mađarska: Bak, Eger, Igal, Kalocsa, Paks
- Bugarska: Byala, Dulovo
- Rumunija: Iazu, Oituz, BatoLž

Možda ovaj svet nije pravičan i vladaju zakoni jačeg, ali eto na Marsu i ostalim planetama barem simbolično postoji ravnopravnost između naroda i država i svi dobijaju svoj deo kolača u tom simboličnom imenovanju kratera. ■

O MOLCIMA, SLEPIM MIŠEVIMA I OSTALIM ZANIMLJIVIM ČUDIMA PRIRODE

Kao odličan ilustrativni primer kako vrste utiču jedna na drugu često se uzima odnos „Slepi miševi/moljci“.

Ovo je jako zanimljivo područje i rađeno je puno istraživanja na ovu temu. S obzirom na brojnost vrsta moljaca (160.000 vrsta - inače lepidoptere gde pripadaju moljci čine 10% svih poznatih vrsta živih bića) biće tu posla još podosta. Kako nauka pojednostavljeno danas tumači evoluciju ovog odnosa?

Dugo je važila teorija da su slepi miševi i njihov razvoj ultrazvučnog lociranja uticali na razvoj sluhu kod moljaca. Naime, moljci su vremenom razvili sluh koji je mogao da „osluškuje“ zvuke u frekventnom opsegu zvukova koje je slao slepi miš. Na ovaj način su uspevali da na vreme otkriju lovca i izbegnu da postanu lovina. Daljim razvojem neki moljci i sami razvijaju sposobnost da šalju signale i to u istom frekventnom opsegu kao i lovcu. Ovu novu moć koriste na tri tj. četiri različita načina (od vrste do vrste):

1. Neki slanjem svojih signala zbujuju slepog miša i čine se tako nevidljivim.
2. Neki ovo koriste u svrhe parenja.
3. Neki šalju specifične signale slepim miševima koji im govore da ih ne pojedu jer su gadnjog ukusa.
4. Neki šalju specifične signale slepim miševima koji im govore da ih ne pojedu jer su gadnjog ukusa, iako nisu gadnjog ukusa (neka vrsta mimikrije).

Nedavno je ustanovljeno da su moljci imali razvijen sluh i pre pojave slepih miševa. Još dok su ih lovili prvi leteći dinosauri.

Sve oko ovih moljaca je upitno. Da li su leptiri nastali od moljaca, ili moljci od leptira, da li su moljci pobegli od ptica pa ih onda zaskočili slepi miševi... svakakvih teorija i gluposti može čovek naći po internetu.

Sve u svemu, moljci nam nisu baš nešto omiljeni, naročito kad se nađu u ormanu. Iako su razvili brojne mehanizme da izbegnu slepe miševe, oni i dalje instinkтивno samoubilački lete ka farovima automobilova i pretvaraju se u palačinku.

Holandski istraživači su pre nekoliko godina (tačnije 2017. godine) na sedimentima uzetim iz severne Nemačke (u blizini Braunšvajga) otkrili do sada najstarije fosilne ostatke lepidoptera. Utvrđeno je da je fosil star 200 miliona godina. Da bi senzacija bila još veća fosil je posedovao očigledno razvijen organ u obliku dugačke cevčice tzv. „proboscis“ tj. rilicu. Ovo je unelo pravu zbrku u dosadašnje evolutivne teorije o lepidopterama.

Inače, kako uopšte možemo otkriti toliko detalja na fosilnom ostatku jednog ovako tananog bića? Lepo, egzoskelet insekata je građen od čvrstog materijala po imenu hitin (isti materijal se nalazi i u gljivama) i fosil koji je ovom prilikom pronađen je bio u savršenom stanju.

Da se vratim na senzaciju. Zašto je ovo senzacija? Sve do danas se smatralo da je evolucija organa kojim se lepidoptere hrane tečnostima vezana za period pojave

prvih biljaka cvetnica tj. koji je sve do nedavno bio pre 140 miliona godina. Nakon ovog nalaza uticaj cvetnica na evoluciju lepidoptera je odjednom postao sporan, jer ispada da su se lepidoptere hranile nekim drugim tečnostima pre cvetnog nektara.

Naravno, najsvežija istraživanja pomeraju granicu doba prvih cvetnica maltene duplo unazad na 270 miliona godina tako da smo opet na istom dok ne pronađu nešto novo i senzacionalno.

Sve ovo pišem dok leškarim i uživam zbog novog susreta sa Covid-19, ovaj put ćemo se izgleda nešto kraće družiti. Nekako mi ovo sa moljcima i šišmišima baš liči na ovo naše sa virusima, samo što je ovo sa virusima puno dinamičnije i u znatno kraćem vremenskom periodu. Što nas više ima, sve je više i virusa, virusi menjaju taktku napada, mi menjamo taktku odbrane. Možda će oni vremenom da razviju ultrazvučno lociranje ljudi, a mi da vremenom razvijemo ultrazvučni sluh za detekciju virusa - ko to zna?

Ovi što „ne veruju u virusu“ nemaju razloga za brigu, uvek postoje i druge stvari u koje može da se veruje. ■



INTERVJU
FEZ



NIKOLA HORVAT TESLA

Hike your own hike

Prije godinu dana sam uz podršku kompanije INA Crna Gora, Nikšićkog piva i lokalnih partnera, u Banjaluci, Sarajevu i Mostaru organizovala mini turneju na kojoj je iskusni hrvatski avanturista Nikola Horvat Tesla kao gost-predavač govorio o svom bogatom iskustvu višemjesečnih pohoda najpoznatijim svjetskim mega stazama. Nikola Horvat je napisao dvije knjige a takođe je autor dokumentarnog filma „Why Do I Hike“ koji je 2019. godine snimio tokom pohoda Colorado Traila dugog 782 km. Inače, film je učestvovao na brojnim domaćim i međunarodnim festivalima, na kojima je osvojio tri grand prix priznanja, pozitivno je recenziran od eminentnih filmskih kritičara, a na youtube platformi ima preko milion pregleda. Cilj predavanja je bio da domaćim planinarima predstavimo nedovoljno promovisan koncept „thru-hikinga“ koji podrazumijeva višednevno planinarenje stazama koje povezuju najatraktivnija prirodna prostranstva jedne a nekad i više zemalja. Osim promocije same



aktivnosti, cilj nam je bio publiku usmjeriti na maga trail „Via Dinarica“ koji na sličan način može postati okosnica razvoja thru-hikinga u Bosni i Hercegovini, Crnoj Gori i regionu. Kroz seriju predavanja ujedno smo podržali kampanju prikupljanja sredstava za posljednji Nikolin izazov - odlazak na Continental Divide Traila dug 5000 km tokom kog je snimio novi film „Why do I hike 2 - hardships of a thru hike“. Nakon povratka iz Amerike, razgovarali smo o nekim opštим mjestima iz života thru-hikera, iskustvima i odustajanju na CDT-u te novom filmu čija premijera je 10.02.2023. godine u Zagrebu.

Sanja: Sjećaš li se svojih strahova prije prvog thru-hikea? Koji su bili i kako si ih savladao? Mislim da na ovaj način možemo pomoći drugima koji će se po prvi put upustiti u avanturu pješačenja nekim mega trailom.

Nikola: Strah je prirodna stvar i nemoguće je ne osjećati ga. Ono što valja učiniti je napraviti sve potrebne predradnje koje će taj strah svesti na mjeru koja je podnošljiva. U slučaju thru hika to je intelektualna priprema. Prije puta valja proučiti sve aspekte nepoznanica, upoznati se s opasnostima, rješenjima, proučiti mape, čitati o životinjama, vrućini, hladnoći i najboljim praksama u slučaju nesreće. Jednom kada se susretneš s izazovom imati ćeš predznanje. Strah će biti tu, ali znati ćeš kako se izvući iz nevolje. Sjećam se susreta s medvjedom. Prvo strah. Kratki block. A onda mozak dozove informacije koje znaš od ranije. Tek tada kreće akcija. Da se razumijemo. Posrijedi su sekunde. Kada prođeš to iskustvo jači si i sposobniji čovjek. Ponovno ćeš osjetiti strah, ali ćeš imati i bržu i samouvjereniju reakciju. Dakle, poanta nije eliminirati strah, već ga dovesti na razumno mjeru koja nas neće paralizirati. Strah je osjećaj kao i tuga ili sreća. Strah nas čini ljudima i avantura je uzbudljiva zbog cijelog spleta emocija, a od kojih je jedan i strah! Nema dobrih priča bez situacija sa strahom.

Sanja: S kojim strahovima si otišao na Continental Divide Trail? Vjerujem da i pored iskustva koje imaš postoje neke neizvjesnosti koje te plaše, ne moraju biti vezane isključivo za život na stazi.

Nikola: Najviše sam se pribjavao težine ruksaka i kako će se nositi s tom tezinom. Naime, nosio sam, uz obaveznu opremu, i 5+ kila video opreme. Sljedeći izazov je bila usamljenost koja je na CDT-u ipak češća pojave nego na drugim trailovima na kojima sam bio. Postojao je strah od grizzly medvjeda (do kojih na kraju ipak nisam došao jer sam odlučio stati na granici Colorada i Wyominga). Kada sam krenuo hodati shvatio sam da

je pustinja u kojoj se nalazim puno zahtjevnija od svih u kojima sam do tada bio, pa sam na određenim lokacijama osjećao „oooooo fuck“ momente jer je bilo toliko vruće i suho da sam se osjećao poprilično bijedno i zastrašeno zbog nedostatka vode.

Sanja: Da li si na CDT otišao s više ili manje strasti prema ličnim hodačkim ciljevima u odnosu na ranije avanture?

Nikola: Bio sam jako uzbuđen za svoje gabarite. Ljudi sa strane nisu imali taj dojam, ali bio sam uzbuđen i to pokazivao na meni specifičan





10, 20 metara pa se vraćao. To je iscrpljujuće i bez ruksaka i hodanja po 20-30 km dnevno. Tu je i upload metarijala na Gdrive što zahtjeva puno posla dok se drugi hodači bezbrižno odmaraju, a onda i menadžment baterija što je priča za sebe. U Coloradu mi se pridružio prijatelj pa smo nekako nesvesno ubrzali ritam i kroz dvadesetak dana sam ostavio svoj hiking bubble 10 dana iza sebe. To znači da sam sa svom tom opremom radio i 50% veću udaljenost po danu. To je bilo previše. Došavši do granice

Wyominga, koja je predstavljala polovicu mog putovanja i svojevrsan vid kraja jedne velike etape, ostao sam bez doslovno hrana energije. Morao sam stati jer u suprotnom bih riskirao ozljedu i mentalni slom, a to mi ne treba u životu. Odustajanje je škola za sebe, škola poniznosti, škola mirenja s većim od sebe. Postupio sam ispravno.

Sanja: Proveo si par mjeseci u divljini tokom kojih si povremeno silazio do obližnjih gradova kako bi

dopunio namjernice, oprao stvari, pojeo konkretni obrok. Svejedno, ti povremeni izlasci su samo stvar nužde. Vraćao si se u prirodu i svakodnevici u kojoj su kretanje, tihovanje i samovanje. Da li je tako bilo i ovog puta ili si se na stazu vraćao s manje entuzijazma?

Nikola: Ovisi. Svaki grad je nova energija. Neki gradovi ti sjednu odlično, drugi manje odlično, a treći nikako. Ponekad se dobro odmoriš u gradu, a ponekad vrlo malo. To sve utječe na tebe i tvoje osjećaje. Ponekad je ispred

tebe izuzetno zahtjevna dionica bez vode, primjerice. Tada ti je u želuci kamen, grč i anksioznost je velika. Ponekad nakon grada ulaziš u planine i snijeg. Strah te je, odugovlačiš pokret. Uvijek je tako bilo, od prvog traila do danas. Ipak, najbolji je osjećaj kada uđeš u dobar grad, energija te okrijepi, ali si uzbuden da se vratиш na trail i jedva čekaš da kreneš dalje. Tako mi je bilo 2019. kada sam izlazio iz Silvertona u Coloradu s pjesmom na usnama i samopouzdanjem u samoga sebe. S druge strane, na

CDT-u jedan od najgorih izlazaka iz grada je bio izlazak iz Lordsburga kada sam kretao u 5 ujutro i dugom cestom po mraku se primicao pustinji koja je siromašna vodom. Kamioni su me udarali svojim zapusima vjetra, a suze su sami klizile niz obraze. Ponekad je to tako, naprsto je teško.

Sanja: Da li si čvrsto odlučio da si završio s mega-trailovima ili ćeš im se još vraćati?

Nikola: Dosta ovisi o mom fizičkom zdravlju. Nakon svake

način – proživljavajući uzbudjenje unutar svoje glave. Početak svake avanture je uzbudljiv i nepoznat do neke mjere. New Mexico je bio nepoznаница за mene i bio je totalni guš i uzbudjenje hodati novim pustinjskim predjelima. Geografija tog prostora je nesvakidašnja i divna. Boje, oblici, životinja. Sve je nekako posebno.

Sanja: Šta te pokolebalo na posljednjoj avanturi da odlučiš da ti je dosta i da se vraćaš doma?

Nikola: Posve sam se iscrpio. Imao sam full time job za vrijeme hodnje – snimanje filma. Nosio sam kameru s objektivom na stativu u ruci gotovo svaki dan. Ako ne bih nosio kameru zaustavljao sam se da letim dronom ili snimam Gopro kamerom. Uvijek sam pratio okolinu kako bih pronašao nove i uzbudljive kadrove, postavio bih kameru, prohodao



duge hodnje tijelo šalje neke nove signale. Imam 43, nisam dvadestogodišnjak koji se regenirira poput gušterova repa. No, taj adrenalin pripreme za hodnju, pa onda sami pokret i silna novost kojoj se prepuštaš su svojevrsna droga. Iskreno, moj je cilj hodati dok ne dohodam do groba. Gdje će me sve odvesti noge, ne znam, ali znam da je to sastavni dio mene i teško da će prestati.

Sanja: Na CDT si otišao s ciljem ne samo da ga prehodaš već i da tokom avanture snimiš nastavak filma „Why Do I Hike“ koji te proslavio. Znam da si posvećen videograf, da nosiš mnogo opreme sa sobom, da si svestran i da si one-man-show na način da ono što bi ozbiljna produkcija uradila s tri čovjeka, ti sve uradiš sam. Da li su te ti dodatni zadaci usporavali i dodatno crpili energiju?

Nikola: Napravio bih samo

ispravak da ozbiljna produkcija ovo što ja radim sam radi s 10 ljudi, uključimo li i montažerske, režiserske, marketinške, ekonomski i ine zadatke kojima sam prepusten nakon što film zgotovim. Ta činjenica i odgovara na pitanje usporava li me. Ipak, pokazalo se da sam brži od dobrog dijela hodača. Nazvali su me Iron man, haha. Rekao sam im: I ain't no Iron man, I am a stupid man, aludirajući na svu

patnju koju sam svjesno odabrao zbog snimanja.

Sanja: Da li je na tvojim hodačkim avanturama primarno da stazu prehodaš ili da snimiš priču o hodanju, životu na stazi i promišljanjima o suštinskim pitanjima?

Nikola: PCT sam išao prije svega prehodati, a tek onda zabilježiti. Croatian Long Distance Trail 2018. sam morao prehodati do kraja jer sam snimao gps, zapisivao waypointse. Radio sam novu dugoprugašku stazu i odustajanje nije bila opcija. K tome sam i snimao. Colorado Trail 2019. je bio dugačak svega 800 km i bilo bi smješno odustati. Nisam imao nekih ozbiljnijih kriza te sam uspio snimiti izuzetan film. CDT pak sam znao da neće biti lako pa sam si rekao idem probati do kraja, ali uz to će snimiti abnormalno puno i dobro. Nije išlo. Ovo „abnormalno i puno“ video materijala je ipak imalo i svoj danak, kao i loša taktika hodanja, koja se, eto, može dogoditi i u skusnim hodačima.

Sanja: Kako izgleda trajni povratak u civilizaciju, život i svakodnevica u gradu kada se avantura završi? Nekim blagodatima se svakako raduješ ali ti i brojne stvari sa staze nedostaju. Znam da mnogi pate od posthodačke depresije (Post Trail Depression). Možeš li nam opisati to stanje i kako se nosiš s tim izazovima?

Nikola: Nakon 4 duge hodnje od sveukupno preko 9000 km mogu reći da mi je povratak sa staze sve bezbolniji. Već pomalo znam proces povratka i koji su mi koraci bitni da ublažim šok. Po povratku s PCT-a 2016. sam otišao na glavni trg u Zagrebu, stao sam i 15 minuta gledao u svjetinu koju ne razumijem. Poput vanzemaljca koji je tek sletio na Zemlju. Tiši si nakon iskustva dugog hodanja, smeta ti buka, površnost ti vrijeđa um još malo više nego prije. Postaneš poput nekog tranzistora namještenog na frekvencije divljine, a sve ovo ostalo postaje nepodnošljivi šum. Kako dani odmiču privikavaš se, ali

ljudi kojima si okružen ne razumiju gdje si bio, što si iskusio. Small talk „i kako ti je bilo?“ je poput udarca čekićem posred čela. Ček, hoćeš li da ti ispričam ukratko u periodu od tjedan dana ili ćeš pričekati da napišem knjigu? S druge strane, stalna prisutnost vode u stanu,



tuširanje kada poželim, frižider pun hrane i trgovina preko puta zgrade ili pak pamučna, mekana i čista odjeća... sve je to uzrokuje fenomenalne osjećaje. Nažalost, ta zahvalnost s vremenom pomalo blijedi i na kraju se probudiš na onom istom trgu, u masi ljudi, u



onoj istoj brzini, s istom bukom na jeziku i shvatiš da je vrijeme da se vratиш divljini.

Sanja: Šta nam možeš reći o thru-hikerskoj zajednici? To je vrlo specifična subkultura u kojoj postoe određeni fenomeni

poput trail anđela, prihvatišta u divljini koja nude okrepnu i priliku za socijalizaciju s ostalima, novih identiteta koje hodači dobijaju na mega trailovima.

Nikola: Meni se vrlo teško uklopiti u bilo koju zajednicu. Prilično sam neprilagođen. Ipak, na

svakom trailu naletim na ljude koji me shvaćaju i nije nam potrebno 100.000 riječi da se pohvatamo. Krene spontano negdje u nekom zapećku divljine s rječju ili dvije. Onda ponovni susret, pa povećamo taj broj riječi i na kraju hodamo danima skupa i upoznajemo se.



To je dragocjeno. Pa onda ti ljudi – anđeli što nam dijele hranu, pružaju smještaj u svojim domovima. Divni trenuci svjedočenja veličini ljudske dobrote. To obvezuje da i sam postaneš bolji. Thru-hikerska zajednica je fino izbrušeni dijamant s ponekom nečistoćom unutar

sebe. Na CDT-u su me ljudi učestalo prepoznавали na trailu kao onog koji je napravio „Why do I hike“. Jedan je uzbudjeno prepričavao kako je sa ženom nekoliko puta gledao moj film i inspirirao se za svoj prvi thru hike. I takvih je susreta bilo podosta. Tada sam shvatio da sam svojim

radom i trudom postao jedna od referentnih točaka thru-hiking zajednice u Americi. Meni je to velika čast o kojoj nisam niti sanjao kada sam prije 7-8 godina još tek mašao da krenem u Ameriku na hodanje. Danas kada se predstavim s Tesla nema više onog famoznog:



„Oh, like a car!“, kao što je su me ispitivali 2016., već kažu: „Why do I hike!“

Sanja: Tri puta si bio na američkom kontinentu kako bi prehodao mega trailovima. Da li te zanimaju i mega trailovi na drugim kontinentima? Kakva su tvoja saznanja o razvoju thru-hikinga na drugim kontinentima?

Nikola: Zanimaju me i drugi kontinenti, ali Američki trailovi su djedovi od 60 i više godine, za razliku od nekih svjetskih koji su tek ušli u pubertet ili krenuli u školu.

Volim hodati bez da se ubijam od navigacije i bez da krčim put. Neprekinito hodanje mi pruža prostor u kojem moj um odlazi na razna mesta, tada mi na um padaju najbolje ideje i rastem u svom svemiru svijesti, dohvaćam nove spoznaje. Kada se borim s navigiranjem ili šikarom to prestaje i nedostaje mi. Tako da sam pomalo i razmažen tim američkim trailovima. S druge strane, Amerika je toliko različita da imam tri života ne bih sve uspio vidjeti. Ipak, diljem svijeta niču novi trailovi i svaki je priča za sebe. Lijepo je imati mogućnosti

otići u stranu zemlju i tjednima hodati bez brige da ćeš zalutati ili se naći na asfaltu uz prometnice.

Sanja: Na koji način možemo popularizovati thru-hiking u Bosni i Hercegovini, Srbiji, Hrvatskoj i Crnoj Gori? Koliko znam, osim tebe još je samo prošle godine Aleksandar Damnjanović pohodio Pacific Crest Trail ali se zbog objektivnih razloga morao vratiti kući s pola puta ne dovršivši ga u komadu. Kako razvijati thru-hikersku scenu u Regionu?

Nikola: Region je 50 godina u zaostaku. To je naprosto činjenica.

To najbolje vidim po Croatian Long Distance Trailu. Mi smo sada tamo gdje je Amerika bila jedno 1975. Stoviše, nema kulture kampiranja, nema kulture izlaženja u divljini, nema odgoja u prirodi. S ljudima koji žive i odgojeni su u takvoj sredini nije lako iskominicirati ljepotu thru hikinga. S toga, ja naprosto hodam, snimam i dijelim te ljepote. Kako naš čovjek neće prodati auto da ode Ameriku hodati računam da će prodati nešto manje i otici hodati po našim prostorima. Eto, mi entuzijasti smo se pobrinuli da staze za dugo hodanje postoje,

na njima je da krenu....i budu, ali treba malo vremena. Smatram da je to najbolji način za popularizaciju.

Sanja: Koji su najpopularniji i po tebi najlepši mega trailovi na svijetu? Prijevi dvije godine je zvanično predstavljena i najduža pješačka staza na svijetu, Trans Canada Trail koja je duga 24.000 km.

Nikola: Svaka je staza lijepa na svoj način. Meni osobno je PCT i dalje top topova. Što sam tamo doživio i video nisam niti prije niti poslije. Zasigurno postoje još tako lijepi trailovi ali ne bih o njima

jer nisam bio da se uvjerim. Trans Canada zvuči izazovno i zanimljivo, ali to je putovanje finansijski u razini dobrog, trosobnog stana u Zagrebu, pa će za sada preskočiti.

Sanja: Kakva pravila važe na stazama kojima si hodao u Americi? Ko upravlja tim stazama? Kako se održavaju? Šta bismo mogli preuzeti i usvojiti kao dobru praksu u cilju razvoja i korištenja hodačke infrastrukture u zemljama Regiona?

Nikola: Pravila su jasna i velika većina ih poštuje – ne ostavlja tragove, ostavi onakvim kakvim si našao, poštuj ljudе i gradove kroz koje prolazi i hyoh – hike your own hike. Sve ostalo je podložno varijacijama. Kada netko krši ova pravila vrlo brzo nailazi na osudu drugih hodača i zapravo mu postaje nemoguće ostati predugo na trailu. Hikeri ga iscijede poput gnoj iz prišta na nosu.

Stazama upravljaju neprofitne organizacije koje se financiraju što iz državne kase a što iz donacija. lako imaju zaposlene, uglavnom se radi s volonterima i ljudi se masovno javljaju da volontiraju. To je kod nas nezamislivo. Naš čovjek se valjda naradio za besplatno ili bivao potplaćen pa sada neće da radi za opće dobro. Čast izuzecima.

Ono što mi u Udrzi Long Distance Trail Hrvatska radimo je komunikacija s ministarstvima, turističkim zajednicama, lokalnim upravama kojima prezentiramo važnost staze za lokalno stanovništvo i turizam općenito. Participiramo zajedno na fondovima i malo po malo na taj način razvijamo svijest i potrebu za ovakvim vidom infrastrukture. To je Evropski način i drugačije ne ide. Od Amerikanaca pak uzimamo razne praktične ideje koje kada hodam po Americi vidim da funkcionišu. Prva je bila kolaboracija s najpoznatijom tvrtkom za trail aplikacije Farout gdje je CLDT uvršten kao prvi Evropski trail. Uzeli smo i vizual kako bismo bili instantno prepoznati tko smo i što smo, a trail anđeliranje redovito radimo hodačima za koje znamo da hodaju CLDT.

SANJA KAVAZ

RONJENJE NA KRITU

Krit je najveće ostrvo u Grčkoj. Veruje se da su najstarije masline nađene na Kritu, a najbolje maslinovo ulje potiče upravo sa ovog ostrva. Voda je prelepa, na koju god plažu da odete, čista i veoma bistra. Na nekim delovima ostrva, prosto nestvarna. Celo ostrvo je jedan veliki muzej. Gde god da krenete naići ćete na ruševine nečega. Od Minojske kulture, preko Vizantijskog carstva, Venecijanaca i Otmanskog carstva.



Moja prva asocijacija na Krit je Knosos, koji sam naravno odmah otišla da vidim. Mit o Tezeju i Minotauru (lavorint nisam našla), kao i to da je u jednoj od pećina na Kritu čuvenog Zevsa majka sakrila kako ga otac ne bi progutao.

Središnji deo ostrva je u planinama, kanjonima i pećinama. Čuvene bele planine pokrivenе su snegom koji je vidljiv čak i tokom leta. Reke im se sa planina ulivaju u more, pa im tokom letnjih meseci ukoliko je ostalo dosta snega, hладе vodu u moru. Sa tih planina koriste vodu za piće, samo ugrađuju filtere za prečišćavanje.

Ostrvo je ogromno i nije bilo lako izabrati lokacije za ronjenje. Kada ne bih moralia da biram obišla bih sve, što nije u ovom slučaju bilo realno. Odlučujem se za severni deo ostrva i ronjenje, kako ga lokalci zovu, u Krtskom moru, ali plan je i da se napravi neki zaron na jugu i malo istraže dubine i Libijskog mora. Prva lokacija je oko Retimna i Hanje i naravno čuvena pećina slonova.

Evelin Diving Center - nakon kratkog istraživanja ronilačkih klubova u okolini Retimna odluka je pala na ronilački centar Evelin.

Veoma ozbiljan ronilački klub, dobro očuvana oprema i brzo se dogovarate sa njima oko svega. Organizovan transfer do ronilačkog centra i nazad. Roni se za Zodijaka (meni najdražeg broda) ili je ulazak sa plaže ako se ide na neka udaljenija mesta, koja podrazumevaju transport kolima.

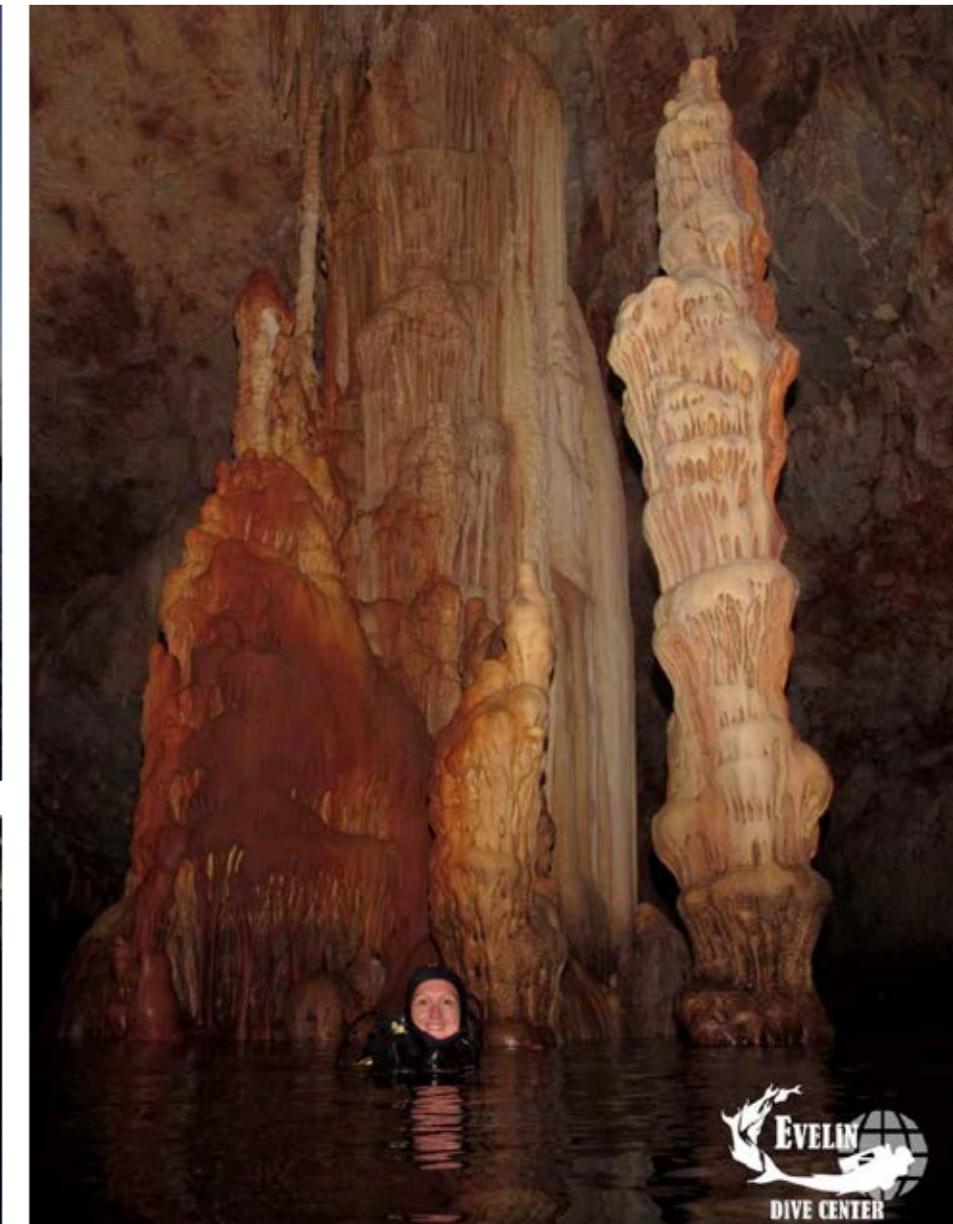
Pećina slonova

Pećina je otkrivena pre nekih dvadesetak godina, kada su održana prva speleološka i arheološka istraživanja. Pećina je fascinantna. Tokom istraživanja otkriveni su do tada ostaci nepoznate vrste slonova, što se kasnije ispostavilo da se radi o mamutu. Ulaz u pećinu se nalazi na 10 metara dubine. Visok je 9 m a širok oko 6 m. Kada se uđe u pećinu sledi 40 m dugačak tunel kroz koji mora da se prođe kako bi se izašlo u glavnu prostoriju pećine.

Dok prolazite kroz tunel, dolazi do mešanja vode i minerala, što stvara veoma maglovitu sliku svega, pa vam se može učiniti da ste malo dezorientisani, zbog zamućenog vida, čak i sa lampom. Kada predete taj deo, možete slobodno nastaviti sa razgledanjem pećine ispod vode.



odrasla mamuta i mladunče. Ostali su fosilni ostaci dve velike kosti: butne i potkolenic, kao i dva zuba. Takođe nađene su i kosti jelena a pećina je i utočište zaštićene vrste sredozemne foke, koju na žalost na tom zaronu nismo videli. Ronioci koji su stalno tu, kažu da kada izrone i osete užasan smrad, odmah znaju i da je foka tu. Prvo se izranja u jednu prostoriju, gde vam vođa grupe ispriča malo istorije o



samoj pećini, stalaktiti i stalagmiti su nestvarni i imate utisak kao da prolazite u nekom trenutku pored džinovskih figura od šлага, možda mafina ali i čokoladne fontane (možda su se samo u tom trenutku meni baš jeli slatkiši, ali nisam bila jedina kojoj je to bila asocijacija). Sa plafona sliva se gvožđe sa još nekim mineralima i boji pećinski nakit, koji kada ga baš dobro osvetlite ima crvenkastu boju, dok u polumraku deluje kao da nasred pećine imate džinovsku čokoladnu fontanu. Nakon razgledanja pećine, ponovo se zaranja, kako bi se videli ostaci mamuta i prešlo u drugu prostoriju koja je još veća od prethodne. Kosti su ogromne i ostale su na dnu jer se pretvaraju u fosilne ostatke u steni. Kada izroniš u sledećoj prostoriji samo naduvaš prsluk, legneš na leđa i kreneš da plutaš među pećinskim nakitom u potpunoj tišini, sa pogledom na ogromnu tavanicu koja liči na ostatke neke olupine broda. Osećaj je neopisiv. Sam zaron uopšte nije zahtevan i više vremena provedete u razgledanju pećine nego pravom ronjenju ali je svakako lokacija koja ostavlja bez daha i nikako je ne bi trebalo propustiti. Kada smo izronili, pošto je to bio drugi zaron u tom danu, napolju je već počeo da pada mrak.

U povratku do ronilačkog kluba počeli smo da pričamo o ostalim lokacijama i ronjenju na jugu. Jednom nedeljno, ili kada nisu povoljni vremenski uslovi na severu, idu prema jugu pošto je na jugu more mnogo mirnije. Svakako plan je bio da se krene za dva dana. Odmah smo se dogovorili i strpljivo sam čekala. Na jugu se uglavnom roni sa obale. Od Retimna kolima se stiže za nekih 45 min. Tog dana lokacija nam je bila plaža Skinarija. Veoma popularna među roniocima. Kada smo stigli bila su još dva ronilačka centra i već su se spremali za zarone. U planu su bila dva zarona. Maksimalna dubina je do 33 m i vidljivost 30 m. Dno je stenovito, na samom početku izgleda kao da prolaziš kroz kanjon između dve planine i ima dosta



provlačenja kroz male pećine. Veoma zanimljivi zaroni a na jednom od njih smo uspeli da nađemo i na ražu, što je veoma retko da se vidi u vodama oko Krita. U pauzi između dva zaroni, vlasnik ronilačkog kluba je celu grupu častio ručkom u taverni na plaži, a kada smo završili ronjenje tog dana, kako svi na Kritu nazdravljaju iza svakog čoška rakijom, tako nas je i gazda taverne sačekao pre nego što smo krenuli nazad za Retimno, da nazdravimo svi zajedno. Narednog dana sam se ponovo vratila na još dva zaroni blizu Skinarije u staroj luci Damnoni. Prelepa zavučena mala plaža, ne baš sjajan put do nje i samo dve kućice u blizini bez igde ikoga. Zaroni su bili slični kao i prethodnog dana, sa dosta provlačenja kroz uzane procepe u stenama, samo dok se provučeš, jer unutra je već dosta širok prostor. Maksimalna dubina je 40 m, dok smo se mi zadržali na 24 m a vidljivost fenomenalna kao i prethodnog dana.





Nakon povratka u ronilački klub došlo je vreme za rastanak i selidbu na drugi kraj ostrva u potrazi za još nekim zanimljivim zaronima. Kako je sa mnom tih dana ronila i grupa iz Litvanije, sada je vlasnik ronilačkog kluba već imao spremnu rakiju kojom je trebalo nazdraviti pre rastanka uz sendviče i sladoled. Fenomenalna atmosfera, pozitivni ljudi i definitivno jedini ronilački klub u kom sam jela non-stop. Naravno, ukoliko me put ponovo nanese u te krajeve, definitivno nastavljam sa Evelinom istaraživanje novih ronilačkih lokacija.

Sledeća stanica Hersonisos nekih 100 km od Retimna i Coral Diving Center. Ronilačka lokacija koju sam želela da vidim u Hersonisosu je olupina aviona. U pitanju je Meseršmit BF 109 (oboren u II svetskom ratu). Čuveni nemački borbeni avion i jedna od najpopularnijih ronilačkih lokacija

na ovom delu ostrva. Maketu tog aviona imam u svojoj sobi, videla sam ga izloženog u muzeju, pa bi bilo veoma zanimljivo sada obići ga i na dnu mora.

Kontaktirala sam ronilački centar i pitala ih kada im je po planu olupina. Odgovorili su mi u roku od pola sata i napisali da je najbolje da se čujemo kako bismo se dogovorili oko svega. Odmah sam ih nazvala, javio mi se Kosta, inače vlasnik kluba i rekao da imam sreće jer već ujutru imaju grupu za olupinu, tako da smo se odmah dogovorili oko svega. Ujutru sam već u 9:00 h bila u ronilačkom centru. Nakon standardnih procedura, spremanja opreme i brifinga oko 9:30 smo već bili spremni za polazak. Ronjenje je sa Zodijaka (posrećilo mi se na ovim zaronima), lokacija je veoma blizu tako da vožnja brodom traje nekih 10 minuta.

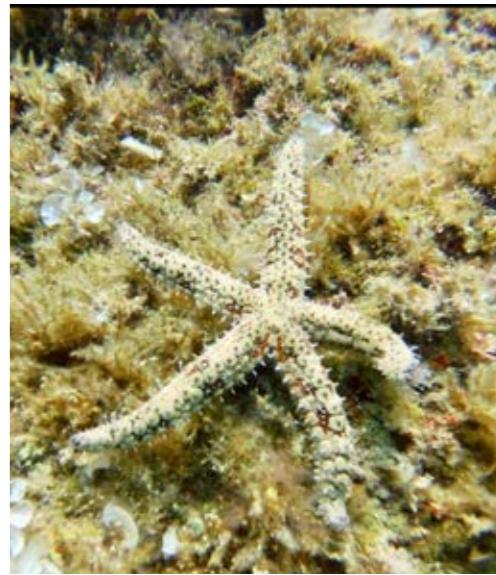
Meseršmit sada leži na dubini od 24 m, na peščanom dnu, pošto je u pitanju mali avion da biste mu prišli morate se spustiti skroz do dna, tako da treba paziti na peraja kako ne bismo podigli pesak.

Prilikom pada okrenut je i sada leži na leđima. Rep je odvojen od trupa i zbog struja sada se nalazi malo dalje od aviona na nekim 30 m dubine. Elisa je takođe odvojena od olupine i stoji na dnu neka dva metra ispred aviona. Prednji točkovi su uvučeni ali se vide i kada im priđete i pipnete u točkovima i dalje ima vazduha. Pored olupine mogu se naći 2 male boce sa kiseonikom, a vidljiv je još uvek i mitraljez. Vidljivost je odlična i oko same olupine ima mnogo lav ribe (Lionfish). Kažu da je poslednjih godina ima baš mnogo i da je došla iz Egipta. Drugi zaron je bio na grebenu. Vraćamo se do ronilačkog centra, menjamo boce i krećemo ponovo prema brodu.

Na kraju dana već se dogovaramo oko novih zaroni. Sledеćeg dana dogovor je bio da odemo do arheološkog lokaliteta sa mnoштvo potopljenih amfora i na drugom zaronu do jedne manje pećine. Naravno ponovo sam nestrpljiva i jedva čekam da svane. Procedura je ista kao i prethodnog dana, lokacija nije daleko, tako da je vožnja brodom trajala oko 15 minuta najviše. Na samom početku i tokom celog zaronu nailazite na amfore ili delove slomljenih. Pored amfora možete naći na morune, oktopuse i velike grupere. Na drugom zaronu tog dana ronimo oko grebena St George, dolazimo do pećine koja nije previše duga. Treba voditi računa da se ne zamuti dno i ulazimo jedan iza drugog, na kraju pećine postoji jedan mali otvor kroz koji ulazi svetlost i pećina se širi, taman toliko da se može okrenuti i vratiti nazad a da ne smetaš roniocima koji su iza tebe. Uživala sam u svakom momentu ispod vode. Provela sam vrlo zanimljivo vreme na veoma interesantnim ronilačkim lokacijama i sa Coral Diving Centrom. Veoma ljubazni, prijatna atmosfera i definitivno dobar izbor kluba, s kojima ću sigurno ponovo roniti ako se vratim u te krajeve.

Nakon provedenog vremena na Kritu i menjanja lokacija od Hanje, preko Retimna, Heraklion, Hersonisosa i Jerapetre, može se zaključiti da je Retimno najpopularnije mesto među našim turistima. Svakako ostrvo koje vredi obići jer ćete uvek naći neku zanimaciju bilo da vas zanima samo more i odmor ili ronjenje, planinarenje, obilazak pećina i mnogo drugih aktivnosti. Najlepše mesto po meni je Hanja, oko koje ima još dosta interesantnih lokacija za ronjenje.

JOVANA Milićević





“Katapultiranje”



Horizont na reci se gubi u starhovitom udaru vodenog talasa, kroz koji prolazim. Na desnoj starni je drvo uronjeno u vodu koje moram da izbegnem po svaku cenu. Sledi nagli zaokret, ulazim poprečno kajakom u turbulentnu penušavu maticu koja me okreće naglavačke ispod kajka. Smirujem sebe, treba mi tri sekunde da veslo dođe u položaj da napravim eskimo rol, a udar vode je toliko jak da hoće da me isčupa iz kajaka, vazduh nestaje...

Počinjem manevar veslom koji treba da me vrati na površinu, glava ostaje u vodi do poslednjeg trenutka, da bi okret mogao da bude uspešan, a pluća mi "gore" bez vazduha... Još uvek čekam, dok istrošeni kukovi rotiraju kajak prema površini, duboki udah, reka sunce...

Drugari iz kluba veslaju prema meni. Imam čudan osećaj na veslu, kao da ga provlačim kroz vaduh, a ne kroz vodu. Ponovo sam u kristalno ledenoj matici reke koja me vuče preko stena, vir me izvaci iz kajaka i katapultira tako brzo da odjednom vidim drugi kajak ispred mene na površini. Na ovom istom mestu sam nekad plivao kroz brzake na seminaru za spašavanje na divljim vodama, sad evo baš tu spasavam sebe. Izlazim na obalu, bez veslačkih patika, silina vode

mi je ih skinula sa nogu. Prijatelj iz mladosti je na drugoj starni reke, sa foto aparatom me slika dok se penjem uz mokru stenu na obalu. Ostali razmotavaju uže za spasavanje da me prevuku preko reke. Neko je već dole na reci uspeo da izgura kajak na obalu. Kažem, u redu je, plivaču na drugu stranu. Spasilački skok pod uglom od 45 stepeni u brzake i za nekoliko minuta sam na drugoj obali. Veslo ti je puklo kaže mi drugar i pruža mi polomljeno veslo. Sad mi je jasan onaj osećaj kad provlačim veslo kroz vodu, da se okrenem a onu ne hvata vodu.

Jako polećno sunce prijatno greje promzle prste. Nebo je plavo, a život je lep. Put koji sam odabrao je upravo ovakov, kao ova reka, divlji i nepredvidljiv i suština putovanja njime nije što pre stići do cilja, već što duže putovati njime. Ne plašim se putovanja, plašim se dolaska na cilj, jer što reče moj idol iz dečačkih dana, poznati slovenački alpinista Nejc Zaplotnik „Ko ima cilj u sebi kad ga dostigne, ostaje mu praznina, a ko ima put nosiće cilj uvek u sebi“. Vreme da ponovo pročitam još jednom „Put“, knjiga mi je upravo stigla u Kanadu od prijatelja iz Srbije.

ZORAN BOGDANOVIĆ





PLANINARSKI IZLET NA LJUBINU POVODOM DANA GRADA KONJICA I OTVARANJE STAZE POD NAZIVOM "OSMAN TRNKA"

Povodom Dana grada Konjica, Planinarsko društvo "Borašnica" organizovalo izlet na Ljubinu. Tokom izleta je upriličeno otvaranje planinarske staze pod nazivom "Osman Trnka", Konjic (286 mnv) - Ljubina (1001 mnv), u znak sjećanja na poznatog konjičkog planinara Osmana Trnku. U aktivnostima je učestvovalo 49 planinara i rekreativaca koji su uživali u ljepotama ovog poznatog konjičkog izletišta i na svoj način dali doprinos obilježavanju 16. juna, dana grada Konjica.

Osman Trnka (1952-2021), bio je dugogodišnji član PD Borašnica iz Konjica. Bio čovek na kojeg se moglo osloniti na svakom trenutku. Bio je istinski planinar, koji je planinu voleo nego bilo šta drugo, a naročito planinu Prenj. Siguran sam da je bilo godina u kojima je više dana proveo na Prenju nego u gradu u kojem je živeo. Skoro da nema planinara iz regije i iz susednih gradova da ga nisu poznavali, da ih nije toplo dočekao u našoj planinskoj kući. Slobodno mogu da kažem

da je postao simbol Prenja. Koliko je našem planinarskom društvu značio, teško je opisati, jer je brojne vikende ili radne dane, kada niko nije mogao, on je prihvatao da bude dežuran u planinarskom domu i da dočeka neku planinarsku grupu. Tako se rodila ideja da treba nešto da učinimo u znak sećanja i zahvalnosti prema tom čoveku pa smo odlučili da uredimo i otvorimo planinarsku stazu "Osman Trnka" na Prenju.

RASIM NUHIĆ



Kad bih u Konjicu napravila anketu na ulici i upitala prolaznike da li poznaju Osmana Trnku, vjerovatno bi po koji stariji Konjičanin znao, ovi mladi sigurno ne bi, ali da ovako upitam „pozajmijte li Osmana planinara“, vjerovatno bi rijetko ko ostao da ne bi pozitivno odgovorio. Konjic grad strasnih ljudi, zaljubljenika u svoje ljubavi, a nekome je to Neretva, nekome ribolov, nekome drvorezbarstvo, nekome slikanje, pisanje, šta god, ali svi oni strasno, svakom čelijom svog bića vole to što rade. Bilo je nekoliko takvih strasnih planinara u ovom gradiću ispod moćnog Prenja smještenog. Kad izgovorim Prenj, meni je odmah Osman Trnka pred očima. Visok, povijen u leđima, dugih nogu, kao da ga je Bog stvorio upravo da grabi tim svojim tankim nogama i vitkim tijelom uzbrdo i što visočije, što bliže nebū visoko, što je i radio cijeli svoj vijek. Kad god se sretnemo siti se ispričamo o planinarenjima, o njegovim novim poduhvatima, vrhovima koje je osvojio i uvijek spomenemo nama drage zajedničke prijatelje planinare kojih više nema, nazovemo im rahmet i pokoj, u srcu sigurni da i sada osvajaju neke čudesne planine u tom beskrajnom svemiru. Reče mi jednom kada smo se sreli:

- „Moja Mico, ja znam da sam sretan čovjek, uvijek bio i sada sam, neki su imali svoje ljubavi, a ja sam u svojoj ljubavi najvećoj, mom Prenju, živio, gazi po njemu, pažljivo i obazrivo da mu koji šafran ne pogazim, zavlačio se u njegove šiplige, verao na vrhove, grijalo me najtoplije sunce na Prenju i ledile zime, a ja ga uvijek isto volio. Meni je moja Mico Prenj kao Emina Šantiću, eto šta da ti kažem drugo. I vazda mi ga malo, evo sada ga gledam pod snijegom i ledom, suncem obasjan, pa mi srce treperi i sam, k' o zadnja

budala, kažem „volim te ljepotane moj“, misliće neko poludi čovjek, a može se biti lud od ljubavi, jel' de, ti to razumiješ, ti si ta duša.“

- „Razumijem Osmo moj dobri, ali samo se slikar Lazar Drljača ovako obraćao Prenju, kao svojoj ljubavi i svađao s njim kada mu vukovi pojedoše voljenog konjića Pegaza gore na obroncima Prenja. Imam prijatelja Dragana u dalekoj Kanadi, za marsovsku vozila pravi dijelove, kaže, ima planina u Kanadi, ali nema Prenja, nema te duše u planinama kao što je Prenj ima, od kamena stvoren, a kao da diše i kuca mu srce, pati se za njim kao za djevojkom i vraća mu se s radošću kao majci u krilo svake godine.“

- „Tako je Mico moja, eto znaš sve, budala nisam, a s planinom pričam i planinu volim. Nisam ni umjetnik kao Dino Kasalo da ga ovjekovjećim fotografijom, ni pjesnik nisam, ni slikar kao Lazar, ali jedno znam, kad dođe vrijeme da na onu stranu krenem, ponijet ću ga u srcu sa sobom, sa svakim kamenom i cvjetom i ljekovitom biljkom i suncem na zalasku i izlasku da i u vječnosti ostanemo zajedno.“



MIRJANA KAPETANOVIĆ

UROŠ, VITEZ KOGA VIŠE NEMA...



Bio jednom jedan dečak. Zvao se Uroš. Milih očiju i još milijeg srca. Na svetu ne znam da postoje dvojica. I ne mogu da postoje. On je bio jedan i jedinstven. Večiti dečak u oklopu viteza, prefinjene duše i srca koje je moglo da voli ljudi bezrezervno i otvoreno sa čistotom planinskih izvora, sa bistrinom ledničkih jezera sa dubinom najvećih pećina. Sreli smo se davnih dana na Musali. Pohod koji još uvek pamtim jer sam teglila ranac od 65 litara pun hrane i vode i opreme, nekih pet laganih sati uzbrdo. Čuvena srednje teška tura po našem Vođi. I na tom putu kroz mirisne borove sretoh Lepog Dečaka sa šeretskim osmehom, koji je iskočio isped mene kao

Vilenjak iz neke bajke i ponudio u svom džentlamenskom stilu da mi pomogne oko stvari. Pogledah ga iznenađeno ispod oka, nenaviknuta da kulturna i dobra deca rastu u njegovoj generaciji, jer odokativno odmah shvatih da može sin da mi bude.

Nasmeših se blago i uz mali naklon zahvalih se i odgovorih da sam navikla da sve svoje sa sobom nosim, ali da će vrlo rado prihvati veselo društvo. Nastavili smo da hodamo stazom i da čeretamo o svemu i svačemu. Nekako sam odmah shvatila da smo se prepoznali, prihvatili i da će to biti divan početak jednog lepog prijateljstva.

I bi tako. Saznadoh da je iz Prnjavora, da je završio Poljoprivredni fakultet, da su rešili da planinare i da obrazuju i druge ljude, pre svega decu da uključe u zdrave navike hodanja, da imaju plan da renoviraju planinarski dom i svašta nešto. Usput saznadoh i da ima i brata i sestru i raspricašmo se nas dvoje tako i toliko da nam je mnogo lakše prošao uspon do doma na Musali i zahvalna sam mu na toj specifičnoj veselosti kojom je umeo da dominira u običnom razgovoru, o običnim, trivijalnim stvarima. Izgledalo je kao da raspredamo o nečemu na naučnoj osnovi, pa bih se povremeno zagrcnula od smeha i rekla mu:

Hej, Lepi, stani mali, ipak sam ja

*In memoriam
Uroš Šušak
(1991-2021)*



žena u godinama, suviše smeha može da me ubije, i onda bismo zajedno nastavili da se kikoćemo.

Kao i da ga sada čujem... tu pored mene...

A nedelja je, kišno jutro, sivo olovno nebo i neka težina što pritiska i neki tupi bol, duboko u meni što izjeda moje ćelije i goni me da se savijem, sklupčam kao napušteno mače negde u kut i da samo čutim.

A onda se odmah javi njegov glas:

*Hej Mačko, možeš ti to... jaka si ti...
I vidim ga nasmejanog, i snažnog i sa ljubavlju za ceo svet u očima i moram da se pridignem.*

I pridignem se.

Istovremeno znam da ga nema i znam da ga ima... Kažu da je Ljubav ono kada primimo u sebe neku osobu, pa tako i ja osećam da je i dalje tu, prisutan u meni, da nas ta zajednička Ljubav spaja i nosi i čuva.

Gledam tako s vremena na vreme fotografije. Često je na nekim našim zajedničkim on iznad mene, kao anđeo čuvan, mislilac u liku dečaka, odiše energijom koja nas sve vodi i spaja. O divnim, vitezovskim manirima da i ne pričam.

Kad se samo setim kako su nas ugostili, nas drugare planinare iz Srbije, kada smo došli u posetu njihovom planinarskom domu u Prnjavoru. Smeha, pregršt ljubavi, malo vrućih lepinja i soli i naravno rakije za cirkulaciju i gostoprivredstvu od kojeg može da se rikne. I naravno, on prednjači, trči tamo vamo kao pravi vitezi bez konja, da ugodi svima, da se nasmeši svima, da bude na usluzi svima, da pomogne svima. Stojim sa strane i gledam ga i divim se i hvalim u sebi i roditelje njegove koji su ga tako vaspitali, ali ima i onoga da je on prosti takav Bogom dan.

I bilo je divno poznavati ga, družiti se sa njim, pričati sa njim.

Na prokletim Prokletijama, treći dan, kada sam crknuta, izmorena i izmučena vrućinom, naporom, suncem već posustajala, kada me moj super ego skoro već napustio, pojavio se on, kao čarobnim štapićem da sam ga prizvala, doneo mi buketić poljskog cveća, nonšalantno mi ga ubacio u ruke, prošao pored mene, veselo zviždući, bacio pogled preko ramena i rekao:

Mala, možeš ti to.

I onako znojava, raspala od napor, počnem nekontrolisano da se smejem, pomirišem ono miomirisno cveće koje kao da me je probudilo iz mrtvih, huknem glasno i pojačam korak ne bi li ga stigla.

A on zna da ga pratim, ali se ne okreće, pušta me da dođem u svoj sopstveni balans i da se

izborim sama sa sobom. I izborim se i dođem do njega, taknem ga po ramenu i nasmešim se blago, i zavrtim glavu u stilu, znam šta radiš, i on se nasmeši meni i nastavimo da koračamo ka vrhu.

Stalno me je zadirkavao za moje postove sa hranom, i kako mu stalno cure bale kad gleda te slike i kako ga mučim na daljinu. Šalili smo se kako će mu slati neke specijalitete brzom poštrom za Prnjavor, a on da nema šanse da to stigne jer će to neko već pojesti usput.



I neke Nove godine na Fruškoj gori i neke još šetnje po Fruškaču i nikad mu ništa nije bilo teško. Organizovati, doći, poći, potrčati, zasukati rukave, uraditi, odraditi, doneti, prineti, pa u krug. Nedostaješ, znaš li to...

Nedavno smo te spominjali Bobo i ja... I ne mogu da zaustavim suze. I znam da hodaš i tamo nekih samo tebi znamenit stazama i zahvalna na svakom minutu provedenom sa tobom, i znam da život nije pravedan i znam i da je težak i znam da si izgleda njima gore potrebniji nego nama, ali opet dođe mi da vrištim i da psujem i da tugujem, a osećam duboko u sebi da mi to ne daš. Znam da nas gledaš i da želiš da budemo srećni, nasmejani, da volimo život kao što si ga i ti voleo i prosti ne mogu da se prepustim, a priznajem neki put mi dođe...



posebno kada su ovakvi dani kao u onoj Radičevićevoj pesmi...

I onda iskočiš opet ti, nasmejan, radostan, držiš prase na vrhu Maglića. Bože kako smo ga slatko čerupali, bože kako ste ga samo izneli, bože koliko smeha i radosti u tom danu. I ja kao Snežana i sedam patuljaka, slika koja će zauvek ostati u mom sećanju. I lepinja što se još topla lepi pod mojim prstima i ostali u neverici kada ste podigli prase kao trofej, umesto zastave, i miris domaćeg sira i ljubav prema planinama što nas je sve okupila tog dana na tom mestu. I naša druženja i prijateljstva koja traju. I ti kao spona, kao neraskidivi deo nas, kao ona karika bez koje ne možemo da se zakačimo za sledeću sajlu. I ljubomorno ćemo te čuvati u našim mislima, o Lepi Dečače što ploviš nekim meni nepoznatim nebeskim plavetnilima. Neka ti je dobar vetr uvek...



Ne sećam se momenta kada sam saznala za tvoju bolest. Ti joj i ovako i onako nisi pridavao preveliki značaj. Logično da je ni ja nisam ozbiljno shvatila, ili sam se bar pravila da je ozbiljno ne shvatam. Nisam ni videla razliku. Iskustva su mi govorila da nema pravila, da procesuiraš na najbolji mogući trenutni način i to je to. Prihvatiš je kao najbolju drugaricu tvog dobrog prijatelja. Da, eto, bolest je ženskog roda.

To sam i uradila. Redovno sam čekirala tvoje stanje, na najvickastiji mogući način. Nisam želela da te ja dodatno opterećujem, ali mi je bilo bitno da znaš da sam tu. I da ču slati i kolačice ako treba za Prnjavor. I tvoja borba, samo tvoja borba i usponi i padovi, i ono moje Možeš ti to Lutko. I operacije, i hemo i sve što ide uz to...

I ono tvoje nejako telo koje jedva uspeh da zagrlim kada si izašao iz bolnice. Nekako paučinast, neprepoznatljiv, a ipak onaj moj Vitez u očima. I taj pokušaj osmeha i šale uprkos svemu. I ta vanvremenska zahvalnost uprkos svemu.

I naša virtualna konverzacija i naši zagrljaji. I tvoja, bože kad se setim, briga za mene, za moje probleme koji su potpuno minorni u poređenju sa tvojim, a opet ta tvoja beskrajna ljubav za ljudje je bila jača i od tebe samog.

Drago mi je što smo zajedno popeli Olimp, planinu Bogova, najvišu planinu Grčke i znam da će svaki put pomisliti na tebe kada kolima budem prolazila ispod masivnih litica što imozantno štrče iznad sela Litohoro. I mogu te videti kao trinaestog boga, kako na tronu pored Zevsa sediš i pomno pratiš šta radimo mi, tvoji dragi ljudi, dole negde daleko na zemlji.

Radimo, pešačimo, družimo se dok nas noge nose. I ići ćemo tebi u pohode, i u pohode u još mnoge planine koje god da nam dozvole da hodamo njihovim stazama uz svo dužno poštovanje prema majci prirodi.

I žao mi je što neću moći da ti napravim svadbenu tortu kao što smo se dogovorili da će uraditi jednog dana, ali u krajnjoj liniji srećemo se jednom negde gore, na stazi nepostojanja, i zagrliti Ljubavlju i nasmejati od srca jer znam da ćeš istrčati ispred mene i seretski doviknuti:

Hajde šefce, daj gas... možeš ti to...

JADRANKA BALJK

У ПРОДАЈИ ЈЕ НОВИ БРОЈ PLANINARSKOG GLASNIKA

